

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

Νέα Παιδαγωγική-Σχολική Πράξη

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ : ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

	Σελ.
ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ: Δέκα ημέρες στην πατρίδα του Pestalozzi	257
ΕΥΡΙΠ. ΣΟΥΡΛΑΣ: Σχέσεις ανάμεσα στις βαθμίδες του 8χρονου Λαϊκού Σχολείου	260
ΑΘΑΝ. ΓΚΡΟΖΑ: Γενικότερη θεώρηση του προβλήματος της αγωγής	263
Σ. FREINET: 'Η ατομικοποίηση της Διδασκαλίας	268
ΚΩΝΣΤ. ΜΙΧΑΛΗΣ: Βασικά γνωρίσματα της παιδικής ψυχής	274
Ν. ΓΑΚΙΔΗΣ: Οί καλές εξεις και η αγωγή	280
ΑΘΑΝ. ΤΣΟΛΟΔΗΜΟΥ: 'Η απροθυμία των μαθητών στη σχολική εργασία	283
ΜΑΡΚΟΥ ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ: Τα προβλήματα της σημερινής νεότητος	284

ΕΤΟΣ ΙΖ' - ΤΕΤΡΑΧΗ 206-207
ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 1967

ΓΙΑ ΣΑΣ ΚΑΙ ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΣΑΣ

Ἀποκτήστε ὅλοι τὰ «Λεξικὰ Ξένων Γλῶσσῶν» τοῦ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ ποὺ ἔχουν συνταχθῇ γιὰ πρώτη φορὰ στὴ Δημοτικὴ Γλῶσσα

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

(Α' χρυσό Μετάλλιο Παιδείας)

ΛΕΞΙΚΑ ΞΕΝΩΝ ΓΛΩΣΣΩΝ

- Μια πρωτοφανής έκδοση, στερεότυπη, τυποποιημένη για τις 4 βασικές Ξένες Γλώσσες (ΑΓΓΛΙΚΗ — ΓΑΛΛΙΚΗ — ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ — ΙΤΑΛΙΚΗ).
- Τα λεξικά που χρειάζονται όλοι οι σύγχρονοι Έλληνες: έπιστήμονες, εκπαιδευτικοί, σπουδαστές, τουρίστες, έμπορεύεμενοι, μετανάστες.
- Για πρώτη φορά στην άπλη Νεοελληνική (Δημοτική) Γλώσσα με 66.000 λέξεις τὸ καθένα καί με όλους τούς σύγχρονους έπιστημονικούς, τεχνικούς καί έμπορικους ὅρους.

ΣΕΙΡΑ ΠΡΩΤΗ

**Ἀγγλοελληνικὸ
Γαλλιοελληνικὸ
Γερμανοελληνικὸ
Ἰταλιοελληνικὸ**

- Τὰ 4 Λεξικά τῆς α' σειρᾶς τὰ παραδίδομε ἀμέσως.
- Τὰ 4 Λεξικά τῆς β' σειρᾶς θὰ παραδοθοῦν τέλη Σεπτεμβρίου ἐ.ἐ.
- Τιμὴ κάθε τόμου δραχ. 200. Ὀλόκληρης τῆς σειρᾶς δραχ. 1.600.
- Στους συνδρομητὲς τῆς «ΝΕΑΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑΣ» παραδίδονται μόνον μὲ 1.200 δραχ.
- Σὲ ὅσους ἀγοράζουν ὀλόκληρη τὴ σειρά τῶν 8 Λεξικῶν Ξένων Γλωσσῶν δίδονται ΔΩΡΕΑΝ καὶ οἱ 4 ἀντίστοιχες Μέθοδοι Ξένων Γλωσσῶν (μὲ πληρωμὴ μόνον τῶν δετικῶν).

"ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ,"
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ 64 - ΤΗΛ. 630-831 - ΑΘΗΝΑΙ

"ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΜΗΝΙΑΙΟ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Διευθυντής: ΧΑΡΗΣ ΠΑΤΣΗΣ

ΕΤΟΣ ΙΖ' — ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ — ΜΑΡΤΙΟΣ 1967

ТЕРХН 206 – 207

ΔΕΚΑ ΗΜΕΡΕΣ ΣΤΗΝ ΠΑΤΡΙΔΑ ΤΟΥ PESTALOZZI

Ἐντυπώσεις τοῦ Δ)ντοῦ τοῦ «ΝΕΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ» κ. ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

(Συνέχεια από τὸ προηγούμενο)

ΣΤΗΝ ΟΜΟΡΦΗ ΓΕΝΕΥΗ

Ἡ Γενεὺθι θρίσκειται στὴ δυτικότερη ἀκρὴ τῆς λίμνης Λεμάν καὶ εἶναι μιὰ ὥραι-
ότατη σύγχρονη πόλη. Τὰ γαλάζια νερά
τῆς Λίμνης Λεμάν καὶ ἡ αἰώνια χιονισμέ-
νη κορυφὴ τοῦ πανυψηλοῦ Λευκοῦ Ὄρους
ἀποτελοῦν ἓνα μαγευτικὸ περίγυρο. Τὸ ὁ-
μοιο λευκὸ φόλκς - βάγκκεν ποὺ μᾶς πα-
ρέλαβε ἀπὸ τὸ διεθνὲς ἀεροδρόμιο τῆς Γε-
νεύης κάνει τώρα τὸ γύρο τῆς ὥραιας τού-
της πολιτείας. Σκοπὸς μας μὲ μιὰ βια-
στικὴ «ἐξωτερικὴ» — ὅς ποῦμε ματιὰ —
νὰ πάρουμε μιὰ γενικὴ ἰδέα τῆς πρωτεύ-
ουσας τοῦ ὁμώνυμου καντονιοῦ, Γενεύης.
Δρόμοι σχετικὰ στενοὶ ἀλλὰ πεντακάθα-
ροι. Σὲ πολλὰ σημεῖα διακόπτονται ἀπὸ
κίτρινες χοντρές ραβδώσεις ἀπ' ὅπου περ-
νοῦν οἱ διαβάτες. Τὸ ἴδιο σύστημα παρα-
τηρήσαμε καὶ στὶς ἄλλες ἐλβετικὲς πό-
λεις καὶ κυρίως στὴ Βέρνη. Εἶναι σὰν τὶς
δικές μας «διαβάσεις» ἀλλὰ ἀντὶ γιὰ δυὸ
λευκὲς γραμμὲς καὶ καρφιὰ ποὺ βλέπομε
στὴν Ἀθήνα, ἐκεῖ οἱ «διαβάσεις» χωρίζον-
ται μὲ πολλὲς χοντρές κίντρινες γραμμές.
Οἱ διαβάτες καὶ οἱ ὁδηγοὶ ὀχημάτων τὶς
σέβονται καὶ τὶς τηροῦν μὲ θρησκευτικὴ
εὐλάβεια.

Ἔνας μεγάλος τοῖχος ἀπὸ ἄσπρη σκα-

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ ΑΡΧΕΙΟΥ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

НМЕРОМ

2419

λιστή πέτρα με μήκος 100 μέτρα έχει άνευρεθθή για να αποδοθῇ τιμὴ στὴ θρησκευτικὴ μεταρρύθμιση. Πάνω στὸν τοῖχο αὐτὸ βρίσκονται ἀνάγλυφες οἱ φιγούρες τοῦ Καλβίνου, τοῦ Ἰωάννου Κνὸξ καὶ ἄλλων ἡγετῶν τῆς θεοκρατικῆς Γενεύης. Βαδίζομε πρὸς τὰ ἐκεῖ. Βρισκόμαστε στὸ μεγάλο πάρκο μπροστὰ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Γενεύης. Περιστέρια πετοῦν παντοῦ, βόσκουν στὸ λιγοστὸ χειμωιάτικο γρασίδι, χιονισμένο πού καὶ πού, τσιμποῦν λαίμαργα τὶς λιχουδιὰς πού τοὺς ρίχνουμε κάτω ἢ ἀφήνουμε στὰ εἰδικὰ κουτιά (περιστεροφιλίες) πού ὑπάρχουν παντοῦ στὸ πάρκο. Τὸ Πανεπιστήμιο εἶναι κλειστὸ μὰ καὶ ἔτσι παρουσιάζει μεγάλο ενδιαφέρον. Τὸ χτίριο εἶναι παλιὸ ἀλλὰ ἀρκετὰ εὐρύχωρο, μὲ τὶς μεγάλες πτέρυγές του, δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ καθὼς τὸ ἀντικρῦζει κανεῖς. Στὴν ἀπέναντι ἄκρη τοῦ πάρκου βρίσκεται τὸ Ἰνστιτοῦτο τῶν Παιδαγωγικῶν Ἐπιστημῶν. Στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Γενεύης καὶ στὸ Ἰνστιτοῦτο J. J. Rousseau δίδαξαν κατὰ καιροὺς οἱ μεγάλοι παιδαγωγοί, φιλόσοφοι καὶ ψυχολόγοι φλουρνούα, φερριέρ, Μποβέ, Κλαπαρέντ, διδάσκουν δὲ σήμερα οἱ συνεπάρენტ, στὰς τοῦ ἔργου τῶν πρωτοπόρων ἐκείνων, Εἰρηότικον Κέντρον τῆς Γενεύης εἶναι ἀνεγερθέν τὸ ἀναγνωρισμένον κέντρο τῆς

ΕΤΑΙΡΕΙΑ ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΩΝ ΜΕΤΕΩΡΟΛΟΓΙΩΝ
 Ο ΑΣΠΡΗ ΣΚΑΛΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΤΟ ΑΝΤΙΣΤΡΩΦΟ
 ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ

ΚΟΣΜΗΤΕΙΑ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

ΔΩΡΕΑ

НМЕРОМ

2419

257

διεθνούς παιδαγωγικής και ψυχολογικής επιστήμης. Από το Πανεπιστήμιό της (καθώς και από εκείνα της Λωζάννης, της Ζυρίχης κλπ.) ξεφουρνίζονται κάθε χρόνο εκατοντάδες νέων παιδαγωγικών στελεχών προς όλα τα σημεία της υδρογείου για να επανδρώσουν τα Νέα Σχολικά ιδρύματα που εργάζονται με βάση τα ιδεώδη της Νέας Αγωγής, της Νέας Παιδαγωγικής, αυτής που έμπνέεται από τα διδάγματα του Φερριέρ, Μποβέ, Κλαπαρέντ, Πιαζέ, Ντοτράν, και ξεκινά από την αυθόρμητη ανάπτυξη της αυτομικότητας του παιδιού (Rousseau) και καταλήγει, μετά, στην καλλιέργεια μιάς ανώτατης μορφής παιδαγωγικού κοινωνισμού. Η Σχολή της Γενεύης, έρχεται πρώτη στην παγκόσμια παιδαγωγική κονίστρα και κρατά, και σήμερα και για πάντα τα σκήπτρα.

Καιρός όμως να σταματήσουμε τους παιδαγωγικούς ρεμβασμούς μπροστά από τις κλειστές πόρτες του Πανεπιστημίου της Γενεύης, (θα γράψουμε σε άλλο σημείωμά μας λεπτομέρειες για τη λειτουργία του) και αφού αποχαιρετίσουμε τα φιλόξενα περιστερία και τα μαύρα κοτσύφια που με το χαρακτηριστικό τιτίβισμά τους μάς θυμίζουν πώς βρισκόμαστε σε χειμώνα και σε μισοχιονισμένη έλβετική πολιτεία, καταβαίνουμε όλοταχώς προς τις όχθες της λίμνης που καθώς στενεύει σαν ποταμός χωρίζει τη Γενεύη σε δυο τμήματα που ενώνονται με ωραίες, αλλά παλιές σιδηριένιες καγκελογέφυρες. Κύκνοι παντού. Βουτούν και αναδύονται μέσα στα καθάρια νερά της Λεμάν. Χιλιάδες κύκνοι, γλαροπούλια, φαλαρίδες γεμίζουν την επιφάνεια της λίμνης. Και είναι τόσο άφοβοι που μπορούν να σου πάρουν το «φιλοδώρημα» από το χέρι. Κάτι τέτοιο μου συνέβηκε μιά άλλη μέρα στη Λουκέρνη, την άλλη ωραία πολιτεία της κεντρικής Έλβετίας. Άλλα εδώ στη Γενεύη οι κύκνοι είναι πολλοί αλλά όχι σμήνη και μιλιούνια όπως στη Λουκέρνη.

Προχωρούμε και περνούμε με το αυτοκίνητο από την άριστη στην δεξιά όχθη της ποταμόλιμνης και ξανά στην άριστη. Είναι το σημείο όπου καθώς στενεύει

η Λεμάν, σχηματίζει την αρχή (τις πηγές) του Ροδανού ποταμού.

Η Γενεύη μπορεί να καυχηθεί πώς είναι η αρχαιότερη πόλη του κόσμου. Πραγματικά, κατά τη λιθινή εποχή υπήρχε εδώ ένας λιμναίος συνοικισμός. Το πρωτόγονο εκείνο χωριό ήταν χτισμένο πάνω σε πασάλους μπηγμένους στις ελώδεις ακτές της λίμνης. Οι πρωτόγονοι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν αυτές τις κατοικίες πάνω στα νερά για να προφυλάγονται από τους έχθρους τους και τα διάφορα θηρία. Υπολείμματα αυτού του αρχέγονου συνοικισμού μπορεί να ιδή κανείς ακόμη και σήμερα. Οι ανασκαφές και οι έρευνες των αρχαιολόγων έφεραν σε φως πολύτιμα ευρήματα για τη μελέτη της ανθρώπινης ιστορίας. Κατά τους ρωμαϊκούς χρόνους η Γενεύη ήταν κι' όλες σημαντική πόλη. Όλοι οι στρατοί που ξεκινούσαν από την Ιταλία και πήγαιναν προς τα βορειοδυτικά, περνούσαν το Ροδανό ποταμό στο σημείο που βρισκόταν η πόλη. Ύστερα από την πτώση της ρωμαϊκής αυτοκρατορίας η πόλη διατήρησε τη δύναμή της και παρέμεινε επί αρκετούς αιώνες ανεξάρτητη. Ως το δεύτερο μισό του 19ου αιώνα η Γενεύη ήταν μιά ανθυγιεινή πόλη με ασήμαντο αποχετευτικό σύστημα. Από τότε όμως έγιναν καινούργια πολεοδομικά σχέδια και η πόλη ξαναχτίστηκε έτσι που να ταιριάζει με το θαυμάσιο τοπίο που την περιβάλλει. Ένα από τα ωραιότερα και επιβλητικότερα κτίριά της είναι το ανάκτορο της Κοινωνίας των Εθνών, το θέατρο, ο καθεδρικός ναός του Αγίου Πέτρου και το μουσείο της φυσικής ιστορίας. Ο Γάλλος φιλόσοφος J. J. Rousseau είχε γεννηθεί στη Γενεύη και το σπίτι όπου είδε το φως το επισκέπτονται χιλιάδες τουρίστες. Άλλωστε η Γενεύη είναι σπουδαίο τουριστικό και διπλωματικό κέντρο. Χιλιάδες ξένοι πηγαίνουν εκεί για να διασκεδάσουν είτε για να παρακολουθήσουν από κοντά τις διπλωματικές συζητήσεις. Η πόλη φημίζεται για τα περίφημα γάντια της, τα ρολόγια της, και τα κατεργασμένα διαμάντια της.

Βρισκόμουν ακριβώς στις όχθες (στις πηγές θα έλεγα) του Ροδανού ποταμού που, όπως είπαμε αρχίζει ακριβώς από την πόλη της Γενεύης. Ευτυχώς ένα ζευγος κύκνων ήρθε και στάθηκε δίπλα μας και με ξύπνησε από τους ρευματισμούς μου. Έγκαταλείπομε, λοιπόν, το Ροδανό και περιφερόμαστε στους κεντρικούς δρόμους της πόλης. Η Γενεύη είναι ντυμένη το Χριστουγεννιάτικο φόρεμά της. Ζωηρή κίνηση σε όλα τα καταστήματα, στην αγορά. Γυναίκες και άντρες πουλούν χριστουγεννιάτικα δέντρα, λουλούδια και γκύ. Όλοκληρο τμήμα στις κάθετες προς τη λίμνη παρόδους της πόλης έχει καταληφθεί από τους υπαίθριους πωλητές χριστουγεννιάτικων δέντρων και ειδών στολισμού. Κάτι ανάλογο δηλαδή με αυτό που γίνεται στην Πλατεία του Δημαρχείου στην Αθήνα ή στην οδό Σοφοκλέους. Σε κάθε σημείο της πόλης έχουν στηθεί πελώρια χριστουγεννιάτικα δέντρα στολισμένα με πολύχρωμα λαμπιόνια και καθώς η νύχτα πλησιάζει κι' είναι αναμένα, δίνουν μιά φαντασμαγορική έντυπωση. Παρκάραμε το αυτοκίνητο σε μιά μικρή πλατεία της παραλίας και προχωρούμε πεζή πιά στους καταστόλιστους δρόμους της όμορφης Γενεύης. Η κίνηση του πλήθους ζωηρή αλλά δεν διακρίνεις πουθενά την ανησυχία, την αγωνία και το ελληνικό άγχος. Ηρεμία, σιγουριά και αυτοπεποίθηση παντού. Χαρακτηριστικό της πολιτιστικής στάθμης και του ανώτερου βιοτικού επιπέδου του πληθυσμού. Πιο πέρα ακούω κάποιους διαλαλητές:

—AIDEZ, MONSIEURS, NOTRE ESSAIS POUR LES GOSSES!

—AUGMANTEZ - VOUS LA LIGNE DES MONNAIS!

—LES PETITS GOSSES VOUS LES REMERCIENT!

Τί να σημαίνουν άρα γε, σκέφτηκα, οι φωνές αυτές. Πλησίασα κοντά. Σε ένα μακρουλό τραπέζακι στη γωνιά του δρόμου ο κόσμος πλησιάζει αφήνει ένα νόμισμα και φεύγει διακριτικά ενώ νέοι και νέες εξακολουθούν να καλούν τους περαστικούς να βοηθήσουν.

—AUGMANTEZ - VOUS LA LIGNE ...

Και πριν να καλοσκεφθώ ακούω τις ίδιες φωνές παραπέρα. Σε όλες τις γωνίες

των κεντρικών δρόμων της πόλης φοιτητές και φοιτήτριες έχουν εγκαταστήσει τα ιδιόρρυθμα τραπέζακια τους και διενεργούν έρανο με σκοπό την ενίσχυση των παιδιών (όρφανών ή άλλων) που θα περάσουν τα Χριστούγεννα στα διάφορα ιδρύματα μακριά από την οικογενειακή θαλπωρή.

Πλησιάζω σε ένα τραπέζακι και αφήνω ένα νόμισμα των 5 έλβετικών φράγκων (35 περίπου δραχμές). Λέγω την ιδιότητα και την εθνικότητά μου και συγχαίρω τους θαυμάσιους αυτούς φοιτητές της Γενεύης για την πρωτοβουλία τους αυτή που δείχνει ότι η σπουδάζουσα νεολογία της Έλβετίας δεν ασχολείται με γιέ - γιέ, μίνι φούστες, γένεια και ακούρετα μαλλιά (πραγματικά τέτοια φρούτα δεν είδαμε στην Έλβετία, είδαμε ξένους αλλά όχι Έλβετους) αλλά συνεχίζει την ωραία παράδοση της Πεστολότσιας αγάπης για τον πλησίον. Από περιέργεια όμως ρώτησα ένα φοιτητή και ζήτησα πληροφορίες για τον προορισμό του έρανου. Πήρα την απάντηση πως το βιοτικό επίπεδο της Έλβετίας είναι καταπληκτικά υψηλό, ότι δεν υπάρχει φτώχεια όπως την έννοούμε εμείς, ότι η κοινωνική πρόνοια εξασφαλίζει σε όλους απασχόληση, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη, τα γερατεία κλπ. Και ότι για τη μητέρα και το πατέρα έχουν παρθη τα πιο θετικά μέτρα ώστε να μην υπάρχει πρόβλημα. Και, τέλος, ότι ο «έρανος» (που διεξάγουμε, μου είπαν) γίνεται για να αγοράσουμε χριστουγεννιάτικα δώρα (πολλά δώρα) και να τα πώμε εμείς οι φοιτητές στα παιδιά για να χαρούν σαν να ήταν στα σπίτια τους. Και μόνο γιαυτό! Ανάγκη δεν έχουν δεν τους λείπει τίποτε. Τη χαρά θέλουμε να τους προσφέρουμε που δεν πληρώνεται με τίποτε!

Συγχάρηκα τους λαμπρούς Έλβετους φοιτητές για την ωραία πρωτοβουλία τους και ευχήθηκα, μέσα μου, το ίδιο να κάνουν και οι Έλληνες συνάδελφοί τους σε κάθε τέτοια ευκαιρία. Δεν είναι υποτιμητικό να βλέπουμε στα πεζοδρόμια της Αθήνας τους φοιτητές των Πανεπιστημιακών μας Σχολών να πρωτοστατούν σε τέ-

ΟΙ ΣΧΕΣΕΙΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΤΟΥ 8)ΧΡΟΝΟΥ ΛΑΪΚΟΥ ΣΧΟΛΕΙΟΥ

Ὑπὸ ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΣΟΥΡΛΑ, Παιδαγωγοῦ

Ἡ νεωτέρα γενεὰ ἀπεκόμισε κατ' ἀρχὴν ὀφέλη ἄξια ἐκτιμήσεως ἀπὸ τὴν συντελεσθεῖσαν μεταρρυθμιστικὴν ἐργασίαν, ἀπομένουν ὅμως πολλὰ προβλήματα τοῦ σχολικοῦ ὁργανισμοῦ τὰ ὁποῖα εἶναι συνδεδεμένα μὲ δυσδιάγνωστα ἔγνη γύρω ἀπὸ τὴν οὐσίαν τῆς σχολικῆς διαρθρώσεως.

KLEMENTINE ENSTEIN

Στὴν Αὐστριακὴν Σχολικὴν μεταρρύθμισιν αἱ δύο βαθμίδες τοῦ ὀκτατάξιου λαϊκοῦ Σχολείου διεβαθμίσθησαν μὲ τὴν κατωτέραν ἀπὸ τοῦ 1ου μέχρι τοῦ 4ου Σχολικοῦ ἔτους — καὶ ἡ ὁποία περιελάμβανε παιδιὰ ἡλικίας 6—10 ἐτῶν) καὶ ἡ ἀνωτέρα βαθμὶς τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου ἢ τὸ κατώτερον μεσαῖον Σχολεῖον(1) ἀπὸ τοῦ 5ου μέχρι τοῦ 8ου σχολικοῦ ἔτους(2)

τοιαύτης ἐκδηλώσεως ὑψηλοῦ κοινωνικοῦ ἐνδιαφέροντος ἀλλὰ ἀντίθετα μιὰ τέτοια ἐκδήλωση τιμὰ καὶ ἐξυψώνει. Ταυτόχρονα καλλιεργεῖ τὸ κοινωνικὸ συναισθημα πὺ εἶναι ἡ ἀποκορύφωση τοῦ ἀλτρουϊστικοῦ πνεύματος πὺ ξεκίνησε ἀπὸ τὴν Ἑλβετία μὲ τοὺς Πεσταλότσι, Ἑρρίκο Ντυνὰν κ.λ.π.

Ἡ ὥρα ὅμως περνᾷ (εἶναι πιά 9 μ.μ.) καὶ πρέπει νὰ ἐγκαταλείψουμε γιὰ ἀπόψε τὴ Γενεύη γιὰτὶ μᾶς περιμένει στὴ Rolle (μιὰ ὁμορφὴ πολιτεία στὸ μέσον τῆς διαδρομῆς Γενεύης — Λωζάννης) ἕνα πλούσιο Χριστουγεννιάτικο τραπέζι μέσα σὲ μιὰ συγγενικὴ καὶ φιλικὴ ἀτμόσφαιρα.
(ΣΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΤΥΧΟΣ: Ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴ Ρόλλ, Λωζάννη, Μοντρέ καὶ γενικὰ ἀπὸ τὴ Γαλλόφωνη Ἑλβετία).

καὶ μὲ παιδιὰ ἡλικίας 10—14 ἐτῶν.

Ἡ κλιμάκωσις τῶν δύο ὡς ἄνω Σχολικῶν βαθμίδων θυμίζει τὸ παλὸν τετράχρονο λαϊκὸ Σχολεῖο τῆς ἰδικῆς μᾶς εκπαιδευτικῆς πραγματικότητος καὶ τὸ τρίχρονο Ἑλληνικὸ Σχολεῖο ἢ Σχολαρχεῖο.

Οἱ Γερμανοὶ ὁμιλοῦν στὴν δική τους Σχολικὴ μεταρρύθμισιν περὶ κατωτέρου τετράχρονου λαϊκοῦ Σχολείου καὶ περὶ ἀνωτέρου ἐπίσης τετράχρονου.

Πάντως:

Πέραν τῶν τίτλων καὶ τῶν ὀνομασιῶν μὲ τὰς ὁποίας προβάλλονται αἱ δύο αὐτὲς βαθμίδες τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου, ἐκεῖνο πὺ προέχει εἶναι ἡ ἐξέτασις τῶν Παιδαγωγικο - διδακτικῶν σημείων, τὰ ὁποῖα ἐχαρακτηρίζουν τὴν μορφήν τῆς ἐργασίας τῶν δύο βαθμίδων, καθὼς καὶ γενικὰ τὴν εἰκόνα τῆς ὅλης προοπτικῆς σχετικὰ μὲ τὰ προβλήματα Ἀγωγῆς καὶ Μορφώσεως ἐν συσχετίσει πρὸς τὰς δύο αὐτὰς ὡς ἄνω βαθμίδας.

Ἄς δώσωμεν ὅμως τὸν λόγον εἰς τὴν Αὐστριακὴν Συνάδελφον Klementine Enslein νὰ μᾶς διατυπώσῃ ἀπὸ τὴν πείρὰν τῆς τὴν διδακτικῆς εἰς τὴν ἀνωτέρα βαθμίδα τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου, σχετικὰς ἀπόψεις, ὠφελίμους πάντοτε καὶ γιὰ τὸν παρ' ἡμῖν ἀρξάμενον ἀγῶνα πρὸς μεταρρύθμισιν τοῦ σχολικοῦ ὁργανισμοῦ, ἔστω

καὶ ἐπὶ διαφόρου μορφῆς ἐξωτερικῆς κλιμακώσεως.

II

«Τὰ ἀγωνιώδη ἐρωτήματα τὰ ὁποῖα προβάλλουν γιὰ μᾶς τοὺς διδάσκοντας παιδιὰ πὺ ἔρχονται ἀπὸ τὸ τετρατάξιον λαϊκὸν Σχολεῖον στὴν ἀνώτερη βαθμίδα τοῦ δικοῦ μᾶς σχολείου, παρατηρεῖ ἡ Βιεννέζα Συνάδελφος Klementine Enslein, εἶναι τὰ κάτωθι:

1) Μὲ ποιά κατάρτιση ἔρχοντας τὰ παιδάκια αὐτὰ ἀπὸ 4χρονο λαϊκὸ Σχολεῖο;

2) Ποιά εἶναι ἡ βάση τῶν ἢ μορφωτικῇ ἐπὶ τῆς ὁποίας καλούμεθα πρὸς περαιτέρω ἐποικοδόμησιν καὶ προώθησιν τοῦ μορφωτικοῦ τῶν ἐπιπέδου;

3) Ποιὲς προϋποθέσεις εἶναι ἀπαραίτητες;

Ἀναμφιβόλως ἡ ὠριμότης, αἱ γνώσεις καὶ αἱ δυνατότητες τοῦ δεκαετοῦς παιδιοῦ, αὐτὲς εἶναι ἐκεῖνες πὺ προσδιορίζουν καὶ τὴν μελλοντικὴν μορφωτικὴν του ἐργασίαν.

Ἐν πρώτοις ὅμως θὰ ἔπρεπε νὰ τονισθῇ ὅτι τὸ βασικὸν λαϊκὸν Σχολεῖον δὲν πρέπει νὰ ἐποικοδομεῖ καὶ νὰ διεξάγῃ τὴν μορφωτικὴν του προσπάθειαν ἄσχετα πρὸς τὴν ἐργασίαν ἢ ὁποία θὰ ἐπακολουθήσῃ εἰς τὴν ἀνωτέραν βαθμίδα τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου.

Μεταξὺ ὅμως τῶν δύο αὐτῶν βαθμίδων ἢ Παιδαγωγικῇ δικλείς ἢ ὁποία ἀνταμῶναι τὴν μορφωτικὴν προσπάθειαν:

Εἶναι ἡ ἰδέα τῆς Κοινότητος τῆς τάξεως.

Εἶναι ἡ ἰδέα τῆς τάξεως ὁργανωμένης εἰς Κοινότητα Ζωῆς καὶ ἐργασίας.

Μονάχα συνεπῶς διὰ τῆς ὡς ἄνω μορφῆς τῆς Κοινοτικῆς ἐργασίας θὰ μπορούσε νὰ ἐπιτευχθῇ τὸ ποθοῦμενον μορφωτικὸν ἀποτέλεσμα μεταξὺ τῶν δύο ὡς ἄνω Σχολικῶν τύπων.

Παρατήρησα ὅτι τὰ παιδιὰ τὰ ὁποῖα εἰς τὸ βασικὸν λαϊκὸν Σχολεῖον ἐξεπαιδεύθησαν μὲ τὰς ἀπόψεις τοῦ μεταρρυθμισμένου Προγράμματος, δηλαδὴ μὲ τὴν μορφήν τῆς Συγκεντρωτικῆς διδασκαλίας, μὲ τὴν μέθοδον τῆς ἐργασίας καὶ μὲ τὰς

ἀπόψεις τῆς Πατριδογνωστικῆς προοπτικῆς, τὰ παιδιὰ αὐτὰ εἶναι καλοὶ μαθηταὶ καὶ εἰς τὴν ἀνώτερη βαθμίδα.

Ἰδιαίτερος δὲ θὰ μπορούσε νὰ ξεχωρίσει τις καὶ νὰ ἐπαινέσει:

Τὴν ἐκφραστικὴν ἱκανότητα,

Τὴν ζηλευτὴν βαθμίδα τῆς παρατηρητικότητος τῶν,

Τὴν δυνατότητα πρὸς ἐρμηνείαν τῶν ἀντικειμένων καὶ γενικὰ τὴν ζωντανὴν δραστηριότητά τους.

Αἱ ἐλλείψεις πὺ παρατηρήθησαν ἀφορροῦν εἰς τὴν ὀρθογραφίαν καὶ εἰς τὴν κάπως καθυστερημένην δεξιότητα τῆς ἀναγνώσεως.

Τόσον ὅμως αἱ ἐλλείψεις ὅσον καὶ ἡ ἀναγνώρισις τῶν καλῶν σημείων ὁδηγοῦν εἰς τὸ κάτωθι συμπέρασμα:

Ἡ τετράχρονη ἐργασία τοῦ βασικοῦ Σχολείου εὐρίσκεται ἐπὶ τοῦ παρόντος εἰς τὴν κατεύθυνσιν τῆς δυναμικῆς ἐξελίξεως(1).

Σημειωτέον ὅτι πρὸ τῆς τελευταίας μεταρρυθμίσεως τὸ λαϊκὸν Σχολεῖον στὴν Αὐστρία ἦταν πεντάχρονο μὲ τριετὲς εἶδος Σχολαρχείου ἢ Προγυμνασίου

Καὶ ἐρωτᾶται ἤδη:

Μπορεῖ τὸ λαϊκὸ Σχολεῖο νὰ ἐκπληρώσῃ τὴν μορφωτικὴν του ἀποστολὴν καλύτερα μὲ τὴν 5χρονη φοίτησιν καὶ μὲ τὴν μορφήν τῆς ἀπομνημονεύσεως καὶ τοῦ Παιδαγωγισμοῦ — ὅπως ἐλειτούργει τοῦτο πρὸ τῆς μεταρρυθμίσεως — ἢ μὲ τὸ 4χρονο λαϊκὸ καὶ μὲ τὴν μορφήν τῆς ἐργασίας καὶ τῆς δυναμικῆς ἐξελίξεως;

Παρὰ τὰς σποραδικὰς ἐλλείψεις καὶ ἀτελείας του πρέπει νὰ ἀναγνωρίσουμε ὅτι τὸ ἄριστον τὸ ὁποῖον ἡ Σχολικὴ μεταρρύθμισις ἐπέφερε εἰς τὴν ἐσωτερικὴν ὁργάνωσιν τοῦ λαϊκοῦ Σχολείου εἶναι:

ἡ Συγκεντρωτικὴ διδασκαλία, καὶ ἡ μέθοδος τῆς ἐργασίας μὲ βάσιν τὴν Πατριδογνωστικὴν ἀποψιν καὶ θεωρίαν.

Καὶ ἡ οἰκονομία αὐτῆς τοῦ χρόνου εἶναι ἐκεῖνη πὺ ἐξασφαλίζει καὶ τὴν μορφήν τοῦ μαθητικοῦ διαλόγου, ὡς ἐπίσης καὶ τὴν Ἀγωγὴν τῆς τάξεως, δεδομένου ὅτι ὁ χρόνος τῆς συνομιλίας καὶ ἡ ἀγωγή πρὸς συνομιλίαν μεταξὺ τῶν μαθητῶν εἶναι πλέον ἢ ἀπαραίτητος μορφωτικὴ προϋπόθεσις, ἄλλως ὁ πολῦτιμος χρόνος τῆς

έργασίας εκμηδενίζεται.

Εν συνεχεία ή μέθοδος τής εργασίας είναι ένα πολύτιμον απόκτημα τής σημερινής μορφής τής διδασκαλίας, τόσον γιά τόν δάσκαλον όσον καί γιά τόν μαθητήν, εάν ληφθή ύπ' όψει ότι ή άπλή κατανόησις δέν άποτελεί δια τόν μαθητήν δύναμιν καί γνώσιν διαρκή.

Μονάχα δέ ή όδός τής αυτενεργείας άποτελεί τόν μοναδικόν μέσον με τόν όποιον θα μπορούσε ό μαθητής νά συγκρατήσει μέσα του κατι που άνεκάλυψε διαλογικά, καί συνεπώς νά τόν καταστήσει κτήμα τής ψυχής του.

Εν δέ ή αυτενεργεια πάρει καί τήν μορφήν τής επιζήσεως(1), τότε εξασφαλίζεται ή δυναμική διάρκεια γνώσις.

Καί έρωτάται ήδη:

Μήπως ή μορφή αυτή τής διδασκαλίας δέν άποτελεί άράγε καί τήν κορωνίδα τής μαθητικής χαράς;

Με παράλληλον εκ μέρους του διδάσκοντος καί άγωγήν τής θελήσεως τών μαθητών, συνειδοποιείται πλήρως ή εργασία.

Η πείρα μου ή διδακτική με ώδήγησε εις τόν νά έφευρίσκω τά μέσα δια άσκήσεως ένδιαφερούσας αί όποιες θα έπέτρεπον ώστε νά μη πηγαίνει χαμένον τόν άποτέλεσμα τής εργασίας τών μαθητών, άκριβώς έχοντας ύπ' όψει τίς αυθόρμητες έκδηλώσεις τών μαθητών καί τόν ένθουσιασμόν των γιά όρθην γνώσιν.

Από τήν πείραν μου έπίσης τήν διδακτικήν θα συνιστούσα όπως σε σχολικά κτίρια όπου στεγάζονται καί αί δύο βαθμίδες του λαϊκού Σχολείου όπως οί διδάσκοντες τής άνωτέρας βαθμίδος του 8χρόνου λαϊκού Σχολείου (δηλαδή του Hauptschulen) νά αναλαμβάνουν κατ'ά τόν δεύτερον εξάμηνον εκάστης σχολικής χρονιάς μερικές ώρες διδασκαλίας καί εις τήν 4ην τάξιν του λαϊκού Σχολείου, άφ' ένός μεν γιά νά γνωρίσουν τήν κατάσταση τής τάξεως τήν μορφωτικήν καί άφ' έτέρου γιά νά διευκολύνουν τούς μαθητάς όταν θα μεταπηδήσουν ούτοι εις τήν άνωτέραν βαθμίδα του λαϊκού Σχολείου.

Πάντως:

Με όλίγον τάκτ καί με έμπιστοσύνη

μπορεί όλα τά ως άνω προτεινόμενα μέτρα νά άποβούν εις τόν καλόν όλων τών μετεχόντων καί εργαζομένων γιά τήν προώθησιν τής ιδέας τής Σχολικής μεταρρυθμίσεως».

Klementine Enslein

III

Ετελειώσαμε...

Καί τόν συμπέρασμα ύστερα από τās ως άνω έκτεθείσας άπόψεις τής Συνεδέλου, θα έρωτήσει ό άναγνώστης ή ή άναγνώστρια τών γραμμών αυτών;

Απαντώνμεν:

Χρειάζεται σάν κατι τι επιβεβλημένον γιά κάθε μορφήν ή προσπάθειαν που καταβάλλεται πρός μεταρρύθμισιν τών σχολικών μας πραγμάτων, ή παράλληλος εξέτασις τής έξωτερικής μορφής τής διαρθρώσεως τών διαφόρων βαθμίδων τού σχολικού οργανισμού, έν συναρτήσει πάντοτε πρός τήν έσωτερικήν ούτως είπειν Παιδαγωγικήν - διδακτικήν άποψιν.

Καί τόν πολύτιμον αυτό δίδαγμα προδιαγράφει ταυτοχρόνως καί τήν μελέτην του τρόπου διοργανώσεως τών Παιδαγωγικών Ακαδημιών, ώστε οί άπόφοιτοι τούτων νά είναι δυνατόν νά είναι διδάσκαλοι καί τής άνωτέρας βαθμίδος του 8χρόνου λαϊκού Σχολείου.

Αλλά καί γιά τήν ύπηρεσίαν των εις τήν κατωτέραν βαθμίδα του λαϊκού Σχολείου, χρειάζεται νά είναι ώπλισμένοι με τήν μορφήν τής έσωτερικής μεταρρυθμίσεως.

Δηλαδή:

τής συγκεντρωτικής διδασκαλίας, τής μεθόδου του Σχολείου εργασίας, τής μεθόδου τής επιζήσεως.

Αλλως ή μεταρρύθμισις άποβαίνει μία μορφή κουβεντολογίας με έπιπτώσεις άργά ή γρήγορα τόσον εις τόν μορφωτικόν έπίπεδον τών μαθητών όσον καί εις τήν επιμόρφωσιν τών διδασκόντων.

Ιδού μερικαί διακηρύξεις προερχόμεναι από διδασκάλισαν τής Βιέννης καί αί όποιες μοιάζουν ούτε πολύ ούτε λίγο σάν ένα Παιδαγωγικόν Βάλς, που εξέπεμθη από τά γαλανά κύματα του Δουναβέως.

ΕΥΡΥΠΙΔΗΣ ΣΟΥΡΛΑΣ

Παιδαγωγός

ΓΕΝΙΚΟΤΕΡΗ ΘΕΩΡΗΣΗ ΤΟΥ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΟΣ ΤΗΣ ΑΓΩΓΗΣ

Βασικές άρχές: Κεντρικό πρόβλημα κάθε παιδαγωγού είναι αυτή ή ίδια ή άγωγή, ή θεωρία της καί ή πράξη της. Ότι ή παιδαγωγική έδω σ' αυτή δέν εξαντλείται, αυτή πιό πολυ δείχνεται σάν ένα σύμπλεγμα έπιστήμης, στην οποία ή θεωρία τής άγωγής είναι μόνο ένα τμήμα κοντά σ' άλλα. Τη βάση της έχει πρό παντός τούτο, ότι δηλαδή ή άγωγή δέν κατανοείται έξω αυτής (βλ. παιδαγωγική). Αυτή είναι βοήθεια στην ανθρωπογένεση καί μέσα σ' αυτή μόνο κατανοείται. Η θεωρία τής άγωγής προϋποθέτει, ότι έρμηνεύεται, κατ'ά πόσο γιά τήν ανθρωπογένεση είναι άναγκαία ή άγωγή καί τί θα έννοηται υπό τήν άγωγή. (Β. Ιστορική Παιδαγωγική, Παιδαγωγική ανθρωπολογία). Συνάμα λέγεται ότι ή θεωρία τής άγωγής δέν μπορεί νά είναι άπλή καλλιτεχνική διδασκαλία τής παιδαγωγικής πράξης, τών μέσων καί τών δυνατοτήτων της. Υπό τήν άγωγή (Λατ. EDUCATIO Γαλλ. καί Άγγλ. EDUCATION, πρωταρχική έννοια, όπως στην άγωγή έτσι καί στην «ανάτρεψη»), έννοούμε άφ' ένός τόν σύνολο τών δυνατών βοηθειών στην ανθρωπογένεση τών νέων, άφ' έτέρου εκείνες τίς βοήθειες, που άμεσα σχετίζονται με τή στάση καί σχέση άπάναντι τών άλλων ανθρώπων καί του ίδιου του έαυτού τους (χαρακτήρας, ήθικότητα, κοινωνικότητα κ.λ.π.).

Ο νέος άνθρωπος είναι άπ' αρχής άδοθήτος, όφείλει σε όλα ν' ανταποκριθή ύπεύθυνα από άλλους. Σε κάθε όμως βοήθεια πρέπει κανείς νά διερωτηθή, τί θα αίτιολογή γιά ένα μέλλον του νέου ανθρώπου, αν ή σχετική βοήθεια όδηγή στην ενηλικίωσή του ή όχι. Τέτοια σχέση θέτει εκ τών προτέρων τόν όρο νά είναι κανείς είλικρινής γιά τόν άλλο. Τέτοια είλικρίνεια πάλι, προϋποθέτει, νά χαρακτηρίζεται ό ήλικιωμένος «αθ' έαυτός» με τήν αυτονομία, αυτεξουσιότητα καί αυτοκυριαρχία, επιστημονικότητα με τήν πλατύτερη έννοια, τόν παιδί όμως με ύπακοή, πειθαρχία κατ'ά τήν στοιχειώδη έννοια, δηλαδή με εύκολία νά ακούη τόν παιδαγωγό. Η νέα γενεά πρέπει νά μπορεί νά έμπιστευεται στην πιό ήλικιωμένη, αλλοιώτικα δέν μπορεί νά πετύχη μόνη της τίποτε. Η πιό ήλικιωμένη γενεά όφείλει νά μπορεί από μέρους της νά πιστευσή στην νεώτερη, αλλοιώτικα δέ μπορεί νά διαπαιδαγωγήσθ. Τέτοια πίστη μπορεί όμως νά στηρίξη μέσα στη δυνατότητα τής άγωγής καί τη σωτηρία του ανθρώπου. Η φύση αυτής τής άγωγής αρχίζει με τή γέννηση καί διαρκεί τόσο πολυ μακριά, μέχρις ότου ό τρόφιμος θα μπορεί νά άφεθή σάν ενηλικιωθή, στίς δικές του δυνάμεις. Αυτή βοήθει πρώτα νά πραγματοποιήσθ τίς βασικές καί έπειτα τίς άνώτερες ανθρώπινες δυνατότητες. Περί τής άγωγής αυ-

ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΤΟ ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

• Από τόν περασμένο Σεπτέμβριο άρχισε νά κυκλοφορή σε έβδομαδιαία τεύχη δια του Πρακτορείου Αθηναϊκού Τύπου καί τόν περίφημο έργο του «ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ» (Ν.Ε.Ε.)

• 10.000 Έλληνες καί ξένοι παιδαγωγοί, έπιστήμονες, λογοτέχνες, συγγραφείς κι άνάμεσά τους διακεκριμένοι Ακαδημαϊκοί, Καθηγητές Πανεπιστημίων, Πολυτεχνείων καί Ανωτάτων Σχολών, συνεργάζονται στη μνημειώδη έκδοση τής Ν.Ε.Ε.

• Ολόκληρη ή πνευματική ήγεςία τής χώρας μας σε μία πανεθνική σταυροφορία εκλαϊκεύει καί προσφέρει μέσα από τίς 20.000 σελίδες τών 24 τόμων τής Ν.Ε.Ε. τόν άπέραντο θησαυρό τών γνώσεων καί τής σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμού γιά τήν άνοδο του πνευματικού έπίπέδου του Έλληνικού Λαού.

• Από τόν μεγάλο αυτό έθνικό προσκλητήριο δέν πρέπει νά άπουσιάζουν οί εκπαιδευτικοί λειτουργοί. Στείλτε όλοι συνεργασία στη Ν.Ε.Ε. Κυρίως, συντάξτε, γιά τήν Ν.Ε.Ε., τήν ιστορία του χωριού σας (γενέτειρας), του χωριού στο όποιο ύπηρετήτε, διαφόρων, ιστορικών τοπωνυμίων, τοπικών ήρώων, ευεργετών κ.λ.π. Συνεννοηθήτε καί με τόν Πρόεδρο τής Κοινότητας στον όποιον έχομεν στείλει όδηγίες.

Θα νόμιζε κανείς ότι η άγωγη αυτή «καθ' ἑαυτήν» ὑπάρχει ἀκριβῶς πρῶτα στὴν οἰκογένεια, ἔπειτα στὸ σχολεῖο ἐπίσης καὶ στὴ διδασκαλία περισσότερο ἢ λιγότερο. Προηγεῖται φυσικὰ τὸ πρόβλημα, πού πρέπει νὰ διαπαιδαγωγῇ ὁ καθένας τὰ παιδιὰ, πρὸ πάντων στὴ σημερινὴ κινητὴ καὶ πολυάριθμη κοινωνία. Τὰ παιδιὰ νὰ παιδαγωγηθοῦν ἀξιζεῖται πολὺ καὶ αὐτὸ εἶναι ἕνα πρόβλημα πού ἐνδιαφέρει ὅλους μας καὶ ἰδιαίτερα τὸν παιδαγωγὸ πρὸ αὐτοῦ θὰ προβάλλῃ τὶς ἀρχικὲς βάσεις. Ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει «ἐκ τῶν προτέρων» καμμιά πλήρως ἐπεξεργασμένη καὶ παραδεδεγμένη θεωρία τῆς ἀγωγῆς. Βέβαια ὑπάρχουν πάσεις (SALZMANN, PESTALOZZI, FR·O·BEL) καὶ ἀπόψεις MAKARENKO, LANJEVOLD, BOLNOW, BREZINKA), τὸ σύνολο ὅμως τῆς ἀγωγῆς ἀκόμα δὲν ἔχει προβληθῇ. Τὸ βαυτερο ὅμως θεμελίω δρίσκεται ὄχι στὸ δυσκολοκτανόητο τῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ ὅπως καὶ ὁ KANT ἔχει στοχασθῇ, στὸ ὅτι ἡ ἀγωγή εἶναι ἡ δυσχερέστατη ἐργασία, πού μπόρεσε νὰ δοθῇ στὸν ἄνθρωπο. Σὲ τρία πραγματικὰ γνωρίσματα φανερώνεται:

6) Είναι άρκετὰ άπαραιτήτo
κάθε άναπαυσόμενος, πάντo
νὰ διαπαιδαγωγήται, όμωσ
ή «καλά παιταγωγείται», δηλ. ειδικρινά, προ-
σεκτικα, ύπεύθυνα ή «νὰ μη παιδαγωγήται»
δηλαδή δύσκολα στη συνάναστροφή ή «άρκετα
παρεμελημένα», δηλαδή άκοινώνητα ή «δισ-
τραμμένα». Τέτοια διάστροφή μπορεί νάχη
δυο αίτίες: υπαγωγή ή ύπεραγωγή. Στην πρώ-
τη περίπτωση διαμορφώνεται ένας ύπερμετρος
άτομικισμός, στη δεύτερη περίπτωση ένα δου-
λο φρόνημα, όμοια όπως ύπό μιὰ δλοκληρωτι-
κή κυβέρνησή. Οι δυο μορφές όηγούν εντέ-
λευτα συντέπια όμοια προς άκοινωνικήτητα.

γ) Τὸ ἀπὸ τὴν Ἑκκλησίᾳ προβ-
αλλόμενον πρόβλημα, πρὸς ἄνα-
διαφορετικὸ καθορισμὸ τοῦ σκοποῦ τῆς ἀνα-
γωγῆς, εἶναι λιγότερο πρόβλημα παιδαγωγικὸ
καὶ περισσότερο πρόβλημα τῶν ἡλικιωμένων.
Ὁ ἡλικιωμένος ἀντιλαμβάνεται πῶς ρίχνεται
ὁ καθένας ἀπὸ τὴ ζωὴ ἐδῶ καὶ κεῖ πῶς
δύσκολο εἶναι νὰ φτάσῃ νὰ ὑπερνικήσῃ μὲ τὸν
ἑαυτοῦ του καὶ νὰ φτάσῃ πρὸς μιὰ φρονηματι-
σμένη ζωὴ. Γί' αὐτὸ θὰ μπορούσε αὐτὸς νὰ
βλέπῃ ἐκ τῶν προτέρων τὴν ἀναπτυσσόμενη γε-
νεά, νὰ παιδαγωγῇ αὐτὴ πρὸς μιὰ ὠρισμένη ζωὴ
καὶ ν' ἀποχτήσῃ αὐτὴ τὴ μόνη τῆς, καθὼς καὶ ἡ
κοινότητα τὴν ἐμπειρία νὰ φυλάγεται ἀπὸ τὴν
καταστροφὴν. Τὸ παιδί ὁμως θέλει πρῶτα νὰ
γίνῃ ἡλικιωμένος. Ἀκόμῃ δὲν εἶναι. Δὲν λέγω
ὅμως ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ταραχτῇ καὶ νὰ δια-
κινδυνεύσῃ. Ὅμως δὲν τὸν πᾶνε ἀκόμα τὰ προ-
βλήματα τῶν ἡλικιωμένων, οὔτε φαινόμενα οἰ-
κονομικὰ καὶ κοινωνικὰ, οὔτε ἡ σχέση τοῦ
νῦν ἀντρα ἢ τῆ γυναῖκα καὶ οἱ ἐπιτυχίες ἢ ἀ-
ποτυχίες τῆς, οὔτε ὑποσχέσεις καὶ ὑποχρεώ-
σεις, οὔτε πίστες, συναναστροφὴ καὶ σωτηρία
ἀλλὰ σχέσεις γύρω ἀπὸ παιδιὰ καὶ νέους, ποὺ
μέσα τους περιλαμβάνονται προϋποθέσεις τῆς
ζωῆς τῶν ἡλικιωμένων. (Βλ. Παιδαγωγικὴ ἀν-
θρωπολογία, φιλοσοφία τῆς ἀγωγῆς). Γιὰ τὸν
παιδαγωγὸ πάει πρῶτιστα μόνο ἐκείνη ἡ ἐνη-
λικίωσις, ποὺ κυριώτατα μπορεῖ νὰ κἀνῃ τὴ
ζωὴ συνολικὰ εὐγενικὴ καὶ γύρω τῆς τὶς θεμε-
λιώδεις ἀρετές, ὅπως αὐτές, ποὺ ἐπιτρέπουν
συναναστροφὴν ἀπὸ ἀνθρώπους μεταξὺ τους, ὁ-
μως οἱ ὅροι τῆς συναναστροφῆς αὐτῆς θὰ μα-
θαίνονται καὶ θὰ μορφώνονται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ
παιδί.

ποδεχθή σκόπιμα ή συγκεκριμένη λειτουργία, όπως είναι δυνατό σε πραγματικά όρισμένα διδακτικά ζητήματα (Βλ. Διδακτική και Μεθοδική). Όστε ή Παιδαγωγική με την προσωπογένεση (LANGEVELD) δηλαδή με ένα έσσωπροσωπικό διαλογικό γεγονός έχει να κάνει, αλλά αυτό δεν είναι δυνατό. Γι' αυτό έρευνσε ή Παιδαγωγική να διαμορφώση την κατά πολύ όλιγαρχή «θεωρία του παιδαγωγικού μέσου». (Πρώτα ο J. LOCKE 1632—1704). μορφές και θέσει παιδαγωγικών πράξεων. Πρὸς τούτο παίρνονται από παλαιά και δώδεκ αυτόνόητες συζητήσεις προβλημάτων και δοθηθίων, τακτοποίησης και άπαγορεύσης, επαίνου και μομφής, άμοιβής και τιμωρίας. Σήμερα συζητείται ή «παιδαγωγική σχέση» (DILTHEY, NOHL, FRITNER) και ή συναναστροφή με την έννοια της σχέσης αυτής, της οποίας βασικές μορφές είναι ίδιες ή συζητήσι, που συμπύκνωσή της είναι ή εξήγηση. (BOLLNOW, NETZER). Άλλοι συγγραφείς έκτορεύονται από τις δυνατότες θέσεις και μάλιστα από τέτοιες, στις όπείες εξέλίσσεται ή γενική συναναστροφή, πάνω σε ώρισμένους κανόνες εξήγησης, που φτάνουν στη σύγκρουση και έπιμόνευσ στην κρίση. (LANGEVELD, MAKARENKO, ZUGHART). Οι δυο εξηγήσεις μόνον κατόπιν και πίσω, ότι ιδιαίτερα θάπρεπε να έκτελεστή, υπάρχει κίνδυνος ότι έπίσης ή θεωρία αυτή κατανοείται σαν ένα δραματολόγιο του μέσου. Τό πρόβλημα που υπάρχει εδώ είναι ή περιοχή της παιδαγωγικής συναναστροφής μεταξύ των γενών, συμπεριλαμβανόμενων όλων των προϋποθέσεων της και σχέσεων. Έδώ ανακύπτουν προβλήματα για την παιδαγωγικό - έπιστημονική έρευνα, γιατί ή περιοχή αυτή είναι, παρά τόν «Αίμίλιο» του ROUSSEAU και τις έπιστολές από τόν STANS του PESTALOZZI και τόν παιδαγωγικό ποίημα του MAKARENKO, μόνο ως ένα μέρος γνωστή. Άποφασιστικό για την κατανόησή της είναι ότι πηγαίνει στη βάση γύρω της άνθρωπογένεσης και όχι της άγωγής. Άγωγή δεν μπορεί να είναι άλλο, παρά ένεργητικότητα δηλ. προπαγωγή της προσωπογένεσης. Αυτή έγκειται «κατ' ουσίαν» στο ότι τις άπαιτεί ο ίδιος να γίνη κάτι. Έδώ συμφωνεί ο παιδαγωγός με τόν τρόφιμο πλήρως, γιατί αυτός πάντοτε θέλει τώρα «ό ίδιος να γίνη κάτι» (LANGEVELD). Άλλοιότιωτα δεν θα υπήρχε καμμία άγωγή, αλλά δυνατή μόνη ή δάμηση. Άπ' αυτό εξάγεται ότι ή άγωγή είναι ένα γεγονός της ζωής, που μέσα σ' άλλα συμβάντα της ζωής κατακλίνεται και πρέπει μ' αυτά μαζί να συσχεάζεται. Άγωγή σε στενώτερη και ιδιαίτερη έννοια, λαμβάνει χώραν και είναι δυνατή και αναγκαία μόνο από περιστατικό σε περιστατικό. Χαρακτηριστικό είναι ότι ή άγωγή έχει όπου κερδίζει διάρκεια, γίνεται άμβίβολη όπως στην «παιδαγωγούσα οικογένεια» στην όποία τόν παιδί είναι μόνος τρόφιμος και ο παιδαγωγικά ένεργός ή ηλικιωμένος είναι μόνον παιδαγωγός. Έκει αυτή είναι δύσκολη. Ύπου ή παιδαγωγική βοήθεια είναι ύ-

συμμετοχή.
Ἄγωγή σὰν διαρκὴς συνήθεια, ὅπως καὶ σὰν
εὐκαιριακὴ καθοδήγηση, πρέπει νὰ ἀνταποκρί-
νεται στὸ νόμο τῆς αὐθεντίας καὶ πειθαρχίας.
Ὁ λόγος τῆς αὐθεντίας καὶ πειθαρχίας δὲν
πρέπει βέβαια νὰ περιπέσῃ σὲ δυσφημία, ποῦ
θ' ἀποφύεγεται στὴν παιδαγωγικὴ νὰ γίνε-
ται χρῆσις. Ἡ παιδαγωγικὴ πράξις δὲν κατανοεῖ-
ται πλεόστον, ὅταν ὑποκύπτῃ στὴν αὐθεντία.
Ἔτσι ὁ τρόφιμος θὰ μαθαίνει καὶ θὰ ὑπακούῃ
μὲ τὴν ἐσωτερικὴν του αὐθόρμητον συμμετοχὴ
καὶ τὸ ἐνδιαφέρον του.

265

φάσεις και συμβουλές, κατέχει αυτός αυθεντία, ν' αὐξάνη δύναμη, όμως, όχι με τὸ νὰ ἐξασκή πίεση, ἀλλὰ με τὸ νὰ ἐμβάλλῃ στοὺς ἄλλους ὅ,τι ἔχει νὰ πῇ. Τέτοια αὐθεντία μόνο δύναται νὰ δικαιολογήσῃ πειθαρχία με παιδαγωγική κατανόηση, τὴν ικανότητα ν' ἀκούῃ σ' ἕναν ἄλλον καὶ σ' αὐτόν, χωρίς ὁ ἴδιος τώρα νὰ μπορῇ ὅλα νὰ συντελεσθῇ, ἀλλὰ μ' ἐλευθερία καὶ μ' ἐλευθερὸ φρόνημα ν' ἀκολουθῇ. Ἡ ἀγωγή δείχνεται ἔτσι σὰν καθοδήγηση τῆς νεότητος, στὴν ἐνηλικίωσή της, στὸ λοξὸ δρόμο τῆς ὑπακοῆς. Τέτοια ὅμως καθοδήγηση εἶναι περισσότερο ἕνα ξεπροβόδισμα παρὰ μιὰ διεύθυνση.

Γιὰ νὰ γίνῃ αὐτὸ πιὸ σαφές μπορεῖ νὰ εἰσαγάγῃ τὴν ἔννοια τοῦ «παιδαγωγικοῦ τάκτ» (MUTH). Μόνο μιὰ με τάκτ πλήρης καθοδήγηση, ποὺ κρατεῖ στερεὸ τὸν ἄλλο στὴν αὐτοσυναίσθησή του καὶ τὴν αὐτοδιανοήσή του μέσα στὴν ἐποπτεία του, μπορεῖ νὰ κάμῃ ἕναν ἄλλο νὰ ἐξελιχθῇ. Ἀγωγή εἶναι κυρίως πρόβλημα ἥθους. Ἐπίσης στὸ παιδί ταιριάζει ἀξιοπρέπεια καὶ προσοχή. Πὼς θάπρεπε ἀργότερα στοὺς τρόπους τοῦ ἡλικιωμένου νὰ κατέχῃ ἀξιοπρέπεια καὶ νὰ εἶναι ἄξιος προσοχής. Ἐτσι ἐπίσης δὲν πρέπει κανεὶς ν' ἀφήσῃ τὸν τρόφιμό του κατὰ τὸ δυνατότατο νὰ τρέχῃ σὲ μιὰ ἀδιέξοδη τοποθεσία, ἀλλὰ νὰ τοῦ ὀρίσῃ ἕνα παράδειγμα ἢ πρόβλημα, παραιτούμενος προσωποκίᾳ τῆς παιδαγωγικῆς σχέσης. Βέβαια δὲν ὑπάρχει καμμιὰ ἀγωγή, χωρίς τις λεγόμενες τιμωρίες. Κατ' ἀρχὴν τιμωρίες δίνουνται σὲ ἡλικιωμένους. Ἡ ἔννοια τῆς τιμωρίας μπορεῖ γι' αὐτὸ στὴν Παιδαγωγικὴ μόνο κατὰ μεταφορικὴ ἔννοια νὰ χρησιμοποιηθῇ. Τιμωρία τέτοια μπορεῖ νὰ γίνῃ ἀναγκαία ἐκεῖ, ὅπου ἡ καθοδήγηση δὲν ἐξαρκεῖ. Ὁ τρόφιμος ξεγλιστράει κάποτε, κρύβεται ἢ ἀποπλανάται τῆς εὐθείας ὁδοῦ. Πρὸς τοῦτο ἀρκεῖ κατὰ τὸ πλεῖστον ἕνα νεῦμα ἢ μιὰ ἐπίκληση, κάποτε ὅμως εἶναι ἀναγκαία δυνατότερα μέτρα. Αὐτὰ ὅμως ἀποτυγχάνουν στὴ σημασία ὅταν συγχρόνως δὲν ἀνοίγουν πάλιν τὴ συναναστροφή με τοὺς ἄλλους. Γι' αὐτὸ δὲν εἶναι σκοπίμες σωματικές τιμωρίες (πρὸς σωφρονισμό) κατὰ γενικὸν κανόνα. Αὐτὲς αἰροῦν τὴν παιδαγωγικὴ σχέση, γιατί ταπεινώνουν καὶ ἐξευτελίζουν τὸν τρόφιμο, ποὺ καταλήγει νὰ θεωρηθῇ ἔνοχος καὶ ὁ παιδαγωγὸς σὰν ἐκτελεστής ἀπόφασης. Ἡ ἐμφαντικὴ ἀγωγή εἶναι ὅμως μιὰ μορφή τῆς ἀγωγῆς. Πρότερο πρέπει νὰ κανονιστῇ ἡ καθημερινὴ ζωὴ καὶ ὁ τρόφιμος πρέπει νὰ συνηθιστῇ σ' αὐτὴν τὴν τάξη. Συνήθεια εἶναι ἔτσι ἡ πρώτη μορφή τῆς ἀγωγῆς. Ἀπὸ τὴ στροφή στὴν ἀρχὴ τῆς αὐτενέργειας κατὰ τὸν 19ο αἰῶνα μετατοπίζεται ἡ σημασία τῆς συνήθειας αὐτῆς. Ἡ μετατόπιση αὕτη εἶναι ἐξηρητημένη βέβαια ἐπίσης ἔτσι, ὥστε οἱ παραδιδόμενοι κανονισμοὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς νὰ εὐρίσκωνται σὲ πλήρη διάλυση. Ἐδῶ ἔγκειται, ὅτι σήμερᾳ ἡ δύναμη κρίσης καὶ ἀπόφασις τόσο ἐνὶ ὁρίεσσιν ἀπαιτεῖται νὰ λαμβάνεται ὑπ' ὄψη. Ἀγωγή πρὸς προσωπικότητα ἀπαιτεῖται, με στόχο τὴν ἡλικιωμένη ὑπαρξί, ποὺ σήμερᾳ ἀπαιτεῖται μέσα στὴν κοινω-

νικὴ ζωὴ, με τοὺς κανονισμοὺς τῆς. Κανονισμοὺς τῆς σχολικῆς ζωῆς, μέσα στὰ προβλήματα τῆς σχολικῆς ἀγωγῆς. Ἐνας κανονισμὸς τέτοιος πρέπει πρὸ πάντων νὰ ἐξελιχθῇ, ὅπου ζοῦν οἱ ἄνθρωποι καὶ θέλουν νὰ μὴ συγκρούωνται βασικὰ ἀντίθετα. Συνήθεια στὴν τάξη καὶ τὸν κανονισμὸ ἐπιδρᾷ, γιὰ νὰ γίνῃαι τὸ παιδί μέλος τῆς σχετικῆς του ὁμάδας καὶ νὰ μαθαίνῃ μ' ὅλους τοὺς σωστοὺς τρόπους νὰ πορεύεται, νὰ χρησιμοποιῇ καὶ νὰ προσέχῃ ἀρχὲς καὶ ἀξιώματα. «Τὰ παιδιὰ εἶναι διαφορετικά» (MOUTESSORI) ἀπ' ὅτι νομίζει ὁ ἡλικιωμένος. Δὲν γνωρίζει αὐτὸς οὔτε καταλαβαίνει ἐπὶ παραδείγματι ὅτι τὰ παδιὰ μποροῦν μόνο τους νὰ συγκεντρῶνθουν θεληματικὰ ὑπὸ ὅρους. Αὕτη ἡ συγκεντρωσιμότητα πρέπει νὰ ἐξασκηθῇ κατὰ τὴν διάκριση πολλῶν ἑτῶν. Γι' αὐτὸ ὑπερέχει ὅλων ἡ συνήθεια. Ὅταν τὰ ἴδια διαβλέπουν ὅτι κάτι ἔτσι καὶ ἔτσι πρέπει νὰ κατασκευασθῇ, χρειάζονται μιὰ τέτοια συνήθεια, γιατί δὲν ἔχουν ἄκομα τὴν αὐτοπειθαρχία, ποὺ θὰ τοὺς ἐπέτρεπε ν' ἀκολουθοῦν τέτοιες ἐμπειρίες. Ἐπισκοπήσεις κυρίως τέτοιες, στὸ «κράτος τῆς ἐλευθερίας» (KANT) τῆς κοινωνικότητος καὶ τῆς ἡθικότητος, συνθέτουν καλὲς ἐμπειρίες ἀπὸ ἄλλους καὶ ἀπὸ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ τους, ποὺ γίνονται δυνατὲς πᾶνω στὸ ἔδαφος τῶν καλῶν συνηθειῶν.

Ἐτσι θγαίνει τὸ συμπέρασμα ἀπ' ὅλα αὐτὰ ὅτι ἡ ἀγωγή μπορεῖ τόσο εὐκόλα νὰ διαφθαρή. Σφάλματα ἀγωγῆς καὶ δυσκολίες δὲν εἶναι ἀπλὰ περιθωριακὰ φαινόμενα. Ἡ ἀγωγή σταθερὰ μπορεῖ νὰ ξεγλιστρήσῃ σ' ὑποαγωγή ἢ σ' ὑπεραγωγή. Βλέπει κανεὶς τὸ παιδί σὰν ἀπλὸ παιδί, ἢ τὸ βλέπει ὁμοίῳ του καὶ ἐπιδοκιμάζει σ' αὐτὸ μιὰ ζωὴ ἰδιαίτερη, ἃς εἶναι στὴν πραγματικότητα ἕνα παιδί. Ὁ ἡλικιωμένος εἶναι ἱκανὸς νὰ ἐπεξεργάζεται καὶ νὰ γενικεύῃ διαφορὰς ἀρνητικῆς ἐμπειρίας, ἕνα παιδί ὅμως δὲν μπορεῖ. Ἡ ζωὴ του κινητικὴ κατευθύνεται πρὸς τὴν ἐνεργητικὴ ἐμπειρία. Ἡ ἐμπειρία, ὅτι ὑπάρχει διπλὴ ἡθικὴ, μιὰ ποὺ ζῇ κατὰ τοὺς ἡλικιωμένους καὶ μιὰ ἄλλή ζωὴ, ποὺ ταιριάζει σὲ κείνους ποὺ ἀναπτύσσονται τὸ πειράζει πολὺ. Βλέπει ὅμως ὅτι ἡ διπλὴ ἡθικὴ ἐφαρμόζεται πλατεῖα στὴν πράξη.

Τὰ παιδιὰ «παραδίδονται» στοὺς γονεῖς τους, ἐξαρτῶνται ἀπ' αὐτούς. Μόνο ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ κάμῃ «παραγωγικὴ» τὴν ἐξάρτηση. Παιδιά, ποὺ δὲν ἀγαπῶνται, δὲν μένει τίποτε σ' αὐτὰ, παρὰ νὰ μισοῦν τοὺς γονεῖς ἢ παιδαγωγὸ τους. Τέτοια ὅμως σχέση μισητῆ καταλήγει στὴν ἀποσκήρτιση, ποὺ αἶρει τὴ σχέση γονέων - παιδιοῦ, ὅχι τελείως περίπου, ἀλλὰ ἔντονα, γιατί διαιωνίζει τὴ χειρότερη συμπεριφορὰ (βλ. Οἰκογένεια).

Σφάλματα ἀγωγῆς καὶ δυσκολίες ἀγωγῆς συμβαίνουν σήμερᾳ συχνά, σὲ συνάρτηση, με τις σχολικὲς φροντίδες. Αὐτὰ δίνουν εὐκαιριακὲς συνομιλίες στὸν οἰκογενειακὸ κύκλο. Ἀλλὰ δὲν φτάνουν οἱ εὐκαιριακὲς μόνο, πρέπει καὶ ἡ Πολιτεία με τοὺς εἰδικούς της ἐπιστήμονες παιδαγωγοὺς καὶ τὰ συνεχόμενα συμβόλια ἀγωγῆς νὰ διαφωτίζουν κάθε πλευρά. Ἐπικουρικὰ ἐπίσης ψυχολόγοι, παιδίατροι κλπ.

Δὲν φτάνει ὁ τύπος διάγνωσης καὶ θεραπείας, γιατί κάθε διαστροφή δὲν μπορεῖ νὰ γιαιτρευτῇ εὐκόλα σ' ὅλες τις περιπτώσεις. Χρειάζονται δυνατὲς ἀναλύσεις (BORNEMANN), βαθεῖες ἐρευνες ἀπὸ εἰδήμονες. Ὅλοι ὀφείλουν νὰ συντρέξουν τὸν παιδαγωγό. Δὲν μπορεῖ κανένας νὰ βοηθήσῃ τὸν τρόφιμο, χωρίς πρῶτα νὰ ἔχῃ βοηθήσῃ τὸν παιδαγωγό του.

Στὴν ἀγωγή ἀνήκουν σπουδαῖα προβλήματα ὅπως τῆς σεξουαλικῆς παιδαγωγικῆς. (SEELMANN, GROTHE, B.U.RGER, PRINZ, GIESE). Ὅλοι οἱ ἀναπτυσσόμενοι κινδυνεύουν μέσα στὴν ἐφηδικὴ ἡλικία. Πρέπει νὰ γίνουν ἱκανοὶ νὰ ἐπιμένουν καὶ ν' ἀγωνίζονται στὶς μ' αὐτὴ συνδεόμενες πολὺ δυνατὲς δοκιμασίες. Πρέπει νὰ μάθουν νὰ διαβλέπουν, πόσο εὐκόλα αὐτοὶ ἕναν ἄλλο καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό τους, μποροῦν νὰ δλάψουν καὶ νὰ θελήσουν πρῶτα νὰ ἐκπληρώσουν πραγματικὰ πόθο, ποὺ πρέπει ν' ἀναβληθῇ γι' ἀργότερα. Πρὸς τοῦτο ἔρχεται ἡ σεξουαλικὴ διαφώτιση καὶ ἐρμηνεύει τὴν κοινωνικὴ ζωὴ καὶ τὴ ζωὴ τῶν δύο φύλων. Ἐτσι χωρίς καμμιὰ ἀμφιβολία ἀρκετὰ διαφορετικὰ ἀτομικὰ δυστηχήματα μποροῦν ν' ἀποφευχθοῦν. Ὅμως νέα δημιουργοῦνται προβλήματα. Συνιστάται γι' αὐτὸ μιὰ, κατὰ βαθμίδες μορφωτικῆς κανονισμένη πληροφορία περὶ τῶν γενεσιῶν προβλημάτων τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς κατὰ γένῃ συναναστροφῆς μεταξὺ τους, ἀλλὰ με σύνεση, ἔτσι ποὺ ἐδῶ ὁ ὅλος ἀνθρώπος νὰ τίθεται σὰν σοβαρὰ πρόβλημα. Ἀντίστοιχα θὰ συστηθῇ νὰ παιδαγωγηθῇ τὸ παιδί καὶ ὁ νέος πρὸς μιὰ προστατευτικὴ συναναστροφή με τὸ ἕτερον φύλον, ὅμως νὰ γνωρίσῃ κυρίως τὸ δικό του ἰδιαιτέρο φύλον σιγὰ - σιγὰ καὶ νὰ γίνῃ ἀνθρώπινο.

Πρέπει παραπέρα νὰ ἐξελιχθῇ μιὰ θεωρία τῆς ἡθικῆς ἀγωγῆς σ' ἀνώτερη ἔννοια, πρὸς «προσωπικότητα» κατὰ τὴν Καντιανὴ φαντίληψη, πρὸς αὐτοῦπαρξη, σὰν μιὰ συνύπαρξη, ἐνοεῖται, με τοὺς ἄλλους στὸν κόσμον. Ἡ θεω-

ρία τῆς ἡθικῆς ἀγωγῆς εἶναι ἕνα παλὸ πρόβλημα τῆς παιδαγωγικῆς. Ἐχει συζητηθῇ ἀπὸ τὸ Σωκράτη. Ἀλλὰ πάντοτε ἔχει ἐπαναδειχθεῖ, ὅτι ἡ παιδαγωγικὴ λύση τοῦ προβλήματος αὐτοῦ εἶναι πάρα πολὺ δύσκολη, διότι ἡ ἱδία ἡ ἡθικοποίηση δὲν μπορεῖ νὰ ὀργανωθῇ, παρὰ μόνο νὰ προπαρασκευασθῇ. Γι' αὐτὸ συνιστάται μιὰ σοσιαλιστικὴ πρὸς ἡθικὴ ἀγωγή. (Μαίευση πρὸς αὐτογένεση: Πλάτων Ἀριστοτέλης, KANT, SCHILLET, HERBART κλπ.). Ἡ προπαιδευτικὴ αὕτη εἶναι ὅμως κατ' οὐσίαν ἡ παραπέρα ἐξέλιξη τῆς θεωρίας τῆς Παιδαγωγικῆς συναναστροφῆς ἢ θεωρίας τῆς μόρφωσης, ἰδιαίτερα τῆς μουσικο - αἰσθητικῆς μόρφωσης. Ἡ θεωρία τῆς ἀγωγῆς τῆς συνείδησης σὲ στενότερη καὶ ἰδιαίτερη ἔννοια στὴ νεώτατη ἐποχὴ ὀξύτερα συζητεῖται. Συζητήθηκε λιγώτερο ἀπὸ τὴν ἡθικὴ, παρὰ ἀπὸ τὴν ἀνθρωπολογία. Ὁ ἀνθρώπος ἔχει σὰν ἀνθρώπος μιὰ συνείδηση, μιὰ ἐσωτερικὴ φωνή, ποὺ τοῦ λέει, ὅτι εἶναι ἀνεπιτρέπτο ἢ ἐπιτρέπτο ἐκεῖνο, ποὺ θέλει νὰ κάμῃ, ἐπειδὴ αὐτὸς μπορεῖ νὰ ζημιώσῃ ἔτσι ἕνα ἄλλο ἐγὼ καὶ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του νὰ διαφθεῖρῃ. Ὅμως ἡ συνείδηση αὕτη πρέπει νὰ διεγερθῇ καὶ νὰ ἐκλεπτυνθῇ. Ἐδῶ προβάλλεται ἕνα παιδαγωγικὸ πρόβλημα, ποὺ ἔχει ἀνάγκη ἐρευνας. (FRITNER, DERBOLAV, FISCHER, ZULLIGER).

Ἐχωριστὸ πρόβλημα ἀποτελεῖ ἐπίσης ἡ στρατιωτικὴ ἀγωγή. Αὕτη παιδαγωγεῖ σήμερᾳ συγχρόνως πρὸς τὴν πειθαρχία, τὴν αὐτοθυσία καὶ τὴν αὐτεξούσια πράξη.

Ἡ παιδαγωγικὴ βοήθεια πρὸς τὴν θρησκευτικὴ πίστη, δίνει ἐχωριστὸ πρόβλημα. Σ' αὕτη προβάλλει καὶ μιὰ εἰδικὴ παιδαγωγικὴ προβληματικὴ (Ὁρθόδοξη παιδαγωγικὴ, Εὐαγγελικὴ καὶ Καθολικὴ).

DR. HANS - HERMANN GROOTHOF (KOLN). Ἀπὸ τὸ βιβλίο: DAS FISCHER LEXIKON. FRANKFURT—M. 1964.

ΑΘΑΝΑΣΙΟΣ Κ. ΓΚΡΟΖΑΣ

● Ἐὰν θέλετε νὰ σᾶς παρουσιάσουμε ἕνα παιδαγωγικὸ περιοδικὸ ἱσάξιο καὶ καλύτερο κι' ἀπὸ αὐτὰ ἀκόμη τὰ εὐρωπαϊκὰ τοῦ εἴδους του, βοηθήστε μας.

● Στείλτε μας ὅλοι τὶς ὀφειλόμενες συνδρομὲς (δικές σας ἢ τῶν Σχολείων σας).

● Τὸ «ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ» εἶναι καιρὸς πιὰ νὰ αὐξήσῃ τὶς σελίδες του καὶ νὰ βελτιωθῇ ἀκόμη περισσότερο. Ἀπὸ σᾶς ἐξαρτᾶται.

ση τους. Αυτό είναι πιά απλό. 'Αλλά αν χρειαστή να συγχρονίσω τις εγκαταστάσεις του και τη μέθοδο των πωλήσεών του στο ίδιο μέρος της παλιάς του επιχείρησης, αν δεν μπορέσω να κλείσω το κατάστημά του, από φόβο μη χάσω την πελατεία του, τότε το ζήτημα είναι λεπτό. Πρέπει να τακτοποιήσω ένα πρὶς ένα τα νέα δίκτυα όπου θα εγκαταστήσω τις προβλεπόμενες υπηρεσίες. Και αυτή η εγκατάσταση θα διαρκέσει επί μήνες. Τελικά μπορεί να είναι τέλεια, αν όλα γίνουν σύμφωνα με ένα ορισμένο εκ των προτέρων σχέδιο, που πραγματοποιείται τηματικά, αντί να γίνει μεθοδικά στο σύνολό του. Είναι βέβαια πιά περίπλοκο, αλλά το αποτέλεσμα είναι το ίδιο ικανοποιητικό.

Η πρώτη λύση δεν είναι σχεδόν ποτέ πραγματοποιήσιμη στο σχολείο. 'Ακόμη και στην περίπτωση νέας εγκατάστασης είναι τα ζωντανά στοιχεία, οι δάσκαλοι και οι μαθητές που δεν θα ανταποκριθούν στις ανάγκες της εκπαίδευσης.

Θα καταφύγουμε στο δεύτερο σύστημα: Να εγκαταστήσουμε το καινούργιο στο ίδιο το παλιό. Οι επιτυχίες μας σε χιλιάδες σχολεία μας δείχνουν ότι το πράγμα είναι δυνατό. Σας παρουσιάζουμε το γενικό μας σχέδιο, που δεν θα πραγματοποιηθεί παρά σε έξη μήνες, ένα χρόνο ή δύο χρόνια. Με βάση αυτό το σχέδιο, θα ρυθμίσουμε τα δίκτυα της εγκατάστασής μας. 'Η ταχύτητα της πραγματοποίησης θα εξαρτηθεί από άπειρες σχολικές και εξωσχολικές συνθήκες (υπονοείται εδώ και η δικαιοδοσία του δασκάλου) σύμφωνα με τις οποίες θα χρειαστή να ενεργήσουμε.

Η παιδαγωγική του Φρενέ δεν είναι μια παιδαγωγική με λόγια. Είναι βασικά με όργανα και τεχνικά μέσα. 'Η επιχείρηση δεν δημιουργεί με σχέδια και συζητήσεις. Χρειάζεται η ενεργητική δουλειά των εργατών και των συνεργατών όλων των βαθμών. Οι παιδαγωγοί του παρελθόντος σάς παρουσίασαν σχέδια. Σας έδωσαν διαβεβαιώσεις και θεωρητικές εξηγήσεις που συχνά εκκωφανίζονταν από τις ύπουλες εγχειρήσεις. 'Αλλά κανείς δεν ανέλαβε την πραγματοποίησή τους. 'Εμείς οι δάσκαλοι αναλάβαμε και αρχίσαμε την εφαρμογή τους στις τάξεις μας — για να θυμηθώ μια λέξη του Κλαρέντ όταν με δέχθηκε στη Γενεύη το 1929 — «για το γενικό όνειρο των παιδαγωγών». 'Εμείς είμαστε οι εργάτες που αναλάβαμε το έργο με εφόδους. Εφιδίσαμε και εγκαταστήσαμε νέα εργαλεία, τακτοποιήσαμε τις διάφορες υπηρεσίες σύμφωνα με τους κανόνες που έγραψε να εμπνευστούμε και έπειτα να πειραματισθούμε επάνω σ' αυτούς:

Τα εργαλεία του παρελθόντος (βιβλία και μαθήματα) αποδείχθηκαν εθδραυστα και ανεπαρκή. Δεν θα κάνετε μ' αυτά καινούργια εργασία. 'Η παιδαγωγική μας βασίζεται στα όργανα και σε τεχνικά μέσα, που πρέπει ασφαλώς να φτιάσετε ή ν' αποκτήσετε και πρέπει να μάθετε να τα χειρίζεσαστε στο πλαίσιο ενός γενικού σχεδίου εκπαίδευσως.

Το γενικό μας σχέδιο, με φυσικές μεθόδους και αξιόλογο για όλους θα το βρήτε στο έργο μας «Εκπαίδευση της εργασίας». Σας αναφέρουμε εδώ εν συντομία μερικές από τις κυριότερες μεθόδους μας που μπορείτε να τις εισαγάγετε στις τάξεις σας, με κάθε εγγύηση επιτυχίας, στην τάξη, την πειθαρχία και την επιτυχία, αυτά τα τρία επιτεύγματα για μια καλή εκπαίδευση.

ΜΕΘΟΔΟΣ ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΕΦΑΡΜΟΣΘΟΥΝ ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΤΑΞΕΙΣ, ΣΕ ΟΛΕΣ ΤΙΣ ΒΑΘΜΙΔΕΣ ΜΕ ΚΤΡΙΟ ΣΧΟΛΙΟ ΤΗΝ ΑΤΟΜΙΚΟΠΟΙΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑΣ

Η σειρά για την εισαγωγή που σάς δίνουμε δεν είναι καθόλου υποχρεωτική. Μπορεί να αλλάξει ανάλογα με τις τάξεις την οργάνωση του σχολείου, το τεχνικό περιβάλλον κ.λ.π. Αυτή η σειρά δεν θα είναι φυσικά η ίδια για τις τάξεις του νηπιαγωγείου και για τις δευτεροβάθμιες τάξεις. (Οι δάσκαλοι θα κανονίσουν το θέμα αυτό).

1ον. Η ΙΧΝΟΓΡΑΦΙΑ ΚΑΙ Η ΖΩΓΡΑΦΙΚΗ (ειδικότερα στις πρώτες τάξεις του δημοτικού). Είναι ένας τρόπος φυσικής έκφρασης για την οποία, έχουν ευαισθησία όλα τα παιδιά, που την εφαρμόζουν αυθόρμητα, υπό τον όρον να μην τους την απαγορεύει το σχολείο ή να μη την μεταβάλλει σε νεκρό μάθημα, με κανόνες — μια τεχνική που θα έγραφε — όπως πιστεύει κανείς κάποτε να μάθουν προηγουμένως. Στην περίπτωση αυτή η ιχνογράφηση και η ζωγραφική παύουν να αποτελούν έκφραση και γίνονται μάθημα. Το παιδί δεν ενεργεί πιά παρά ως μαθητής.

Πρέπει ν' αφίσουμε τα παιδιά να σχεδιάζουν ελεύθερα, όσο το δυνατό πιο συχνά, επάνω σε χαρτιά και διάφορα άλλα. Να κάνουν στον τόμο αυτόν τους πειραματισμούς τους. Να περιορισθώτε στο να αξιοποιήσετε τα έργα τα πιο επιτυχημένα: Καταχώρηση στο «Βιβλίο της Ζωής» πολυγράφηση για τη σχολική εφημερίδα κ.λ.π.

Για το θέμα αυτό μπορείτε να πάρετε πληροφορίες από τα βιβλία της 'Ελίζας Φρενέ και το περιοδικό «Παιδική Τέχνη» που διευθύνεται από την Ελίζα Φρενέ.

Το πέρασμα στην ελεύθερη ζωγραφική, σύμφωνα με τους ίδιους κανόνες, θα είναι πολύ απλό. 'Αρκεί να προμηθευθώτε ώραία χρώματα τα οποία θα χρησιμοποιήσουν τα παιδιά ελεύθερα και γενναιά.

Η εισαγωγή της ιχνογράφησης και της ελεύθερης ζωγραφικής στην τάξη σας, ιδίως στις βαθμίδες του νηπιαγωγείου και των παιδικών τάξεων, θα ευχαριστήσει τα παιδιά και θα δημιουργήσει ένα νέο κλίμα από το οποίο θα επωφεληθώτε. 'Αν ακόμη δεν εφαρμόσετε καμιά άλλη σύγχρονη τεχνική καταφύγετε χωρίς φόβο στο ελεύθερο σχεδίασμα και την ελεύθερη ζωγραφική.

2ον. ΤΟ ΕΛΕΥΘΕΡΟ ΚΕΙΜΕΝΟ. Είναι η πιο κοινή από τις μεθόδους του Νέου Σχολείου. Σήμερα έχει γίνει παραδεκτή και επίσημη. Είναι έξ' άλλου μια εργασία ατομική ή ομαδική, αποκλειστικά για κάθε μάθημα.

Είναι η πιο γνωστή. Είναι φανερό η πιά απλή. Αυστηρώς όμως διαστρέφεται και γίνεται περίπλοκη όταν επάγεται στις τάξεις σαν ειδική μορφή θέματος και μαθήματος και κινδυνεύει να χάσει από το γεγονός αυτό τις περισσότερες από τις αρετές της. 'Υπάρχουν σήμερα πολλοί δάσκαλοι που θα σάς πουν: «Κάνω ελεύθερο κείμενο». Και ασφαλώς είναι η πρώτη κατ'ακρίβεια, που θα είναι αποδοτική, αρκεί να είναι το πρώτο βήμα για την πρόοδο που θ' ακολουθήσουν. Γιατί υπάρχουν στην γενίκευση της πρακτικής αυτής πολλές βαθμίδες που έχουν ήδη σημειωθεί, πράγμα που σημαίνει ότι δεν πρέπει να τις θυσιάσετε υποχρεωτικώς για τη σειρά και τη μορφή.

α) 'Τ π ά ρ χ ο υ ν δ ά σ κ α λ ο ι που απαγοιστρώνονται δειλά από το σχολαστικισμό και λένε απλώς στους μαθητές τους: «Την τάδε ημέρα, την τάδε ώρα, εκδеше σε ένα ελεύθερο θέμα της εκλογής σας». 'Αλλά εξακριβώνουν με μελαγχολία ότι τα παιδιά δεν έχουν ιδέα. Αυτό είναι πολύ ή πολύ λίγο.

β) 'Τ π ά ρ χ ε ι ι δ ί ω ς ή μ ά ξ α τ ω ν δ α σ κ α λ ω ν που κάνουν αποδοτικά ένα ελεύθερο κείμενο, αλλά παραδόξως ένα ελεύθερο κείμενο που είναι ακόμη συνδεδεμένο με τη σχολαστικότητα.

Τα παιδιά γράφουν πραγματικά όταν θέλουν. Την καθωρισμένη ημέρα, συχνά το Σάββατο, στο τέλος της εβδομάδας, διαβάζουν όλα τα κείμενα και ψηφίζουν για να διαλέξουν ποιά θα εβραδευτή. Γιατί στην περίπτωση αυτή ο δάσκαλος που δεν αντιλαμβάνεται ακόμη καλά τις αρετές του ελεύθερου κειμένου, το εισάγει στην τάξη για ν' αντικαταστήσει το κείμενο του συγγραφέως του σχολικού βιβλίου. Αυτό, βέβαια, είναι μια σχολική πρόοδος αλλά το ελεύθερο κείμενο βρίσκεται έξω από τη φύση του, σχολαστικοποιημένο, αποκοινοσταλμένο. Θα δώσω μόνον 10ο)ο από όσα περιμένουμε.

Πραγματικά: 'Η επιτυχία εξασφαλίζεται όταν αποτελεί μια άσκηση συντάξεως και δημιουργίας φράσεων. Με βάση το κείμενο που θα διαλεχτή κανονιστούν κατόπιν:

—Μια μέρα λεξιλογίου λιγότερο ή περισσότερου κλασσικού.

—Μια άλλη μέρα γραμματική με σχετικές ασκήσεις.

—Την τρίτη ημέρα θα γίνει η μελέτη των κειμένων των συγγραφέων, που αναφέρονται σ' αυτά.

Και έφ' όσον δεν υπάρχει ανάγκη, εκλογή και εφαρμογή παρά μια ή δυο φορές την εβδομάδα, είναι σχολικώς αναγκαίο όλα αυτά τα ελεύθερα κείμενα που θα περιλαμβάνονται στα θέματα να διορθώνονται όλα από το δάσκαλο (όπως όλα τα θέματα συντάξεως) πράγμα που φυσικά επιβαρύνει τον δάσκαλο με υπερβολική

εργασία, ή οποία, δεν μπορεί ν' αξιήσει την απόδοσή του που είναι ήδη ανεπαρκής.

Αυτή η ειδικά σχολική εφαρμογή του ελεύθερου κειμένου, δεν πρέπει ν' απορριφθή κατά βάση. 'Αποτελεί βέβαια μια βελτίωση που δεν είναι άμελητέα, των παραδοσιακών μεθόδων της μελέτης της γλώσσας με τα κείμενα των συγγραφέων και των κλασσικών ασκήσεων που αναφέρονται σ' αυτά.

Το την έννοια αυτή το ελεύθερο κείμενο που μπορεί να εισαχθή σε όλες τις τάξεις κατά τον διαθέσιμο χρόνο, μπορεί να θεωρηθή σαν ένα ξεκίνημα αξιόλογο, υπό τον όρον ότι θα μπορούσατε να χρησιμοποιήσετε κατόπιν μεθόδους που θα του δώσουν ζωή.

γ) Γ ι α υ τ ο π ρ έ π ε ι ν α ά ξ ι ο - π ο ι ή σ ε τ ε τ ο ε λ ε υ θ ε ρ ο κ ε ι - μ ε ν ο: με τη χρησιμοποίηση ειδικών τετραδίων όπου θα εγγράφετε αφού τα εικονογραφήσετε τα ώραία κείμενα που αποκτήσατε. Με τη χρησιμοποίηση εικονογραφημένων λευκωμάτων με διάφορα θέματα. Με την ενδοσχολική αλληλογραφία με ανταλλαγή ελεύθερων κειμένων, επιστολών και λευκωμάτων.

δ) 'Η π ο λ υ γ ρ ά φ η σ η τ ω ν κ ε ι - μ έ ν ω ν γίνεται τότε αναγκαία. Θα την κάμετε με το τυπογραφείο, με τον σχολικό πολύγραφο και κατά δεύτερο λόγο με τον αυτόματο ληματογράφο και τη γραφομηχανή. (Βλέπε όλες αυτές τις οδηγίες τεχνικές και μεθοδολογικές στα DOSSIERS PEDAGOGIQUES No 8 και 17).

Η ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΟΡΘΟΓΡΑΦΙΑΣ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ: 'Εως σήμερα η εφαρμογή του ελεύθερου κειμένου δεν γινόταν δεκτή από τους εκπαιδευτικούς.

Ήταν μια καλή παιδαγωγική εργασία αλλά κάποτε ήταν κουραστική, λεπτή, με ενδιάμεσα νεκρού χρόνου που έβλαπταν την πειθαρχία και συνεπώς την αρμονία της τάξης. 'Ο καιρός που διέθεταν συχνά οι δάσκαλοι τους απασχολούσε τόσο ώστε η πρακτική δεν μπορούσε να είναι καθημερινή.

Θα κάνουμε μια βελτίωση σ' αυτή την πρακτική που θα επιτρέψει τη χρήση σε όλες τις τάξεις.

Είχαμε ήδη προανατολισθεί προς την πρακτική αυτή ξαναβάζοντας σ' ενεργεια την ορθογραφία που είχε τόση κατακραυγή. Στην εργασία αυτής της ορθογραφίας αποκαλύπτονται ολόκληρο τον χαρακτήρα της δοκιμασίας και της άμιλλας. 'Υπαγορεύουμε κανονικά κείμενα, δίνουμε στην σύνθεσή τους, στην τρέχουσα γλώσσα, όπου οι δυσκολίες δεν φαίνονται παρά συμπτωματικά πινυμένες στην κανονική τροχιά του λόγου και της σκέψης. Για να μην υπάρχει παρεξήγηση συλλαβίζουμε ή γράφουμε στον πάνω και όλες τις δύσκολες λέξεις. Αυτό θα μπορούσαμε να το ονομάσουμε μια ορθογραφία τρέχουσα που συνήθως εκτιμάται πολύ από τα παιδιά που είναι ικανά στο τέλος του χρόνου να γράφουν δύο σελίδες χωρίς να κουραστούν.

Μεταφέρουμε αυτόν τον νεωτερισμό στο σχέ-

διο του ελευθέρου κεμμένου. Τό βάζουμε σέ κανονική εφαρμογή αλλά αντί νά γράψουμε τά στοιχεία σόν πίνακα, όπου τά παιδιά θ' αντιγράφουν, κατόπιν τά υπαγορεύουμε, κάνοντας έν τώ μεταξύ όλες τις παρατηρήσεις πού χρειάζονται, στό λεξιλόγιο, τή γραμματική καί τή σύνταξη, αλλά τά ουσιαστικά μένει τό ελεύθερο κείμενο καί όχι οί ασκήσεις. Ύπαγορεύουμε επίσης, κατόπιν, τίς λέξεις πού διαλέξαμε γιά τό λεξιλόγιό μας καί κάνουμε άν τό θεωρούμε χρήσιμο μερικές γραμματικές ασκήσεις.

Τό αποτέλεσμα είναι ότι όλα τά παιδιά ενδιαφέρονται γιά τήν εφαρμογή του ελευθέρου κεμμένου. Τό γράψιμο στό τετράδιό τους δέν θά είναι πιά μιá κοινή αντιγραφή αλλά ένα δημιουργικό στοιχείο κοινής εργασίας. Καί φυσικά στήν εργασία αυτή τόν μισό καιρό από αυτόν πού διαδίδεται σύμφωνα μέ τίς μέθοδους πού εφαρμόσαμε έως σήμερα. Έτσι τό ελεύθερο κείμενο μπαίνει εύκολα στό ώραιο μιάς κανονικής καί συγχρονισμένης τάξης. Νά μήν αποβλέπετε στήν άρχή σέ άλλο από μιá διδασκαλία τής γλώσσας πύ ριζική καί πύ ζωντανή πού άξίζει ένκατό φορές περισσότερο από όλες τίς παραδοσιακές μεθόδους.

Η πρακτική πού ισχύει άκόμη σήμερα σχεδόν σέ όλες τίς τάξεις, σέ όλες τίς βαθμίδες, είναι τό μάθημα πού γίνεται από τό δάσκαλο, πού άφομοιώνεται κατόπιν από τήν εργασία πού θ' άξιώσουν από τόν μαθητή μέ βάση τά σχολικά βιβλία.

Έδώ ξεκινάμε μέ τό άξιωμα ότι κάνουμε έσφαλμένη εκτίμηση, ότι θά κάνουμε τά παιδιά νά καταλάβουν τίς διάφορες έννοιες μέ τήν εξήγηση, τίς όποίες κατόπιν θά «άφομοιώσουν» μέ τά βιβλία καί τίς ασκήσεις.

Έχουμε άλλως ότι οί κανόνες ένός μαθήματος δέν είναι άλλο από μιá σύνθεση, ή όποία όμως έρχεται έπειτα από τίς διατυρώδες ένώ θά έπρεπε νά είναι ή έπιστήμη τους.

Έδώ υπάρχει μιá τεχνική παρεξήγηση άρκετά σημαντική πού πρέπει νά τήν διορθώσουμε.

Σέ όλους τούς τομείς, σέ όλα τά μαθήματα, γιά όλες τίς έπιστήμες παραδεχόμαστε μεγάλη άξία γιά τήν άπόκτηση τών βασικών στοιχειωδών γνώσεων, στίς παρατηρήσεις καί τά πειράματα, πού επιτρέπουν νά έμβαθύνουμε σέ όλα τά προβλήματα.

Απόύ πραγματοποιηθή έν τών προτέρων αυτή ή εργασία — πού είναι απαραίτητη — ό δάσκαλος κάνει τό μάθημά του «έν τών υστέρων» πού έχει από τή στιγμή εκείνη, βάσεις καί δικαιολογητικά πού τού άφαιρούν αυτό πού αποτελεί τόν λεγόμενο δογματισμό καί άνώφελο αυταρχισμό, γιά νά γίνη περισσότερο μορφωτικός διάλογος. Όλη αυτή ή εργασία τής έρευνας καί τού πειραματισμού θά γίνη άποκλειστικά μέ τίς μεθόδους τής άτομικοποίησης: — Αύτοδιορθώσεις γιά τίς εργασίες άφομοίωσης τών γνώσεων καί τών μηχανισμών.

— Έργασία γιά τίς έρευνες καί τίς πειραματικές εργασίες.

Αυτή ή μορφή τής εργασίας είναι στό εξής

δυνατή γιατί έβάλαμε σ' ένέργεια τίς κάρτες μας τής αύτοδιορθωσης καί τίς κάρτες οδηγούς, τίς αύτοδιορθωτικές ταινίες καί τίς ταινίες μας εργασίας.

Τά μαθήματα έν τών υστέρων είναι έξαιρετικά άξιόλογα:

— Στό νηπιαγωγείο όπου περιορίζουμε όλα τά μαθήματα καί ή δασκάλα άπαντάει μόνον στίς έρωτήσεις πού τής κάνουν γιά τή ζωή καί τήν εργασία.

— Στήν πρώτη βαθμίδα.

— Γιά τήν άριθμητική όπου ή ζωντανή άριθμηση συνδέει τίς πρώτες πειραματικές έρευνες πού θά προσδιορίσουν τίς τεχνικές εξηγήσεις τού δασκάλου.

— Στίς φυσικές έπιστήμες όπου ή παρατήρηση καί τό πείραμα πρέπει ύποχρεωτικά νά δημιουργήσουν τήν κανονική πρόοδο κάθε έπιστήμης.

— Στήν ιστορία καί γεωγραφία πού δέν είναι έπιστήμες άπόκτησης γνώσεων ποσοφικώς όπως τίς θεωρούσαν έως σήμερα, αλλά ένα έδος ύπομονετικής μελέτης τού περιβάλλοντος, τού παρόντος καί τού παρελθόντος τών όποιών ό δάσκαλος θά προσδιορίση τά συμπεράσματα. Οί ΒΤμας θά είναι πολύτιμες γιά τή μορφή αυτή τής διδασκαλίας.

Γιά τή δεύτερη βαθμίδα ή μεταρρύθμιση θά είναι μεγαλύτερη. Πρέπει νά υπερπηδήσουμε τόν κατήφορο καί ν' άποκαταστήσουμε τά κλώματα.

ΟΙ ΔΙΑΛΕΞΕΙΣ

Η πρακτική μπορεί νά είσaxθή άμέσως σέ όλες τίς τάξεις συγχρονισμένες ή όχι.

Πρέπει, έννοείται, νά προσέθεσι κανείς ότι τά παιδιά είναι ίκανά νά έκφραστούν μέ έξυπνάδα. Πρέπει κατόπιν νά βάλη κανείς στή διάθεσή τους τήν άναγκαία έγγραφολογία.

Είναι αυτή ή έγγραφολογία πού έβάλαμε σ' ένέργεια ιδιαίτερα, έπειτα από είκοσι πέντε χρόνων συνεργασία καί τή συμμετοχή περισσότερων από πέντε χιλιάδων δασκάλων, μέ τή συλλογή μας «Βιβλιοθήκη Έργασίας» ΒΤ, πού άριθμεί σήμερα 620 έντυπα προγραμματισμένα καί εις κονογραφημένα, όλα γραμμένα γιά παιδιά (1ης καί 2ης βαθμίδας) μέ τή συμμετοχή μαθητών καί δασκάλων, πού επιτρέπει γιά 620 θέματα όλα συγγραφική εργασία καί έρεύνης ειδικής τήν προετοιμασία διαλέξεων.

Μιά συμπληρωματική συλλογή Β.Τ. (άκροματικής μέ δίσκους καί μαγνητοταινίες μέ 25 τίτλους σήμερα) αποτελεί τήν άμεση κα εύκολη προπαρασκευή γιά τίς διαλέξεις. Η διάλεξη, εργασία έξαιρετικά άτομικοποιημένη, πού απαιτεί μιá προηγουμένη εργασία άναζητήσεων, έρευνών, εκλογής μέ τή χρησιμοποίηση μέσων όπτιου - άκουστικών (μαγνητοφώνου, φωτογραφιών καί ταινιών, κυρίως) είναι ή σύγχρονος ιδεώδης πρακτική. Μέ τό βασικό ύλικό πού έβάλαμε σ' ένέργεια, μπορεί άμέσως νά πραγματοποιηθή σέ όλες τίς τάξεις.

Η διάλεξη, τέλος, καλλιεργεί ιδιαίτερος τήν ποσοφική έκφραση, πού παραμελείται πάντοτε στίς παραδοσιακές τάξεις καί πού τή συνιστούν οί ύπομονετικές εγκύκλιοι.

Μπορείτε βεβαίως ν' άρχίσετε κάνοντας μιá ή δύο διαλέξεις τήν έβδομάδα, άς πούμε, συμπωματικά. Αλλά πρέπει νά λάβετε ύπ' όψη σας ότι οί κομφορτιστές δέν γίνονται από πείρα κάνοντας διαλέξεις. Η έπιτυχία σας θά είναι σημαντική άν κατορθώσετε νά δώσετε μεγάλη θέση σ' αυτή τή πραγματοποίηση.

ΤΕΛΟΣ Η ΑΤΤΟ - ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΒΑΘΜΩΝ ΚΑΙ ΤΩΝ ΚΑΤΑΤΑΞΕΩΝ

Μέ τήν ολοκληρωτική εφαρμογή τής παιδαγωγικής μας, οί βαθμοί καί οί κατατάξεις άχρηστεύονται. Έχουμε άρκετά ισχυρές αίτιολογίες ώστε νά μπορούμε νά τά παραμερίσουμε.

Αλλά αυτό δέν είναι παρά ή κατάληξη. Είμαστε, είτε τό θέλουμε είτε όχι, σέ ένα περιβάλλον, όπου οί βαθμοί καί οί κατατάξεις είναι άναπόσπαστο μέρος τής λειτουργίας τού σχολείου. Δέν μπορείτε νά τά περιορίσετε παρά μόνον σιγά σιγά, όταν θά έχετε καί θά έχουμε νικήσει μέ ήν πείρα μας τούς γονείς καί τή διεύθυνση. Μπορούμε όμως, αντίθετα νά έπηρεάσουμε τή μορφή αυτή τών βαθμολογήσεων μέ τή σημερινή μέθοδο τής άυτοεκτίμησης. Πάψτε από σήμερα νά βαθμολογήτε μόνον σας αύταρχικά, σαν δικαστές ή άνώτεροι δικτάτορες. Τίποτέποτε ένα κανόνα τριπλό, δάσκαλος - μαθητής ένδιαφερομένη ομάδα εργασίας. Η πείρα μās δείχνει ότι τά παιδιά κρίνουν τόν έαυτό τους καί κρίνουν συνήθως μέ περισσότερη ακρίβεια καί κάποτε πύ αύστηρά από τόν δάσκαλο. Όταν τό κάνετε αυτό, θά περιορίσετε ένα από τά μεγαλύτερα μειονεκτήματα από τά όποία ύποφέρουν οί σχέσεις δασκάλων - μαθητών. Όλη ή εργασία σας θά εύδοκηθή.

ΜΙΑ ΣΗΜΑΝΤΙΚΗ ΠΡΟΟΔΟΣ ΕΙΝΑΙ ΕΚΕΙ ΣΤΗ ΔΙΑΘΕΣΗ ΜΑΣ

Χωρίς ν' άναστατώσετε τό σχολείο, στήν τάξη, τήν πειθαρχία καί τήν έπιτυχία, θά προσανατολιστήτε προσδευτικά σ' αυτό πού θά είναι άσφαλώς τό Σχολείο τής αύριον.

Σ υ ν ε ρ γ α τ ι κ ή. Μία συνεργατική

προσπάθεια γιά νά προσαρμοσθήτε στό περιβάλλον.

Α τ ο μ ι κ ο π ο ί η σ η (ιδίως ελεύθερα κείμενα) 2 έως τρείς ώρες ελεύθερης εργασίας τήν ήμέρα στά εργαστήρια ή στίς τάξεις - εργαστήρια μέ ταινίες, δελτία, καί τετράδια αύτοδιορθωσης, κάρτες εργασίας προγράμματα ΒΤ.

Ε ρ γ α σ ί ε ς. Μέ τή συνεργασία τού δασκάλου.

Σ υ ν θ έ σ ε ι ς. Μέ διαλέξεις, άπολογισμούς καί εκθέσεις μαθημάτων «έν τών υστέρων». Με τήν έννοια, καί γιά τίς μεθόδους πού σās παραγγείλαμε, μπορείτε νά ξεφύγετε από τήν άποτελμάτωση, όποιοσδήποτε καί άν είναι οί συνθήκες τής εργασίας.

Αρκεί νά καταλάβετε ότι άν εφαρμόσετε μόνον τό 1)10 τών μεθόδων μας δέν είναι άνάγκη νά περιμένετε τό 50ο) ο τής έπιτυχίας, ούτε ν' άποθαρρυνθήτε άν θά έχετε μόνον 10ο) ο έπιτυχίας.

Σκεφθήτε μόνον ότι όλοι οί συνάδελφοί σας είναι εκεί. Έχετε τό προνόμιο τό ότι σήμερα έχετε στή διάθεσή σας εργαλεία καί μεθόδους πού αυτά κατορθώνουν νά δημιουργήσουν, νά βελτιώσουν καί νά πραγματοποιήσουν.

Ναί, οί μεθόδους Φρενέ έτσι όπως τίς έφάρμοσαν οί συνάδελφοί μας ύπηρεξαν γι' αυτός μιá περιπέτεια πού χρειάστηκε νά διαθέσουν χρόνο, άφοσίωση καί θυσιές. Εύτυχώς δέν ύπηρεξαν φιλάργυροι σ' αυτά καί τό ζωντανό παραδειγμα τους μένει εκεί άκόμη γιά νά σās ένθαρρύνει καί νά σās οδηγεί.

Ήταν περιπέτεια τό ίδιο γιά τούς πρώτους άεροπόρους πού πετούσαν στό άνεξερεύνητο διάστημα μέ μηχανές πρωτόγονες. Οί σημερινές τεχνικές πρόοδοι πού πραγματοποιήθηκαν, επιτρέπουν σέ όποιον έχει διάθεση νά μετακινήθι νά παίρνει τό άεροπλάνο χωρίς διαταγή.

Εμείς, επίσης ύπηρεξαμε οί πρωτοπόροι πού τραφήκαμε μέ τήν περιπέτεια καί τά ιδανικά, πού έπιχειρούσαμε νά έξερευνήσουμε τά παράθνα έδάφη τής παιδαγωγικής. Σεις τώρα μπορείτε μέ τή σειρά σας ν' ακολουθήσετε τούς δρόμους πού σās άνοίξαμε μέ βεβαιότητα ολοκληρωτική στήν έπιτυχία.

Θά ήταν ίσως άρκετό, όπως γιά τά παιδιά μας ν' άποκαλύπτετε μιá γωνιά φωτεινή, έξυπνάδας καί όμορφιάς, ώστε οί εκπαιδευτικοί πού έχουν κουραστεί νά μυημάζον τής άποτυχίας τους νά δοϋν ν' άνοίγουν μισρά τούς καινούργιους δρόμους άπελευθέρωσης καί προόδου.

Τό μεγαλύτερο έκδοτικό γεγονός τού 1967
ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

«Νέα Έλληνική Έγκυκλοπαίδεια»

24 τόμοι—Σχήμα Μέγα—Σελ. 20.000—Γλώσσα Δημοτική
Κυκλοφορεί σέ εβδομαδιαία τεύχη γιά νά τήν άποκτήσει όλόκληρος ό Έλληνικός Λαός. Συμπληρώθηκε ό Α' τόμος τής Ν.Ε.Ε.

ΒΑΣΙΚΑ ΓΝΩΡΙΣΜΑΤΑ ΤΗΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΨΥΧΗΣ

Υπό Κ. ΜΙΧΑΛΗ

Στη μελέτη αυτή θα μιλήσουμε για μερικά γενικά γνωρίσματα που παρουσιάζει η παιδική ψυχή.

1) Το πρώτο είναι μία έντονη θέλησι για τη ζωή.

Από τη στιγμή της γεννήσεώς της η ανθρώπινη ύπαρξι αγωνίζεται για την επιβίωσή της. Το βρέφος ζητάει με μεγάλες φωνές το μαστό ή το μπιμπερό που τον πιάνει με δρεξι και μεγάλη χαρά. Άρκει να συγκρίνουμε το στενόχωρο και άπαιτητικό ύφος του παιδιού όταν πεινάει με το γελαστό χαρούμενο και ικανοποιημένο πρόσωπο που δείχνει το χορτάτο παιδί.

Για να είναι το παιδί γερό, το ζωογονεί μία έντονη θέλησι για τη ζωή, που φανερώνεται με τον αγώνα κατά των μικροβίων.

2) Δεύτερο γνώρισμα της παιδικής ψυχής.

α) Η επιθυμία του για δράσι, για ενέργεια.

Έκτος των ώρων που κοιμάται, οι όποιες σιγά - σιγά λιγοστεύουν, το παιδί είναι σε συνεχή κίνησι. Στην κούνια του κινεί συνεχώς χέρια και πόδια. Από τότε που θα μπορεί να σύρεται (μπουσουλισμα), προχωράει από όλα τα μέρη. Λίγες εβδομάδες αργότερα, ή κίνησίν τους, έπειτα ο δρόμος τους σ' όλες τις κατευθύνσεις, γίνονται αδιάκοπες και οι μητέρες άδικα προσπαθούν να τα κρατήσουν σε ανάπαυσι.

Οι γονείς που δεν αισθάνονται πιά με την ίδια έκτασι αυτή την ανάγκη για κίνησι και δράσι, γιατί ελαττώνεται στην έφηβική ηλικία και πιά πολύ στα γεράματα, δεν καταλαβαίνουν πολύ την παιδική ζωτικότητα και την ανάγκη για δράσι.

Οι μητέρες άδικα χρησιμοποιούν το κύρος τους να επιβάλλουν ήσυχια. Οι γονείς χρειάζονται την ήσυχία τους, να ξεκουραστούν, να διαβάσουν έφημερίδα ή να ακούσουν το ραδιόφωνο.

Εύτυχως κατά τα τελευταία χρόνια οι γονείς κατάλαβαν την αναγκαιότητα της παιδικής κινητικότητας και παρεχώρησαν στο βρέφος μία μεγαλύτερη έλευθερία κινήσεων.

β) Τα παιδιά έχουν επίσης μία επικίνδυνη προτίμησι για το θόρυβο.

Όσο περισσότερο ένα όργανο μπορεί να προκαλέσει θόρυβο — (ντόρο) — τόσο περισσότερο του άρέσει. Είναι κι αυτό μία έκδήλωσι της ανάγκης για δράσι. Έδώ χρειάζεται ή συνετή επέμβασι των γονέων αλλά όχι απότομα και άκαιρα όπως συμβαίνει πολλές φορές.

3) Άπεριόριστη περιέργεια. Ο άνθρωπος επιδιώκει να μαθαίνει. Να μάθει το παιγνίδι του κόσμου και το μυστικό του είναι ή μεγάλη

φιλοδοξία της επιστήμης.

Η δίψα αυτή θα μέινει πάντοτε άσβεστη, άκόμη και όταν κατορθώσουν οι επιστήμονες να έξερευνήσουν το βάθος των θαλασσών και των σπηλαίων, να ξεπεράσουν τη στρατόσφαιρα να έξηγήσουν το μυστήριο του ατόμου και των συστατικών του.

Η ίδια αυτή δίψα της γνώσεως παρακινεί και το παιδί. Στους πρώτους μήνες έγγίζει τα αντικείμενα και τα φέρνει στο στόμα του. Από την καρέκλα του τα προσδιορίζει και τεντώνει να τα φθάσει. Περνά από το ένα στο άλλο. Κάνει πειράματα και δοκιμές. Όταν επιτύχει αισθάνεται εύτυχισμένο και θριαμβευτής. Καθ' όσον μεγαλώνει ή διανοητική του δύναμι προβάλλει ατέλειωτες έρωτήσεις για τα πράγματα και για τη σημασία των λέξεων. Μεγάλο ενδιαφέρον δείχνει για τα ζώα και άρέσκεται για ιστορίες ζώων.

«Ακόμα μία, πές μου».

Πριν μάθει να διαβάει, ξεφυλλίζει τα βιβλία με εικόνες και ζητάει από τη μητέρα του να του τα έξηγήσει.

Το παιδί δεν μαθαίνει θεωρητικά, αλλά πρακτικά. Θέλει να μαθαίνει με τη δική του πείρα, με τις αισθήσεις του, πιάνοντας, κατασκευάζοντας, ακούοντας, γευόμενος το ίδιο. Θέλει να μάθει τη ζωή εκ πείρας. Αυτή είναι μία γενική και διαρκής απαίτησι αυτής της ηλικίας.

Μπορεί κανείς να πεί ότι ή επιθυμία του να κατακτήσει τον κόσμο είναι άπεριόριστη.

Μόνο το ένστικτο της αυτοσυντηρήσεως μπορεί να την ίσορροπήσει, κι αυτό ως ένα σημείο της διανοητικής αναπτύξεως, γιατί τα παιδιά θέλουν να τα δοκιμάζουν όλα, έστω και με κινδύνους. Το παιδί τα δοκιμάζει όλα και φαίνεται ότι κάποια μυστική δύναμι το σπρώχνει να προτιμά πράγματα εύθραυστα και επικίνδυνα.

Η περιέργεια είναι ή αρχή της γνώσεως και ή μητέρα της επιστήμης.

Παιδιά που δεν προβάλλουν έρωτήσεις είναι άδρανή στο πνεύμα, κωδρά.

Πολλά παιδιά μάς γεμίζουν με έρωτήσεις. «Γιατί τούτο, γιατί εκείνο»; «Ημείς κουρασμένοι ή νευριασμένοι από τις σκοτούρες μας ή άπαντούμε με λίγα λόγια ή με μία ξερή λέξι, ή κάποτε αποπνέμουμε το παιδί. «Άφσή με ήσυχο, μη με ένοχλείς» κ.λ.π.

Τέτοια συμπεριφορά τραυματίζει το παιδί, το αποθαρρύνει και του άφαιρεί την όρεξι να μάς ξαναρωτήσει. Η προβολή έρωτήσεων πρέπει να μάς χαροποιεί πρώτον γιατί φανερώνει παιδί έξυπνο και δεύτερον γιατί μάς δίνεται μιάς πρώτης τάξεως εύκαιρία να λύσουμε τις

άπορίες του παιδιού για να έξελιχθή το πνεύμα του. Και όχι μόνον τούτο. Αν ιδούμε το παιδί και δεν προβάλλει έρωτήσεις πρέπει ήμείς να το προκαλούμε να το αναγκάζουμε να μάς ρωτάει, προβάλλοντας ήμείς έρωτήσεις π.χ. πηγαίνουμε περίπατο έξω από την πόλι να το ρωτήσουμε πώς κινείται ο μύλος, πώς ζούν οι μέλισσες, τι χρειάζεται ο σκύλος στο κοπάδι κ.λ.π.

Έτσι το παιδί όχι μόνο μαθαίνει πολλά πράγματα, αλλά μαθαίνει και το γιατί και το πώς, των πραγμάτων. Έξελίσσεται έτσι το έρευνητικό του πνεύμα τραβάει τον επιστημονικό του δρόμο.

Στο σχολείο συνήθισα να τηρώ ένα τετράδιο άποριών, στο όποιο οι μαθητές έγραφαν τις άπορίες που τους γενιούνταν στο διάστημα της εβδομάδος. Κάθε Σάββατο σε μία όρισμένη ώρα, άνοίγαμε το τετράδιο και συζητούσαμε για τη λύσι των διαφόρων άποριών.

Η παρότρυνσι του παιδιού να προβάλλει έρωτήσεις προάγει το έρευνητικό του πνεύμα, κάνει το παιδί μικρό επιστήμονα. Ημείς όφείλουμε να δίνουμε σαφείς, έγκυρες άπαντήσεις με προθυμία και άκρίβεια.

Επίσης μπορούμε να παραπνέψουμε το παιδί σε σχετικά με την έρώτησι βιβλία για περισσότερα πράγματα, στοιχεία και πληροφορίες.

4) Αναζήτησι της εύχαριστήσεως και άποφυγι του πόνου.

Το παιδί, όπως και κάθε ανθρώπινο όν από ένστικτο κινείται προς τη χαρά και την εύχαρίστησι. Έδώ έφαρμόζονται τα λόγια του Γκαίτε: «Ο άνθρωπος λέγει στη λύπη: Φύγε. Και στη χαρά: Μείνε».

Το νήπιο τρώγει με λαιμαργία και φανερή χαρά ό,τι είναι εύχάριστο στη γεύσι του. Άγαπάει ό,τι είναι γλυκό, ό,τι του άφηνει κάποια έντύπωσι εύτυχίας.

Άπομακρύνει, αντίθετα, με άπότομη χειρονομία ό,τι δεν του άρέσει. Άποφεύγει τη λύπη. Χωρίς ύπομονη στον πόνο όταν βγάει τα δοντάκια του, φέρνει τα χέρια του στα ούλα, κλαυθμρίζει, είναι δυσανεσχημένο.

Η άγωγή έχει έργο να τα σκληραγωγήσει, να τα κάμει λιγώτερο μαλθακά.

Μερικές μητέρες λένε στα παιδιά. «Πάμε, μην κλαίς, όπως κλαίει εκείνο το παλιόπαιδο. Σ' έισαι μεγάλος. Ούτε τίσαι κορίτσι να κλαίς». Τέτοιες συμβουλές ύποτιμούν το γυναικείο φύλο στα μάτια του αγοριού και ύπερτιμούν το άνδρικό.

5) Ανάγκη να αγαπάται:

Άλλο κίνητρο να ζητάει την εύχαρίστησι είναι ή επιθυμία να αγαπάται και να εκτιμάται.

Ο άνθρωπος επιθυμεί να αγαπάται από τους δικούς του.

Για το νήπιο και το παιδί της μικράς ηλικίας όλο το σύμπαν περιορίζεται στην οικγενειακή έστία. Από αυτή άπαιτεί άγάπη, έδως από τη μητέρα του.

Παρατηρήθη ότι τα παιδιά των όρφανοτροφείων ή παιδιά που από μικρή ηλικία στερήθηκαν από πιστή και σταθερή άγάπη της μητέρας των δεν έχουν ψυχική γαλήνη και σ' όλη τους τη ζωή παρουσιάζουν ταραχές του συναισθηματικού τους βίου. Σαν τα πουλάκια έχουν ανάγκη της θερμότητος της φωλιάς. Αυτή τα προφυλάσσει από τους κινδύνους του αισθήματος ότι τους λείπει ή ασφάλεια της ζωής. Το παιδί αισθάνεται ότι είναι άδύνατο και άοπλο μπροστά στη ζωή, ότι μόνο του είναι άνίσχυρο. Γι' αυτό σφίγγουν το χέρι του πατέρα τους όταν βαδίζουν σε άγνωστο μέρος ή καταφεύγουν κοντά τους όταν πλησιάζει κάποιος ξένος. Θέλει να έχει την ασφάλεια ότι κάποιος ίσχυρός άγρυπνεί και τον προστατεύει απ' όλες τις άπειλές του κόσμου.

Αυτή ή ανάγκη ασφαλείας και άγάπης είναι τόσο μεγάλη ώστε εάν οι σύζυγοι δεν συνεννοούνται και άπειλεί ό ένας τον άλλον με χωρισμό το παιδί ζει ώρες άποθαρρύνσεως και άπελπισίας, τον τρώει το σαρκάκι της άνησυχίας για το αύριο και ό φόβος της έρημιάς, της άπομονώσεως.

Μιά άτμόσφαιρα άγάπης είναι τόσο άπαραίτητη για την παιδική ψυχή, όσο είναι ό άέρας για τα πνευμόνια. Εάν τη στερηθή, ή ψυχική του ίσορροπία συντρίβεται.

Από την κούνια του, το νήπιο έχει ανάγκη να βλέπει τη μάνα του να γέρνει πάνω του το γελαστό πρόσωπό της. Αν το κλυττάζει με άυστηρή ματιά το πρόσωπό του αλλάζει, ή φυσιγνωμία του παίρνει ύφος άνησυχου, έτοιμο να κλάψει.

Επίσης το παιδί έχει ανάγκη της μητρικής έπιδοκιμασίας για ό,τι φτάνει. Γι' αυτό πολλές φορές δείχνει στη μάνα του ένα άτεχνο σκίτσο. «Κοίταξε μητέρα».

Το χαμόγελο της μητέρας σημαίνει έγκρισι και έπιβράβευσι του έργου του και το παρακινεί να φτιάξει κι άλλα, ενώ μία δυσμενής κρίσι το αποθαρρύνει γιατί φοβάται μήπως δεν το κρίνει για καλό.

Όταν μεγαλώσει λίγο βγαίνει από το στενό οικογενειακό περιβάλλον και μπαίνει στον κύκλο της γειτονιάς. Και τότε ή άγάπη και ή εκτίμησι του είναι πολύ άπαραίτητη. Μισεί την ταπεινώσι. Το στενοχωρεί ή τιμωρία και μάλιστα μπροστά σε άλλους. Υπερηφανεύεται όμως όταν δέχεται έπαίνους «Μητέρα, κούττα τί ζωγράφισα». «Μητέρα, πόσο πηδάω». Στο σχολείο ύπερηφανεύεται ότι είναι ό πρώτος. Δίνει σπουδαιότητα στους καλούς βαθμούς.

Στην ηλικία αυτή ή ενθάρρυνσι άξίζει πιο πολύ από τη μορφή.

Χρειάζεται όμως κάποια προσοχή έδώ. Η ενθάρρυνσι να μην φθάνει σε βαθμό ώστε να διεγείρει τη ματαιοδοξία ή ένα αισθημα ύπερβολικής κατωτέρητος, γιατί τότε καλλιεργείται ό έγωϊσμός και ή περιφρόνησι των άλλων.

Όταν τιμωρούμε να προσέχουμε να μην καλλιεργούμε την άποθάρρυνσι ή την επανάστασι.

6) 'Η φιλοδοξία για να αποκτήσει αυτοπεποίθηση.

Το νήπιο και το παιδί στην μικρή ηλικία είναι γεμάτα από αδυναμίες. Ανίκανο να φάγει μόνο του, να πιει, να γυαλίσει τα παπούτσια του, να ντυθεί. Βλέπει τους μεγαλύτερους του και του φαίνονται γίγαντες. Είναι ανίκανο να διαβάσει, να λογαριάσει, να γράψει. Μπροστά στους μεγαλύτερους του αδελφούς αισθάνεται τον έαυτό του ανίκανο να κατανοήσει το τί λένε. Καθώς μεγαλώνει μαντεύει ότι απλώνεται μπροστά του ένας άπειρος κόσμος, άγνωστος σ' αυτόν.

Οι έντυπώσεις αυτές του δημιουργούν αίσθημα αδυναμίας το οποίο πολλοί μεγάλοι και μητέρες αλξάνουν άσυνειδήτως.

Διὰ να το προφυλάξουν από τους κινδύνους λένε ότι τα σκυλιά δαγκώνουν, οι σφήκες τσιμπούν, τα αλογα κλωτσάνε, οι λύκοι του παρμυθιού τρώνε ανθρώπους και μάλιστα τα ανηλίκους παιδιά. Και τα μικρότερα έπεισδία δημιουργούν φόβους στίς παρθένας παιδικές ψυχές που στον ύπνο τους βλέπουν τρομακτικά όνειρα τα όσα τρομερά είδαν ή άκουσαν την ημέρα.

Έτσι γεννιέται το αίσθημα κατωτερότητας και το αίσθημα της έλλείψεως ασφάλειας που το συνοδεύει. Γι' αυτό είναι αναγκαίο να απομακρύνουμε όλες τις χίλιες δυό άοριστες απειλές με τις όποιες οι μητέρες προσπαθούν να στερεώσουν το κλονιζόμενο κύρος τους, για να το αναγκάσουν να υπακούσει.

7) 'Ο έγωκεντρισμός του παιδιού.

Το τελευταίο γνώρισμα της παιδικής ψυχής είναι ο έγωκεντρισμός του, δηλ. η έμφυτη τάση να θέλει όλα για τον έαυτό του.

Άγαπά μόνον τον έαυτό του, και αν αγαπά τον άλλο το κάνει γιατί κερδίζει απ' αυτόν τροφή, άνεσι, καθαριότητα. Ούτε στη μάνα του δεν δίνει εκτός αν του το ζητήσει ή το υποδείξουν άλλοι. Το παιδάκι δεν βγαίνει από τον έαυτό του.

Κι εδώ βρίσκεται μια λεπτή αλλά και σπουδαία προσπάθεια του παιδαγωγού να το συνηθίσει λίγο - λίγο στην αγάπη του άλλου, να μετατρέψει δηλ. τα κεντρομόλα ένστικτα σε κεντρόφυγα.

Παρατηρήστε τα. Δεν δίνουν σε κανένα, κανένα από τα παιχνίδια τους. Κι' όταν δανείσουν ή ανταλλάξουν ένα μετά το μετανιώνουν και το ζητάνε πάλι.

Το κανονικό παιδί ζητάει βέβαια την συντροφιά των όμοιών του. Δέχεται με ένθουσιασμό την ιδέα να πάει να παίξει με τους μικρούς συντρόφους του. Άλλα το παιγνίδι παίζει μόνο του. Μόνο του φτιάχνει τις πύττες του, χτίζει το σπίτι του, σπρώχνει το καροτσάκι του. Ένώ οι μεγάλοι συνεργάζονται στο παιγνίδι. Τα παιγνίδια των παιδιών είναι άτομικά και αναρχικά.

Αυτές είναι οι κύριες γραμμές που παριστάνουν την παιδική προσωπικότητα.

Αποτελούν τα δυναμικά στοιχεία της ψυ-

χικής του φυσιογνωμίας. Βρίσκονται στην ίδια τη βάση της δράσεως και της αξίας κάθε ανθρώπινης υπάρξεως. Τους λείπει ή άρμονία και μεταξύ τους και με το κοινωνικό περιβάλλον.

Έργο του παιδαγωγού, ή οικογένεια λέγεται αυτός ή σχολική εγκατάσταση είναι να τους δώσει την πρέπεισκα κατεύθυνσι, τον εύτυχισμένο προσανατολισμό.

Η ΑΓΑΠΗ ΠΡΩΤΗ ΑΡΕΤΗ

Η Άγάπη, ή πρώτη των άρετών, είναι για το μικρό παιδί τόσο συνδεδεμένη με την φυσική αλλά και με την ψυχική του ζωή όσο ή τροφή και ο άερας.

Χωρίς αγάπη δεν μπορεί να ζήσει. Χωρίς αγάπη θα γίνει ένας ανώμαλος τύπος ανθρώπου. Τίποτε δεν το πληγώνει περισσότερο όσο το αίσθημα και ή αντίληψη ότι δεν το αγαπούν. Θυμάμαι πολύ ότι, όταν το πρώτο μου παιδί ήτο ηλικίας τριών ετών και του λέγαμε για άσπεία «Δε σ' αγαπάω», έπεφτε με κλάματα πάνω μας λέγοντας «Παπάω παπάω...». Κι' όταν του λέγαμε «σ' αγαπάω» τότε μόνο ήσυχάζε.

Η παιδική ψυχή είναι λαίμαργη για αγάπη και αγωνίζεται να εξασφαλίσει την αποκλειστικότητα της. Αρχίζει από τους πρώτους μήνες. Το μικρό θέλει ν' αγαπάται από τους άλλους, αλλά αυτό δείχνει έλαττωμένη αγάπη προς τον άλλο κόσμο. Ένώ στην έφηβική ηλικία συμβαίνει το αντίθετο. Άγαπάει τους άλλους περισσότερο. Δηλ. το αίσθημα της αγάπης κατευθύνεται προς τα έξω. Από έγωκεντρισμό γίνεται φυγόκεντρο, από έσωστρεφές μεταβάλλεται σε έξωστρεφές.

Στίς πρώτες εβδομάδες στρέφει την αγάπη του προς τη μητέρα του γιατί αυτή βλέπει να του δίνει τροφή, άνεσεις και περιποίηση.

Την παραδέχεται ως τη φυσική τροφή του.

Αν όμως αλλάξει, αρχίζει να αμφιβάλλει, χάνει την έμπιστοσύνη του, του γεννιούνται δυσάρεστα αίσθήματα, λυπείται και τραυματίζεται. Αυτό βεβαιώνεται και από το εξής γεγονός.

Μετά τον πόλεμο 1914 - 18 ιδρύθηκαν πολλά όρφανοτροφεία ιδιωτικά και δημόσια όπου υπηρετούσαν βρεφοκόμες έξ έπαγγέλματος. Όλα λειτουργούσαν θαυμάσια και όλοι περίμεναν ανόλογα αποτελέσματα.

Τα γεγονότα όμως διέψευσαν τις ελπίδες. Ένώ από απόψεως υγείας ήσαν γερά, ο χαρακτήρας τους ήτο ανώμαλος και άσταθής. Η αίτια απέδόθη στην έλλειψη των μητέρων. Τα παιδιά τα είχαν έμπιστευθεί σε πολλές βρεφοκόμες διαδοχικώς, που άλλες άλλαξαν γιατί πήγαιναν για δικαιοπές, άλλες γιατί παντρεύονταν, άλλες γιατί άρρώσταιναν. Σε διάστημα δύο ετών τα νήπια άλλαξαν 4, 5 και 6 βρεφοκόμες. Αυτό δεν συμβαίνει στην οικογένεια. Έκεί το παιδί αντικρύζει μέρα και νύχτα το ίδιο άφοσιωμένο πρόσωπο. Συνδέεται μαζί

του ψυχικά. Στο βρεφοκομείο αλλοιώνω έχουν τα πράγματα.

Βλέπει ένα πρόσωπο. Το αγαπάει. Κατόπιν φεύγει αυτό, του παρουσιάζεται άλλο για μια περίοδο. Έξαφανίζεται κι αυτό για να το διαδεχθή άλλο στην περιποίησή του. Κι αυτές οι ψυχικές μεταπτώσεις από τις αλλαγές προσώπων είναι για το παιδί ψυχικά τραύματα, που του δίνουν το αίσθημα της έλλείψεως ασφάλειας και της άσταθειας.

Άρα ή μητέρα στην ηλικία αυτή είναι αναγκαία και της άσταθειας.

Άρα ή μητέρα στην ηλικία αυτή είναι αναγκαία και της άσταθειας.

Επίσης το Διεθνές Συνέδριο Βρυξελλών το 1952 έφθασε στα ίδια συμπεράσματα. Σχετικώς ο Πλούταρχος λέγει. «Αι τίτθαι και αι τροφοί την αγάπην παρέγγραπτον και υποβολιμαίαν έχουσι, άτε μισθού φιλοῦσαι».

Το νήπιο ζει από τα συναισθήματά του. Η αγάπη και ή τρυφερότητα του δίνουν υγεία και ζωτικότητα. Έχει βέβαια από τη φύση το δυναμισμό του, την αλλά αυτή έχει ανάγκη από την θαλπωρή του οικογενειακού περιβάλλοντος.

Ας μην καταλαβαίνει τις λέξεις, καταλαβαίνει όμως τον ήχο, τον τόνο των λέξεων, καταλαβαίνει το χέδι ή την επίπληξη, τη θερμότητα ή την ψυχρότητα των φράσεων, μαντεύει το ρυθμό αν είναι ευνόϊκος, απειλητικός ή αδιάφορος.

ΑΙΤΙΕΣ ΠΟΥ ΜΕΙΩΝΟΥΝ ΤΗΝ ΑΓΑΠΗ

Η μητέρα κυρίως, πρέπει να γνωρίζει από ποιές αιτίες θα είναι δυνατόν να χαλαρωθή το αίσθημα της αγάπης του μικρού προς αυτήν, ώστε να μην επέλθει καμιά διαταραχή στον συναισθηματικό του κόσμο.

Το γεγονός του αποθλάσμου χρειάζεται μεγάλη προσοχή. Το θήλασμα άποτελει τον ψυχικό σύνδεσμο μεταξύ μητέρας και παιδιού.

Με το θήλασμα το παιδί θεωρεί τη μάνα του ως φίλο και εύεργέτη που της δίνει άπολυτη έμπιστοσύνη και έκτιμηση.

Συμβαίνει όμως καμιά φορά να αναγκασθή ή μητέρα να διακόψει το θήλασμα. Τότε τα νήπια αρνούνται με πείσμα να πάρουν άλλη τροφή πιδ στερεά ή κάποτε και γάλα άλλης μητέρας. Το παιδί νομίζει ότι ή συμφωνία που υπογράφηκε μεταξύ αυτού και της μητέρας του άσθετήθηκε, χάνει την έμπιστοσύνη του και δημιουργούνται αίσθήματα αντίπαθείας και έχθρότητας προς τη μητέρα, τα όποια έκδηλώνονται με την άρνησι διαφορετικού φαγητού.

Άλλη αίτια μείωσης της αγάπης είναι ή άσθένεια.

Το άρρωστο παιδί υποφέρει στο σώμα, αλλά χάνει και μέρος της αίσιοδοξίας του για τη ζωή. Υποχρεώνεται να πάρει φάρμακα και ίσως να μείνει μακριά από την μητέρα του.

Εύαισθητα, άσθενικά παιδιά γίνονται πείσιμονα, μνησικάκα, δύστροπα. Συνήθως παιδιά που ταχτικά άρρωσταίνουν σχηματίζουν άπαισιόδοξες αντίληψεις περί ζωής.

Άλλά μια βαρεία ή μακροχρόνια άρρώστεια έχει κι άλλες συνέπειες. Οι γονείς δείχνουν υπερβολική αγάπη και ξεχωριστή περιποίησι. Το παιδί κοινομαθαίνει στα χέρια, έπιθυμεί να παραταθή ή περίοδο της άρρώστειας του για να μην χάσει την ιδιαίτερη περιποίησι. Όταν θεραπευθή δύσκολα ξεμαθαίνει και θέλει να συνεχίσουν την ίδια ταχτική άπέναντί του.

Ένας μικρός που πέρασε πνευμονία έλεγε: «Αν δεν με αφήσετε να πάω με τους μεγάλους θα ιδήτε, ότι θα άρρωστήσω πάλι από πνευμονία».

Τρίτη αίτια που μπορεί να μειώσει την αγάπη του μικρού είναι ή γέννησι του δευτερότακου. Το πρώτο παιδί ήτο συνηθισμένο σε μια μορφή ζωής μέσα στο σπίτι και σε όρισμένες σχέσεις με τους άλλους. Το νεογέννητο έφερε άναστάτωση στο οικογενειακό καθεστώς. Ο πρώτος είχε μέχρι τώρα το μονοπώλιο των χαδιών και των περιποιήσεων.

Ένα ώραίο πρωί ή μητέρα του έλλειψε. Όταν σε λίγες μέρες ξαναγύρισε δεν ήτο μόνη, αλλά με μια άδελφούλα. Από τότε και ύστερα αυτή βασιλεύει στο σπίτι. Αυτή παίρνει τις φροντίδες και τα φιλά της. Το πρώτο παιδί αισθάνεται τον έαυτό του δυστυχισμένο, γιατί έχασε το μητρικό παράδεισο, έχασε το μονοπώλιο της αγάπης. Σαν αποτέλεσμα δημιουργείται το αίσθημα της ζήλειας του που κάποτε φθάνει ως το έγκλημα.

Πολλές φορές βλέπουμε τα άγόρια να φιλονικούν με τα κορίτσια. Η αίτια δεν είναι το πράγμα, αλλά το στάθους είναι ή αντιζήλεια.

Όταν βλέπει τη μητέρα να περιποιείται το δεύτερο θα ήθελε να είναι κι αυτός μπέμπης γι' αυτό άρνείται να φάει, λερώνεται στον ύπνο όχι από οργανική αίτια, από έξασθήσει των νεφρών που πιστεύουν οι πολλοί, αλλά για να άποσπάσει την προσοχή και την αγάπη, να ανακτήσει τον άπολεσθέντα παράδεισο.

Είναι τώρα καιρός να μιλήσουμε για λίγο για τη ζήλεια.

Είναι πολύ συνηθισμένο φαινόμενο στην έποχή μας.

Όταν το παιδί κυριευθή — αλλά και οι μεγάλοι το ίδιο παθαίνουν — λιώνει, μαράζωνει, υποφέρει. Φανερώνεται και σε πολύ μικρή άκόμη ηλικία και με χίλιους δυό τρόπους. Πότε το ζηλιάρικο παιδί κατηγορεί το ζηλευόμενο. «Μαμά να ιδείς ο Τάκης. Να ιδείς τί έίπε. Μαμά να τον δείρεις». Πότε του καταστρέφει τα παιγνίδια του, του κόβει τα μαλλιά στον ύπνο, του σχίζει τα ρούχα.

Πότε του κάνει άπτόμενες χειρονομίες, το φοβίζει.

Δεν το θέλει στα παιγνίδια του, το δένει, το στενοχωρεί με κάθε τρόπο, δεν τόβοηθάει στα μαθήματα του σχολείου.

Πιστεύουμε ότι πολλοί γονείς θα έχουν σημειώσει τέτοιες έκδηλώσεις.

Πώς δημιουργείται το μαρτύριο αυτό της ψυχής του ζηλιάρη;

Στη βάση βρίσκεται ή απώλεια του μονοπωλίου της πατρικής και μητρικής στοργής.

Κλασικό παράδειγμα έχουμε το φθόνο των αδελφών του 'Ιωσήφ που τον πούλησαν στους 'Ισραηλίτες εμπόρους.

Η θεραπεία δεν βρίσκεται σε ήθικες διδλίες, αλλά στην αντικατάσταση του ελαττώματος αυτού με κάποιο άλλο.

Θα αναφέρουμε μερικούς τρόπους ενεργείας των γονέων.

1) Να προετοιμάζουμε το πρωτότοκο για τη γέννηση του νέου παιδιού. «Σε λίγο καιρό θα γεννηθεί ένας αδελφός σου που θα παίζετε μαζί αλλά θα σε αγαπάμε και σένα, όπως και πριν. Σύν, ο μεγαλύτερος, θα είσαι ο προστάτης του».

Έτσι το μεγαλύτερο θα έχει την εντύπωση, ότι δεν θα χάσει τίποτε από όσα είχε. Δεν θα βρεθεί πρό απόροπτο.

2) Να είμαστε αμερόληπτοι απέναντι όλων των παιδιών και δίκαιοι.

Μια οικογένεια κάλεσε σε τραπέζι μερικά φιλικά πρόσωπα. Έπειδή όλα τα πρόσωπα δεν χωρούσαν στο τραπέζι υπεχρέωσαν το μεγαλύτερο να φάει στην κουζίνα ενώ αντίθετως κράτησαν το μικρότερο.

Να μιλά αμυχολόγητα στάσι των γονέων που τροφοδοτεί το ζηλόφθονο. Άλλοι γονείς κάνουν συγκρίσεις μεταξύ των αδελφών. Έξυμνούν τα σωματικά και ψυχικά χαρίσματα των μόν και υποβιβάζουν τους άλλους. Λένε: «Η Μαρία έχει ωραία καστανά μαλλιά και μαύρα μάτια. Ο Γιώργος δεν πήρε καλό βαθμό σήμερα στο μάθημα, ενώ ο Τάκης μου έφερε δέκα».

Άς μην νομίζουμε ότι αυτές οι κουβέντες περνάνε απαρατήρητες από το κοσκίνο του παιδικού υποσυνείδητου. Το παιδί μελαγχολεί, στενοχωρείται και μισεί όποιον αγαπάει περισσότερο ή μητέρα. Καμιά φορά το ένα παιδί μιλά καταγγέλλει μια παρεκτροπή του αδελφού του. «Μαμά ο Κώστας πέταξε πέτρα στο αυτοκίνητο. Μαμά ο Τάκης είπε μια κακή κουβέντα». Ημείς τιμούμε τον φταίχτη. Αυτό είναι αρκετό να διαγείρει έχθρότητα κατά του αδελφού του γιατί έγινε αίτια να τιμωρηθεί. Κι αυτό είναι κάτι το δικαιολογημένο.

Σε τέτοιες περιπτώσεις άλλοι λοκαταγγελλιών χρειάζεται μάλλον καθοδήγηση παρά τιμωρία γιατί το παιδί που τιμωρήσαμε θα καιροφυλακτήσει να καταγγείλει άλλη παρεκτροπή του αδελφού του για εκδίκηση και έπεται συνέχεια...

Απαιτείται λοιπόν να ελευνούμε κάθε φορά που βρίσκεται ή βασική αιτία του φθόνου, για να ενεργούμε θεραπευτικώς και μάλλον προληπτικώς, ώστε να μη δημιουργούνται ευνοϊκές ευκαιρίες για καλλιέργεια της ζηλοτυπίας.

Στη σκέψη του περιφρονημένου παιδιού γεννιούνται αισθήματα αντικοινωνικά, ή αποθάρρυνση, ή έχθρότητα, ή επαναστατική διάθεση, ή ανυπακοή, τάσι για κλοπή και για φυγή από την κοινωνία.

Η αγάπη λοιπόν των γονέων πρέπει να σκορπίζεται άφθονη, να δείχνεται με πράξεις, αλλά και να μοιράζεται εξ ίσου στα παιδιά.

Η φύσι την έδωκε αρκετή για να επαρκεί για όλα τα παιδιά της οικογένειας, όσα κι αν είναι.

Δεν χρειάζεται όμως και υπερβολική αγάπη, διότι ή μόν υπερμετρη αγάπη μορφώνει χαρκτηρα εγωϊστικό, πεισματάρικο, χωρίς πεποίθηση στις άτομικές δυνάμεις, χαρκτηρα που θέλει οι άλλοι να ικανοποιούν όλες του τις ιδιοτροπίες, όλα τα γούστα, όλα τα χατήρια, χωρίς αυτός να δίνει κάτι από τον εαυτούλη του στους άλλους. Χαρκτηρα γκρινιάρικο και ζηλότυπο.

Άλλά και ή εκδήλωση αδιαφορίας προς το παιδί πάλι άσχημα αποτελέσματα φέρνει. Το παιδί βλέποντας ήμās να μην το αγαπούμε όσο αυτό νομίζει αρκετό, μαρμάρωνει, μελαγχολεί, σχηματίζει απαισιόδοξη περι ζωής αντίληψη, γίνεται μισάνθρωπος και μπορεί να φθάσει σε σημείο να επιζητεί τα μέσα να εκδικηθεί τον κόσμο αυτό που του στέρησε την αγάπη του.

Όχι, λοιπόν, μεγάλη προσκόλλησι στο παιδί.

Μια λαϊκή παροιμία λέγει: «Το παιδί να το αγαπάς με την καρδιά σου, όχι με τα χείλη σου».

Θυμάμαι τους γονείς μου που όταν είδαν το πρώτο έγγονάκι τους του έδειξαν παθολογική αγάπη.

«Τί θέλεις να πάρουμε αύριο, Λάκη;». «Θέλω σταφίδα, μπισκότα και σύκα». Το άλλο πρωί, μόλις ο Λάκης ξύπνησε, ηύρε στο μαξιλάρι του, ή ζήτησε όπā βραδής. Αυτό γινόταν ταχτικά. Όταν τον έπαιρνε ο πάππος του μαζί του στην αγορά ήθελε να του αγοράζει από όλα ότ γλυκύσματα και από όλα τα φρούτα. Είχε χρήματα δεν είχε, τον άναγκαζε με τα κλάματα να να του πάρει. Αποτέλεσμα: Ο Λάκης έγινε ένας τύραννος του σπιτιού, απαιτητικός, άνικανοποίητος και ζηλότυπος προς τον αδελφό του γιατί ήτο υποχωρώντας να μοιράζεται τις καραμέλες. Πραγματικοί τύρανοι, πεισματάρηδες και ιδιότροποι γίνονται τα παραχαϊδμένα παιδιά. Οι επιθυμίες τους, που είναι άπειροίστες, πρέπει να ικανοποιούνται σαν διαταγές δικτάτορος. Η ανυπακοή προς αυτές απαγορεύεται. Η μητέρα υποχωρεί για να ησυχάσει και όποτε αυτός πανηγυρίζει τη νίκη του. Μια δυο φορές άμα νικήσει εξησφάλισε την κυριαρχία και άνηγορεύθη δικτάτωρ του σπιτιού. Όταν όμως το παιδί αυτό πάει στο σχολείο θα βρεί διαφορετική κατάσταση. Εκεί δεν θα βρεί ανθρώπους να του κάνουν όλα του τα χατήρια.

Εκεί είναι γενικοί νόμοι και διατάξεις. Θα βρεί μαθητές καλύτερους του και ισχυρότερους του. Τότε το παιδί αυτό θα αρθεί σε σύγκρουση με τη μικρή κοινωνία της τάξεως του θα στενοχωρηθεί, θα άρρωσθήσει ψυχικά, θα γίνει

ένα άνωμαλο, ένα νευρωτικό παιδί. Οι συμπαθητές του θα το περιφρονησουν, σαν ιδιότροπο, σαν ζαβολιάρικο, και το άσθημα αυτό της περιφρονησεως θα του διαταράξει τον ψυχικό του κόσμο. Τότε θα διαμαρτυρηθεί ότι του πονεί το στομάχι του ή το κεφάλι του. Η συνεχής όμως λήπη μπορεί να προσλάβει μια μόνιμη κατάσταση και να φέρει μια πραγματική όργανική πάθηση γιατί υπάρχει άμεση σχέση και εξάρτησι μεταξύ σώματος και ψυχής, όποτε θα έχουμε μια ψυχική νευρωσι, μια μόνιμη ψυχική άνωμαλία μεγάλης όλης, ένα άρρωστο άνθρωπο.

Άλλά και το αντίθετο, δηλ. ή υπερβολική προσκόλλησι του παιδιού στον πατέρα και στη μητέρα είναι επιζήμια. Ένα παράδειγμα:

Ο δάσκαλος είπε στα παιδιά της τάξεως του να φέρει το καθένα μια ζωγραφία αλλά χωρίς να προστρέξει σε ξένη βοήθεια. Η Μαρία έφερε μια εξαιρετική ζωγραφία που φαινόταν καθαρά για ξένο έργο. Ο δάσκαλος τη ρώτησε ποιός την έφτιαξε και αυτή άρνιόταν με πείσμα. Κάλεσε τη μητέρα της που όμολόγησε ότι πράγματι τη βοήθησε ο μπαμπάς της που ήταν καλός ζωγράφος. Πώς εξηγείται το πράγμα ψυχολογικά;

Η Μαρία είχε σχηματίσει την εντύπωση ότι είναι κόρη μεγάλου ζωγράφου. Προς τον πατέρα της έτρεφε μεγάλη άφοσίωση. Έπρεπε, λοιπόν —έτσι της λέει το υποσυνείδητό της— κι' αυτή να του μοιάσει για να του δείξει τη μεγάλη της αγάπη. Ηθελε τις ιδιότητες του πατέρα της να τις κάνει δικές της.

Καταφεύγει, λοιπόν, στη βοήθειά του. Το παιδί δεν άναγνωρίζει σφάλματα στον πατέρα του γιατί τον αγαπάει. Αν του πεις ότι οι γονείς του έχουν ελαττώματα σε θεωρεί για όχθρό του. Καλό είναι ο πατέρας να ξέρει να χρησιμοποιεί όπως πρέπει την άφοσίωση αυτών παιδιών του, γιατί είναι ένας μορφωτικός μοχλός με μεγάλη δύναμη. Μπορεί να παρακινήσει τα παιδιά του να του μοιάσουν στις μεγάλες του επιδόσεις, αλλά και να τους δώσει να καταλάβουν ότι έχει κι' αυτός ελαττώματα, σαν άνθρωπος. Το τελευταίο αυτό είναι άπαραίτητο γιατί άργα ή γρήγορα τα παιδιά, άποχτώντας κρίσι, θα αντίληφθούν τις πατρικές και μητρικές ατέλειες, και θα χάσουν την έμπιστοσύνη τους αν τους νομίζουν ιδεώδεις και άλάνθαστους.

Ένα άλλο κακό αποτέλεσμα που φέρνει ή μεγάλη προσκόλλησι στον πατέρα ή στη μητέρα είναι ότι χάνει την άνεξαρτησία της γνώμης του και των κινήσεών του.

Ένας φοιτητής 23 ετών ήτο το τέταρτο παιδί μιας οικογένειας. Ο πατέρας του, έξιλιγμένος και καλός άνθρωπος, φρόντιζε πολύ για την πρόοδο της οικογένειας του. Είχε, όμως, ένα μεγάλο ελάττωμα: Ηθελε να προέρχονται όλα άπ' αυτόν.

Τα τέσσερα άγόρια του, όλα ήλικιωμένα παιδιά, δεν είχαν τόθάρρος να διατυπώσουν μια αντίθετη γνώμη για το παραμικρό οικο-

γενειακό ζήτημα. Ο πατέρας ήτο το κέντρο των οικογενειακών συζητήσεων και υποθέσεων. Στα παιδιά του δεν άφηνε κανένα περιθώριο δράσεως, πρωτοβουλίας και εύδυνης, παρ'όλο που τον άκουαν με άνοιχτό το σπώμα.

Ο φοιτητής κάθε φορά που έπρόκειτο να πάρει μια άπόφασι αισθανόταν μια ψυχική άγωνία. Φαινόταν άνικανος να άποφασίσει, τη παραμικρή αν δεν είχε εκ των προτέρων τη συγκατάθεσι του πατέρα του.

Υπεδείχθη στον πατέρα του ν' αλλάξει ταχτική και συμφώνησε να δώσει στα άγόρια του άρκετη ελευθερία δράσεως. Άλλά ο μεγαλύτερος ήτο δύσκολο να τη χρησιμοποιήσει. Δισταχτικός και άδουλος χωρίς την πατρική συμφωνία.

Ο νέος αυτός υπέφερε. Συνήθισε να θεωρεί τον πατέρα του για πρότυπο, για άναμάρτητο και άλάνθαστο. Η μεγάλη αγάπη του τον έκανε να νομίζει ότι αν ενεργήσει διαφορετικά θα έδειχνε μειωμένη την αγάπη του προς τον πατέρα του. Έστερα από πολλές και έπίμονες συσπάσεις και άρκετη διαφώτισι ότι είναι πια άνδρας, ότι φυσικό είναι να βλέπει τα πράγματα διαφορετικά από τον πατέρα του, ότι έχει κι' αυτός το δικαίωμα να διατυπώνει άνεξάρτητες και αντίθετες γνώμες χωρίς αυτό να άποτελεί δείγμα έλλείψεως αγάπης προς τον πατέρα του, δέχτηκε με όσιταγμα να αλλάξει στάσι. Τα πράγματα πήραν επί τέλους τον καλό τους δρόμο ύστερα από πολλόν καιρό που χρειάστηκε να καταστραφεί ή παθολογική υπερβολική συναισθηματική σύνδεσι μεταξύ του πατέρα και του γιου.

Άλλο παράδειγμα. Δώδεκα ετών ή Έλένη. Η μητέρα της πολύ νέα. Ο πατέρας της, λότερο καιρόμακρυνά από το σπύτι. Είναι σφιχτά ένωμένη με τη μητέρα της. Της είναι άδύνατο να ζήσει χωρίς αυτήν. Όλες οι άπόπειρες της μητέρας της να της δώσει άνεξάρτητη ζωή, προκαλούν άδιαθεσία στο κορίτσι.

Την πήγαν στον ψυχίατρο. Με μάτια χαμηλωμένα, με φωνή που μόλις άκουγόταν, με κόκκινα μάγουλα άπαντάει με μισές φράσεις, άφου πρώτα με το μάτι ρωτούσε τη μητέρα της να το πεί ή να μην το πεί. Καμιά άσθορησι. Η μητέρα με νοήματα την παρακινεί να άπαντάει στο γιατρό γρήγορα. Ο γιατρός, άφου είδε ότι δεν μπορεί έτσι να κάμει καλά τη δουλειά του, της είπε να ξαναρθεί την άλλη μέρα, αλλά χωρίς τη μητέρα της.

Ποιά ή κοπάλη, όταν ή μικρή Έλένη μόνη της με το γιατρό μίλησε θαρρετά και άβόρμητα, δίνοντας την προσωπική της γνώμη.

Έδωσε όλες τις λεπτομέρειες της συναισθηματικής ζωής μέσα στην οικογένεια και έπείραξε στο γιατρό να δώσει στη μητέρα τις δέουσες συστάσεις.

Έδω βλέπουμε μια κόρη δεμένη στην ποδιά της μάνας της που δεν έκανε βήμα χωρίς τη γνώμη της.

Μια υποψήφια για γάμο κόρη ήλικίας 23 ετών άπέκρουε συνεχώς συναισθηματικά για ήτο

ΟΙ ΚΑΛΕΣ ΕΞΕΙΣ ΚΑΙ Η ΑΓΩΓΗ

Τού κ. Ν. ΓΑΚΙΔΗ

Η τάξη, ο ρυθμός, οι καλοί τρόποι συμπεριφοράς, γίνονται κτήμα μόνιμο με τη συνήθεια, που σιγά - σιγά πραγματοποιείται χωρίς προσπάθεια, γιατί κατά τον Άριστοτέλη το «έθος» γίνεται «ήθος».

Τέτοιες καλές συνήθειες, που είναι μέσα άγωγής της βουλήσεως των παιδιών, είναι ή κοσμιότητα, ή επιμέλεια, ή σεβασμός και ή τιμή προς τους γονείς, τους Διδδλους και άλλα πρόσωπα, ή αγάπη προς τα αδελφία και τους συμμαθητές, ή κατ' οίκον εργασία, ή άκκλησιασμός κ.λ.π. Όλες αυτές τις συνήθειες επιβάλλεται να τις άποκτηση το παιδί, για να μπορέσει αύριο να γίνη ένας χριστός πολίτης και μια δλοκλήρωμένη προσωπικότητα.

Βέβαια υπάρχουν και οι έπικριτές των καλών συνηθειών, που υποστηρίζουν ότι ή συνήθεια έμπερικλείει κάτι το μηχανικό και έξωτερικό. Αυτοί ξεχνούν, φαίνεται, τον Πλούταρχο, που έλεγεν ότι και ή έξωτερική άκόμη συμμόρφωση καταλήγει σε άγωγή.

Η συνήθεια γενικά είναι μια ιδιότητα του ανθρώπου, που έχει βιολογικές ρίζες. Οι συνήθειες καταγράφονται κατά κάποιο τρόπο στον οργανισμό και στους ρεζιστούς του και με την έπανάληψη γίνονται έπικτητες ιδιότητες. Καθίστανται έξεις. Να γιατί προέχει ή άπόκτηση καλών συνηθειών άπό μέρους των παιδιών άπό τη μικρή τους άκόμη ηλικία. Ο Άριστοτέλης

υποχρεωμένη να ζήσει μακριά άπό τη μάνα της.

Κι' αυτή, χωρίς τη μητέρα της, ούτε βήμα. Στη μαγειρική, στο πλύσιμο θα έρωτάτο ή μητέρα. Καμιά πρωτοβουλία, καμιά άνεξαρτησία γνώμης. Φοβόταν τη μεγάλη οικογένεια που θάβρισκε στο σπίτι του συζύγου της, δέν ένοιωθε τις δυνάμεις της ικανές για τόσες δουλιές στο σπίτι κι έδινε άνηντική άπάντησι στις προτάσεις γάμου.

Στο τέλος κατέληξε να πάρει σύζυγο που δέχτηκε να μείνει στο σπίτι της όπου θα είχε τη μητέρα της στο ισόγειο, πολύ φτωχότερο και γενικά κατώτερο άπό τους άλλους που τη ζήτησαν.

Όπως, μόλις το παιδί γεννηθή, κόβεται ο δμφάλιος λώρος μεταξύ αυτού και της μητέρας του για να μπορέσει να ακολουθήσει στο έξης ζωή άνεξάρτητη, έτσι οι μητέρες και οι πατέρες πρέπει να κόβουν σιγά - σιγά τον άόρατο λώρο που κρατάει συναισθηματικά δεμένους γονείς και παιδιά.

Η μητρική αγάπη που πλημμυρίζει το παιδί όταν την χρειάζεται για να μεγαλώσει όμως, μοιάζει με τα δέντρα που έχουμε στο σπίτι μας για να μάς κρατούν ίσκιο. Όταν μεγαλώσουν και πυκνώσουν πολύ, άραιώνουμε τα

διακηρύσσει ότι «ή άρετή έξις έστιν». Τα παιδιά μας θα πρέπει όπωσδήποτε να άποκτήσουν τρόπους έμπειρίας και τάξεως, κοσμία συμπεριφορά. Ίδιαίτερα στη σημερινή έποχή, που τα παιδιά είναι πολύ ζωηρά, δέν πρέπει να μείνουν μόνο με τον άυθορμητισμό. Πρέπει να στολίζονται και με την κοσμιότητα και την πειθαρχία.

Το πρόβλημα αυτό της πειθαρχίας είναι εκείνο, που βασανίζει συνεχώς τους γονείς και Διδδλους. Είναι ένα δύσκολο πρόβλημα, που άπασχόλησε και άπασχολεί τους σημερινούς παιδαγωγούς. Στα χείλη του κάθε γονέα αλωρείται το έρώτημα «Δάσκαλε, τί να το κάνω το παιδί μου; Είναι πολύ ζωηρό. Πώς θα το κάνω υπάκουο και πειθαρχικό;» Πολλά έχουν γραφεί, πολλές θεωρίες διατυπώθηκαν, με σκοπό να δοθή μια λύση στο άκαθώδες αυτό πρόβλημα, που θα είναι και ή πρέπουσα και ή πιό ένδεδειγμένη. Έτσι πολλές μεσαιωνικές αντιλήψεις, πάνω στο θέμα αυτό, γκρεμίσθηκαν άπό τον άναγεννητικό άνεμο της Παιδαγωγικής Ψυχολογίας, που έπνευσε τους τελευταίους αιώνες χάρη στις μεγάλες παιδαγωγικές μορφές του PESTALOZZI, του ROUSSEAU, της MONTESSORY και χάρη στις ψυχολογικές έρευνες της Συμπλεγματικής Ψυχολογίας του FROED, ADDLER και JUNG για τα ύποσυνείδητα έλατήρια, τα αίσθήματα μειονεξίας και

κλωνάρια τους, για να μην πάθουμε άσφυξία και για να μπαίνει στο σπίτι φώς.

Έτσι και τοπαιδί χρειάζεται άέρα, φώς, χώρο και εύκαιρίες για πρωτοβουλία.

Δέν πρόκειται με την άποκοπή αυτή να καταστραφεί ή μητρική αγάπη, ούτε ή αγάπη των παιδιών προς τους γονείς να μειωθή, αλλά ή αγάπη θα έξελιχθή σε μια άλλη μορφή, καλύτερα προσαρμοσμένη προς τη ζωή, προς την αγάπη που έλευθερώνει το παιδί άπό τη δέσμευσι των γονέων, χωρίς να το κρατάει αιχμάλωτό τους, άβουλο, πάντοτε έτεροκίνητο, άνικανο να χαράξει δικούς του δρόμους στον άγωνα της ζωής του.

Συχνά οι μητέρες δέν λογαριάζουν πόση ζημία κάνουν στα παιδιά τους κρατώντας τα σε πολύ σφιχτά συναισθηματικά δίχτυα. Χρειάζεται, βέβαια, ισχυρό και αγαπημένο οικογενειακό περιβάλλον. Άλλά, καθώς με τον καιρό μεγαλώνει, πρέπει, φαινομενικά, να λιγοστεύουν οι έκδηλώσεις της μητρικής αγάπης ώστε το παιδί να έλευθερώνεται προοδευτικά και άνεπαίσθητα, να γλιστράει προς την άνεξαρτησία στη σκέψη και στο συναισθημα με παράλληλη καλλιέργεια του σπουδαιότητας για τη ζωή αίσθηματος της εθούνης.

Κ. ΜΙΧΑΛΗΣ

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

τα ψυχικά τραύματα, που προκαλούνται, όταν με κακό τρόπο επιβάλλουμε την πειθαρχία, την κοσμιότητα και την επιμέλεια στα παιδιά. Σύμφωνα, λοιπόν, με τα πορίσματα του Νέου Σχολείου, της νέας άγωγής, τα μέσα με τα όποια μπορούν τα παιδιά να άποκτήσουν καλές συνήθειες άποτελούν τρείς ομάδες. Είναι τα έλκυστικά, τα προληπτικά και τα κατασταλτικά*.

Άς άρχίσουμε άπό τα έλκυστικά: α) Ο μαθητής πρέπει να καταλάβη την άξία και τη σημασία του καλού τρόπου συμπεριφοράς, της καλής συνήθειας, π.χ. της κοσμιότητας, της πειθαρχίας, της επιμέλειας. Σ' αυτό θα τον διαφωτίσουν οι γονείς και οι Διδδσκαλοι. Με ύπομονη και στοργή θα δώσουν στο παιδί τους να καταλάβη, πώς πρέπει να έχη καλούς τρόπους συμπεριφοράς, για να μπορέσει να ζήσει άρμονικά μέσα στην κοινωνία και για να έκτιμάται άπ' αυτήν. Η κατανόηση αυτή των καλών συνηθειών, που είναι και το πρώτο έλκυστικό μέσο, θα γίνη μόνο με την πειθώ και τη διαφώτιση. Όχι με τη βία και την έπιβολή.

β) Το κύρος του γονέα και του Διδδλου είναι μέσο που έμπνέει και έλκύει προς την κοσμιότητα. Ο μαθητής ποδεί να έχη ένα όδηγό στη ζωή του, που να του παρέχη συμβουλές, παρορμήσεις και ύποδείξεις. Όσο πιό έγκυρη και άρτια, άπό άπόψεως μορφώσεως και ήθους είναι ή προσωπικότητα του όδηγού του μαθητή, τόσο κι' αυτός με μεγαλύτερη προθυμία και ζήλο συμμορφώνεται προς αυτά, που του ύποδεικνύει να κάνει και γίνεται πιό κόσμια και εύπρεπτη ή συμπεριφορά του.

γ) Η αγάπη, που θα δείξουμε προς το μαθητή μας, είναι μέσο που τον έπηρεάζει να συμμορφώνεται προς τις ύποδείξεις συμπεριφοράς. Με το ένοπτικό του αντίλαμβάνεται άμέσως ο μαθητής το διαφέρον μας για τη διαγωγή του και άποφύγει, όσο γίνεται, να κάνει κάτι, που θα μάς δυσχεροστήση. Άπειθαρχία και κακή συμπεριφορά συνήθως συναντούν οι άδιάφοροι Διδδλοι.

δ) Το παράδειγμα των μεγαλύτερων άσκει συνεχώς άγωγή προς κοσμιότητα. Η τάση για μίμηση στη νεαρή ηλικία είναι πολύ μεγάλη και παίρνει τη μορφή της ύποβολής. Εύκοσμία και πειθαρχία άκτινοβολεί ο Διδδλος, που έχει ο ίδιος αυτά στον έαυτό του, στους λόγους του, στις κινήσεις του, στις πράξεις του. Όταν μένη ψύχραιμος και άτάραχος με ό,τι δίδοτε και να συμβαίνει, τότε μεταδίδει την ήρεμία αυτή και στο μαθητή του. Ένώ αντίθετα αν άρχιση να φωνάζη, να ύβριζή και να κάνει νευρικές κινήσεις και χειρονομίες, αντί να γεννήση την καθυσάχηση, θα προκαλέση αύξηση και έπίταση της φασαρίας και του θορύβου.

ε) Η άμιλλα μεταξύ των μαθητών είναι ένα άκόμη μέσο, που γεννά και διατηρεί τις καλές συνήθειες. Κάθε παιδί θέλει να διακριθή άπό τα άλλα. Ο έπαινος, ή βράδευση και ή άμοιβή έλκύουν τους μαθητές, τους πειθαρχούν, τους κεντρίζουν το φιλότιμο και τους κάνουν να συμμορφώνονται προς τους τρόπους της κόσμιας

συμπεριφοράς.

στ) Η άυτοεύνη και ή άσκησι των μαθητών στο να άναλαμβάνουν μόνοι τους πρωτοβουλίες άνάμεσα στους άλλους συμμαθητές τους έξυπνα μέσα τους ένα συναισθημα άυτοπεριορισμού και ύπερφέανειας για την άυτοπειθαρχία.

Έκτος όμως άπ' τα έλκυστικά μέσα, που επιφέρουν μεγάλη έπίδραση στη συμπεριφορά του παιδιού και που είναι και τα πιό κοινά ληλα και τέλεια άπό παιδαγωγικής και ψυχολογικής σκοπιάς, άλλα μέσα παλύ άποτελεσματικά και καρποφόρα για την έμπέδωση των καλών τρόπων συμπεριφοράς είναι και τα λεγόμενα προληπτικά μέσα. Τέτοια είναι:

α) Οι ύποδείξεις και συμβουλές, που δίνουμε στους μαθητές μας να κάνουν κάτι. Η άποτελεσματικότητά τους εξαρτάται άπό τη βαθειά σκέψη και το βασανισμό τους προτού τις άναγγείλωμε και τις προβάλωμε στα παιδιά. Οι ύποδείξεις μας άπαραίτητα πρέπει να είναι άνάλογες με τις σωματικές και τις ψυχολογικές δυνάμεις των παιδιών. Δέν πρέπει να ζητούμε άπ' αυτά πράγματα, που οι ίδιες οι δυνάμεις τους δέν τα επιτρέπουν να τα έκτελέσουν.

β) Άλλο μέσο προληπτικό είναι ή παρουσία του βλέμματος του Διδδλου. Έστω και με μόνο το βλέμμα μας μπορούμε να προλάβωμε πολλές κακές συνήθειες και να επιδράσωμε στα παιδιά μας παιδευτικά. Πρέπει να βλέπωμε και να παρατηρούμε το παιδί σε όλες του τις έκδηλώσεις, αλλά να το παρακολουθούμε με φυσικότητα.

γ) Μεγάλη σημασία έχουν και οι έντολές και άπαγορεύσεις, που δίνουμε στα παιδιά. Να δίνονται με περίσκεψη. Πρέπει βέβαια να δίνονται διαταγές, για να καταλάβη ο μαθητής ότι μέσα στην κοινωνία ύπάρχει μια άρχη, που μάς επιτάσσει τί πρέπει να κάνωμε και τί δέν πρέπει. Έτσι κυβερνούνται οι άνθρωποι. Η συμμόρφωση άκόμη και προς αυτά, που μάς είναι δυσάρεστα, άποτελεί πολύτιμη άσκηση και προπαιδεία για την κατοπινή ζωή μας. Άλλά προτού δώσωμε μια διαταγή στο παιδί θα πρέπει πρώτα να την εξετάσωμε καλά. Έάν όμως δοθή μια έντολή, τότε θα πρέπει άπαραίτητα και να έκτελήται άπό τους μαθητές και να έλέγχωμε εάν έκτελήται ή όχι, γιατί άλλωστε θα χάσωμε το κύρος μας και δε θα έπιδράσωμε μορφωτικά επάνω τους.

δ) Σαν τελευταίο προληπτικό μέσο θα άναφέρωμε την έπιτοπεία. Με τη συνεχή παρακολούθηση προλαβαίνωμε πολλές άταξίες. Όταν έπαπτεύωμε οι μαθητές συμπεριφέρονται κοσμιότερα. Όμως ή παρακολούθησή μας δέν πρέπει να είναι τυραννική. Να βλέπωμε άπό μακριά. Να παρακολουθούμε εάν τα παιδιά μας κυκλοφορούν άργά τη νύχτα, εάν συμπεριφέρονται στους μεγαλύτερους με ευγένεια και σεβασμό, που και πώς περνούν τις έλευθερές τους ώρες, ποιούς έχουν φίλους και με ποιούς συναναστρέφονται κ.λ.π. Έάν βέβαια δέν έπο-

πτεύουμε τους μαθητές μας και εάν αδιαφορούμε τελείως για τη συμπεριφορά τους τότε δικαιολογημένα θα δρέψουμε τους καρπούς της αδιαφορίας μας αυτής, βλέποντας τα παιδιά μας να γίνονται «τεντυμπόυδες», «μπήτλς» και τα παρόμοια, πράγματα τα οποία δικαιολογούνται προκαλούν την όργη μας και την κατακραυγή της κοινωνίας.

Εφ' όσον εξαντλήσαμε όλα τα παραπάνω μέσα (έγκυςτικά και προληπτικά), χωρίς να πετύχουμε το σκοπό μας, δηλαδή να έμφυτεύσουμε τις πιο καλές και αγαθές συνήθειες στους μαθητές, τότε θα πρέπει να προχωρήσουμε και στα κατασταλτικά μέσα, που είναι μέσα ανάγκης και τα τελευταία, που διαθέτομε, γιατί επιβάλλεται να καταστέλλεται κάθε άπειθαρχία και άκοσμία, κάθε άταξία και θρασυήτα. Έτσι φθάνουμε στο ακανθώδες θέμα της επιβολής ή όχι ποινών στους μαθητές. Η ποινή έχει σκοπό την καλύτερευση του μαθητή και όχι την εκδίκηση και την αντίποινα. Γι' αυτό πρέπει να είναι ανάλογη πρώτα - πρώτα προς το μαθητή, που έσφαλε, και έπειτα προς το παράπτωμά του. Δυο ή περισσότερα παιδιά, που έκαναν το ίδιο σφάλμα, δε θα πρέπει να τιμωρηθούν με τον ίδιο τρόπο, γιατί διαφορετική είναι η ψυχολογία τους και ο χαρακτήρας τους. Αυτός που τιμωρεί μοιάζει με το γιατρό, που χορηγεί φάρμακο θεραπευτικό. Τιμωρεί ήρεμος και λυπημένος, χωρίς εξάψεις και πάθη. Δεν ξεχνά, πως το παιδί είναι ένας άνθρωπος, που τον κυβερνούν οι αδυναμίες του και τον εξουσιάζουν τα ένστικτα. Οι ποινές έχουν πλατειά κλίμακωση. Αρχίζουν από το επιτιμητικό βλέμμα, που είναι επώδυνο για το παιδί, ακολουθούν δε ή προφορική σύσταση, ή επίπληξη, ή τοποθέτηση σε ξεχωριστή θέση, ή μη ικανοποίηση διαφόρων επιθυμιών, ή απομάκρυνση από το σχολείο και τελευταία έρχεται η σωματική ποινή (κόλαφοι, ραβδισμοί, χτυπήματα με τη βέργα, γονάτισμα κ.λ.π.).

Σωματικές ποινές σε καμιά περίπτωση δεν πρέπει να επιβάλλονται, γιατί πληγώνουν το αυτασυναισθημα του παιδιού και του προκαλούν μεγάλη έχθρότητα απέναντι στο πρόσωπο, που το τιμωρεί. Η σωματική ποινή επιφέρει την εξουθένωση και τον εξευτελισμό του. Του αναπτύσσει βάνουσα ένστικτα, το σκληρό και το αποθαρρύνει σε ανεπανόρθωτο βαθμό. Τα τρυφερά του νεύρα δεν αντέχουν στην τραχύτητα και το παιδί κλονίζεται και πέφτει ψυχικό ράκος. Μέσα του δημιουργούνται συμπλέγματα, που προικνίζουν όχι άνθρωπο, αλλά ζώο. Με τις σωματικές ποινές κατανατὰ το παιδί ή άναρχικό ή δουλοπρεπέστατο. Κάτω από τη βέργα δεν σφυρηλατείται ο χαρακτή-

ρας, γιατί ο χαρακτήρας βγαίνει από το έργο-στήρι μιάς κανονικής ζωής, όπου ασκείται και δοκιμάζεται ό,τι εύγενικό κλείνει μέσα του ο άνθρωπος.

Ο ROUSSEAU είπε πώς: «δεν μπορεί ο δάσκαλος να κάνει χειρότερη χρήση των χειριών του από το να χτυπήσει ένα μαθητή», δείχνοντας έτσι την ιερότητα και λεπτότητα της παιδικής ψυχής.

Κι' ο COMENIUS διακήρυξε πώς: «το ραβδί και το μαστίγιο δεν αρμόζουν σε ελεύθερους ανθρώπους, αλλά σε δούλους».

Κάτω, λοιπόν, τα χέρια απ' το παιδί. Πο-τ δεν πρέπει να το επιβάλουμε σωματικές ποινές, γιατί και σωματικές βλάβες μπορούν να επιφέρουν, αλλά και ψυχικά τραύματα να προσεγήσουν, που θα στοιχίσουν πολύ ακριβά στο παιδί.

Συνοψίζοντας θα ήθελα να υπογραμμίσω τα παρακάτω: Πρωταρχικό και βασικό μέλημα όλων μας πρέπει να είναι η απόκτηση καλών συνηθειών από μέρους των μαθητών. Οι μαθητές επιβάλλεται να αποκτήσουν καλές συνήθειες, καλούς τρόπους συμπεριφοράς, ιδίως δε τα σημερινά παιδιά, η νέα γενιά, που παρουσιάζεται περισσότερο νευρική και άττίθαση.

Τα μέσα για την απόκτηση αυτών των καλών συνηθειών είναι τρία: τα έγκυςτικά (ή κατανόηση της αξίας των καλών συνηθειών, το κύρος του Διδ/λου, η αγάπη του προς το παιδί, το παράδειγμά του, η άμιλλα μεταξύ των μαθητών και η αυτοευθύνη και ανάληψη πρωτοβουλίας από μέρους των μαθητών), τα προληπτικά (οι συμβουλές και υποδείξεις, η παρουσία του βλέμματος του Διδ/λου, οι έντολες και απαγορεύσεις και η εποπτεία και επίτηρηση της όλης ζωής του μαθητή) και τα κατασταλτικά (οι ποινές, εκτός βέβαια από τις σωματικές, που καμιά φορά δεν πρέπει να χρησιμοποιούμε).

Τα κατασταλτικά αυτά μέσα να αποφεύγουμε να τα χρησιμοποιούμε. Όταν γίνεται χρήση τους, σε εξαιρετικές περιπτώσεις, να γίνεται ύστερα από βάσανο και περίσκεψη. Γενικά, γνώμονάς μας πρέπει να είναι το σύνθημα: Κάτω τα χέρια απ' το παιδί.

Επισιμόνο θα μπορούσαμε να διαπλάσσουμε άρτιότερα την ψυχική και το χαρακτήρα των μαθητών μας και θα επιτύχουμε αποτελέσματα κατά πολύ άνωτέρα των προσδοκιών μας για το καλόν των παιδιών μας για άχρη των οποίων μοχλούμε, και που η εύτυχία τους αποτελεί τιμοναδική μας χαρά και ικανοποίηση κατά την έκτέλεση του καθήκοντός μας στο όποιο μάς έταξεν ή η Πολιτεία.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΓΑΚΙΔΗΣ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

«ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ»

ΤΟΜΟΙ 24-ΣΧΗΜΑ ΜΕΓΑ-ΓΑΛΛΙΑ ΔΗΜΟΤΙΚΗ

• Το έργο που γεφυρώνει τον 20ο με τον 21ο αιώνα.

• Από κανένα σχολείο, σπίτι, γραφείο δεν πρέπει να λείψη.

Η ΑΠΡΟΘΥΜΙΑ ΤΩΝ ΜΑΘΗΤΩΝ ΜΑΣ ΣΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

Υπό κ. ΑΘΑΝ. ΤΣΟΛΟΔΗΜΟΥ

Υποστηρίζεται πως η σχολική εργασία παίρνει ξεχωριστό νόημα κι' αποκτά περί-δλημα δικαιολόγησής της όταν μάς κάνει αίσθηση κάθε απόπειρα βαθύτερης διακρί-δωσης του ειδικού και ήθικου της βάρους. Τό έρώτημα όμως στην περίπτωση αυτή είναι πως ζούμε και αξιολογούμε αυτό το βά-ρος της εργασίας. Η άπάντηση βέβαια στο έρώτημα αυτό είναι μερική. Στη σχολική λ.χ. εργασία όλες οι προσπάθειες του δα-σκάλου για τη μόρφωση των μαθητών δεν σημαίνουν τίποτε άλλο παρά ότι θέλει την αποδέσμευση των μαθητών από τη βαθμίδα εκείνων των απασχολιών, που είναι τώρα άμεσα σ' αυτούς δυνατές για να άνυψωθούν έπειτα οι ίδιοι σε μιά άνωτερη βαθμίδα πνευ-ματικής παραγωγικότητας. Επόμενο είναι πως πολλές φορές δεν λείπει ο κίνδυνος του ξεγλυστρήματος του μαθητή — άκόμη και η διακοπή της επαφής του — από τον όδηγόν του. Τότε, λέμε, ότι ο μαθητής ζή, δρᾶ, κινείται και σκέπτεται, άνάλογα με τις έσωτερες παρορμήσεις του, τους κραδασμούς εκείνους του άσυνείδητου, που φτάνουν στην επιφάνεια με έκδηλη την άπεικόνιση των προσωπικών του βιωμάτων.

Να μιά σειρά από τις περιπτώσεις αυτές: Συμβαίνει κάποτε ένας μαθητής να δυσκο-λεύεται στην παρακολούθηση της όδηγητι-κής γραμμής, που έχει χαράξει ο μορφωτής στην έπεξεργασία μιάς ύλης. Άλλοτε, πάλι, μπορεί ένας μαθητής να συμπορευεται στο ρυθμό των γνώσεων, των σκέψεων, των κρίσεων και των συλλογισμών, με τους δ-κούς προχωρεί ή διδασκαλία μιάς τάξης. Κι' άλλοτε συμβαίνει ένας ή περισσότεροι από τους μαθητές να μην αντιλαμβάνονται το κοινό κεφάλαιο, που έχει όρισθί για όλη την τάξη, μέσα στο όποιο πρέπει το κάθε παιδί να έτοιμάσει την εργασία του, σύμφω-να με την διαίτερη άτομικότητά του. Στις περιπτώσεις αυτές παρατηρούμε την άπο-μάκρυνση και το χωρισμό του παιδιού από τον όδηγόν του και τους άλλους συμμαθητές του, που συνεργάζονται. Βυθίζεται το παιδί σ'

έναν άλλον κόσμο κάτω από το επίπεδο της διδασκαλίας, που γίνεται. Έχουμε δηλαδή στο μαθητή μιά κατακόρυφη πτώση χαλαράς άτονης, άνεματίστης και χαμηλής ζωής, που λείπει ή διέγερση, ή άνησυχία και ή πνευματικότητα. Άκόμη συμβαίνει το σπα-νιώτερον, που πολλές φορές, ενώ ένας μα-θητής είναι τόσο προχωρημένος από τους άλλους συμμαθητές του, στις ώρες όμως της διδακτικής εργασίας καταγίνεται άζη-μιάτα με δικά του πνευματικά διαφέροντα. Και στη μιά και στην άλλη περίπτωση κοι-νόν σημείο είναι ή έλλειψη προθυμίας στη δι-δακτική εργασία και ζωή. Η πείρα, άλλως τε μάς βεβαιώνει πως πολλές φορές έχουμε μαθητές με μεγάλο βαθμό έντασης των προ-σπαθειών στη σχολική εργασία, ότι έχουμε μαθητές με έσωτερική ένταση εργασίας, δ-πως μαθητές με έξωτερική και επιφανειακή σύμπραξη στην εργασία, άκόμη μαθητές με μέση άπόδοση εργασίας κι' άλλους, ενώ στην αρχή προθυμοποιούνται για εργασία τελευ-ταία καταντούν να την άποστρέφονται, είτε από κόπωση είτε από άλλους λόγους. Τέλος έχουμε μαθητές, που δεν παρουσιάζουν τις έρ-γασίες των άλλων, όπως έχουμε μαθητές με άπροθυμία στο μάθημα, αλλά με ένεργό ά-πασχόληση διά ξένα άντικείμενα. Ο βαθμός λοιπόν της άπροθυμίας στη σχολική έργα-σία ποικίλει σχετικά με το είδος των έκτε-λουμένων εργασιών, τη διδακτική μέθοδο που εφαρμόζεται, την προσωπικότητα του δασκάλου κ.ά.

Δύσκολες άσφαλώς οι ένεργειες για τη λύση των σοβαρών αυτών προβλημάτων. Ό-στος δεν παραλείπουμε να παρουσιάσουμε, κα-τά τη γνώμη μας, μερικές απ' αυτές. Άλ-λαγή π.χ. της μαζικής, θα λέγαμε διδασκα-λίας και εξειδίκευσή της προς την άτομικό-τητα του μαθητή. Το θέμα αυτό άπαιτεί και χρόνον πολύ και ποικίλα διδακτικά μέσα και μικρόν άριθμό μαθητών, καθώς επίσης συ-στηματοποίηση των μορφωτικών αγαθών και πληρέστερη μορφή έμπέδωσης της εργασίας. Θα χρειασθί όμως εκτός απ' αυτά ειδική

ΤΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΗΜΕΡΙΝΗΣ ΝΕΟΤΗΤΑΣ

Υπό κ. ΜΑΡΚΟΥ Μ. ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗ

Είναι δύσκολον πράγμα να έννοήση κα-
νείς την ψυχολογίαν τής σημερινής νεότη-
τος. Πρὸς τοῦτο πρέπει ν' ανατρέξῃ εἰς τὸ
παρελθὸν καὶ ν' ἀνεύρῃ τὰ κύρια ἐλαττήρια
τὰ ὁποῖα κατηύθυνον ἄλλοτε τοὺς νέους εἰς
ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις καὶ δραστηριότητας
τῆς ζωῆς των. Ἀνατρέχοντες εἰς τὴν ἱστο-
ρίαν τῆς ἀνθρωπότητος εὐρίσκωμεν ὅτι αἱ
κατευθύνσεις τῶν νέων, εἶναι ἀνάλογοι πρὸς
τὰ κρατοῦντα εἰς ἐκάστην κοινωνίαν καὶ πε-
ρὶ τῶν κοινωνικῶν προβλημάτων. Εἰς τὸ
πλαίσιον ὅμως τῆς ἐρεῦνης αὐτῆς δὲν θὰ
πρέπει νὰ παρίδωμεν καὶ τὰ κατὰ καιροὺς
ἰσχύσαντα ἐκπαιδευτικὰ συστήματα τὸ πνεύ-
μα τῶν ὁποίων ἀποτελεῖ συνάρτησιν τῶν ἰδε-

μόρφωση τῶν γονέων γιὰ τὴν ἀξιοποίηση τοῦ
ἐλεύθερου χρόνου τῶν παιδιῶν τους, καθὼς
καὶ γνώση τῆς τεχνικῆς τῆς ἐργασίας τοῦ
μαθητῆ στὸ σπίτι. Οἱ γονεῖς πρέπει νὰ γνω-
ρίζουν ἀκόμη τὴν ἔντονη ζύμωση στὴ νέα
προσφορά τῶν πολιτιστικῶν ἀγαθῶν τῆς ζω-
ῆς καὶ νὰ λογαριάζουν τὴν ἐργασία στὴ ση-
μερινὴ ἐποχὴ σὰ σπουδαῖο βιοκοινωνικὸν καὶ
ὕγειονομικὸν παράγοντα, γιὰτὶ ἡ ζωὴ μας
πιά σ' ὁλόκληρον τὸν Ἑλληνικὸ σχολικὸ
χάρτη ρυθμίζεται ἀπὸ τὸν ἀνελέητο μηχανο-
κίνητον πολιτισμόν, πού μὲ τὴ σειρὰ του πιέ-
ζει, ἀσφυκτικὰ τὸ παιδί. Χρειάζεται νὰ γίνῃ
ἀπαλλαγὴ τοῦ παιδιοῦ ἀπὸ τὶς πλεονάζουσες
θερμίδες καὶ παράλληλα νὰ πραγματοποιη-
θῇ ἡ ἀποκατάστασις τῆς ψυχικῆς ἡρεμίας
του, πού τὴ δυναμώνει ὁ μονότονος καθημερι-
νὸς μόχθος. Αὐτὴ ἡ ἐπικίνδυνη διαταραχὴ
στὴ θερμοδυναμικὴ ἰσορροπία τοῦ παιδιοῦ κα-
ταπιέζει τὴν προσωπικότητά του, μὲ ὅλες
τὶς συνέπειες γιὰ τὸν ψυχισμό του, πού εἶναι
δημιούργημα τῆς βιομηχανοποίησης τῆς ἐρ-
γασίας. Ἡ ὑπερνίκησις τῶν πάρα πάνω ἐμ-
ποδίων θὰ δώσῃ τὴ δυνατότητα νὰ γίνῃ ἡ
κατάλληλη τοποθέτησις τοῦ διδακτικοῦ μό-
χθου στὴ ψυχὴ τοῦ μαθητῆ γιὰ νὰ κινηθῇ
μὲ προθυμίαν στὴν ἐκτέλεσιν τῆς σχολικῆς
ἐργασίας του.

ΑΘΑΝ. ΤΣΟΛΟΔΗΜΟΣ

ὧν τῆς κοινωνίας εἰς τὴν ὁποίαν ἐφαρμόζον-
ται. Ἐνεκα λοιπὸν τῆς διαπιστώσεως αὐτῆς
θὰ πρέπει νὰ δεχθῶμεν ὅτι ἡ παιδεία δια-
δραματίζει ἀναμφισβήτητως πρωτεύοντα ρό-
λον εἰς τὴν διαμόρφωσιν καὶ διάπλασιν τῶν
ψυχῶν τῶν νέων, διότι διαπαιδαγωγούσα
αὐτοὺς ἀπὸ τῆς νεαρωτάτης ἡλικίας των
ἀφήνει ἀνεξίτηλα ἴχνη ἐπὶ τῶν εὐπλάστων
καὶ εὐθραύστων ψυχῶν των. Ἐὰν ἀναζητή-
σωμεν τὰς κατευθύνσεις τῶν νέων εἰς τὰς
Ἀθήνας κατὰ τοὺς χρόνους τῆς κλασσικῆς
ἀρχαιότητος θὰ παρατηρήσωμεν ὅτι κύριον
μέλημα αὐτῶν ἦτο ἡ ἰσχυροποίησις τοῦ σώ-
ματος διὰ τῆς γυμναστικῆς, ὡς δὲ καὶ ἡ
καλλιέργεια τῆς ψυχῆς των εἰσαγόμενοι εἰς
ὅλας τὰς ἐκδηλώσεις καὶ σφαίρας τοῦ πο-
λιτισμοῦ, τὴν μουσικὴν, τὴν καλλιτεχνίαν,
τὴν πολιτικὴν, τὴν πολεμικὴν τέχνην κ.τ.λ.
Ἀλλὰ ὁ σκοπὸς τῆς Ἀθηναϊκῆς ἀγωγῆς
δὲν ἦτο διάφορος. Ἐφρόντιζεν ὥστε οἱ νέοι
νὰ λαμβάνουν τοιαύτην μόρφωσιν ὥστε νὰ
δύνανται ἀργότερον νὰ προσφέρουν τὰς θετι-
κὰς των ὑπηρεσίας πρὸς τὴν πατρίδα ἢ ὁ-
ποία εὐχαρίστως θὰ ἀνέθετεν εἰς αὐτοὺς ὁ-
ν δῆποτε δημόσιον ὑποῦργημα. Ἐκαστος
νέος ἔπρεπε νὰ ἐτοιμάζεται δι' ὅλα τὰ ἀξιώ-
ματα τῆς πολιτείας ἐὰν ἤθελε νὰ εἶναι σύμ-
φωνος πρὸς τὸ κρατοῦν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς.
Κατὰ τὸν μεσαίωνα εὐρίσκωμεν ἄλλην ψυχο-
λογίαν τῶν νέων. Κατὰ τὴν ἐποχὴν αὐτὴν
ἡ θρησκεία εἶναι ἡ κυριαρχοῦσα δύναμις εἰς
τὴν ζωὴν. Γράμματα, τέχναι, φιλοσοφίαι
κ.λ.π. εἶναι ὑπὸ τὴν αὐθεντίαν τῆς ἐκκλη-
σίας. Καὶ ἡ παιδεία δὲν ἔχει ὀλιγωτέραν ἐ-
πίδρασιν ἐξ αὐτῆς. Σκοπὸς τῆς ἥτο νὰ κά-
μῃ τοὺς νέους κατ' ἐξοχὴν καλοὺς Χριστιαν-
οὺς. Κατὰ συνέπειαν ἡ ψυχολογία τῶν νέων
ἔφερε τὸν μανδῦαν τὸν θρησκευτικὸν τὸν ὁ-
ποῖον ὕφαινον αἱ κρατοῦσαι τότε ἀντιλήψεις.
Ὡς σκοπὸν τῆς ζωῆς των ἔθετον νὰ γίνουν
ἠθικοὶ καὶ κόσμιοι διὰ τῆς χριστιανικῆς θρη-
σκείας. Μεγάλῃ δὲ ἀρετῇ ἐθεωρεῖτο ἡ μο-
ναχικὴ ζωὴ. Ἐξ αἰτίας αὐτοῦ τοῦ γεγονό-
τος βλέπομεν πολυπληθῆ μοναστήρια εἰς τὴν
Βυζαντινὴν Αὐτοκρατορίαν εἰς τὰ ὁποῖα χι-

λιάδες μοναχῶν ἐμόναζον. Ἡ Ἀλώσις τῆς
Κωνσταντινουπόλεως εἶναι καταστροφὴ διὰ
τὸ Ἑλληνικὸν ἔθνος ἀλλὰ συγχρόνως καὶ
ἡ ἀπαρχὴ τῆς περιόδου τοῦ πολιτισμοῦ τῆς
δύτης ἀνθρωπότητος. Πλήθος Ἑλλήνων λο-
γίων καταφεύγουν εἰς τὴν δυτικὴν Εὐρώπην
καὶ δημιουργεῖται τοιοῦτοτρόπως μία νέα
κίνησις ἡ ὁποία ἐκυφόρησε τὴν ἀναγέννη-
σιν τοῦ ὑπερόχου πολιτισμοῦ τῆς Ἀρχαίας
Ἑλλάδος. Ἡ αὐθεντία τῆς ἐκκλησίας ἀρ-
χίζει νὰ ὑποχωρῇ. Τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐπι-
ροῆς τῆς νὰ φθίνῃ. Οἱ νέοι πλέον θέτουν ὡς
βασικὸν σκοπὸν ὄχι μόνον τὴν μόρφωσιν κα-
τὰ τὴν ἠθικοθρησκευτικὴν ἀντίληψιν, ἀλλὰ
καὶ τὴν πυρετώδη προσπάθειαν νὰ γίνουν
κοινωνικοὶ, κάτοχοι τοῦ κάλλους τοῦ ἀρχαί-
ου Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ διὰ τῆς μελέτης
τῶν κλασσικῶν συγγραμμάτων. Ἀλλὰ καὶ
τὸ ἴσχυον τότε ἐκπαιδευτικὸν σύστημα ὑπε-
χρέωνε τοὺς νέους νὰ μορφώνωνται διὰ τῆς
σπουδῆς τῶν ἀρχαίων κειμένων τοῦ Πλά-
τωνος, τοῦ Ἀριστοτέλους, Δημοσθένους, τρα-
γικῶν κ.λ.π. Κατεφάνη ὅθεν οἱ σκοποί,
αἱ κατευθύνσεις τῶν νέων, ἡ ἡ ψυχολογία
των γενικώτερα δὲν ἀφίσταται πολὺ τοῦ πνεύ-
ματος τῆς ἐποχῆς εἰς τὴν ὁποίαν ζοῦν. Κατ'
ἀκολουθίαν καὶ αἱ κατευθύνσεις τῆς σημερι-
νῆς νεότητος πρέπει ν' ἀκολουθοῦν τὰ ἐν
τῇ σημερινῇ κοινωνίᾳ κρατοῦντα. Ἡ σημε-
ρινὴ κοινωνία ἔχει καταστή τὸ πολὺπλοκόν. Εἰς
τοὺς κόλπους τῆς φέρει τὰ θλιβερά σπέρμα-
τα τῶν δύο πολέμων ἔνεκα τῶν ὁποίων εἶδα-
μεν Αὐτοκράτορας καὶ Βασιλεῖς νὰ ἐκθρονί-
ζωνται, τὸν χάρτην τῆς Εὐρώπης νὰ ἀλλάσ-
σῃ μορφήν τὰ ἦθη τῶν ἀνθρώπων νὰ μετα-
βάλλωνται. Αἱ ἠθικαὶ ἀξίαι τῆς σήμερον ἔ-
χουν ἀπωλέσει ἀνεπανόρθωτα τὴν ἀκτινο-
βολίαν των. Κάθε ἔννοια ἠθικῆς καὶ κοσμιό-
τητος ἔχει ἀγρίως στραγγαλισθῇ ἀκόμη
καὶ ἀπὸ τοὺς κατὰ κανὸνα θεράποντάς της.
Ἡ τιμιότης εἶναι ἐν πολλοῖς ἀνύπαρκτος
καὶ ἡ ἀχαλίνωτος ἀπάτη θριαμβεῖ εἰς τὰς
σχέσεις τῶν ἀνθρώπων. Τὸ ὕλιστικὸν καὶ
μηχανοκρατικὸν πνεῦμα τῆς ἐποχῆς μας ἔχει
καταπνίξει κάθε εὐγενὲς φῦτρον εἰς τὴν ψυ-
χὴν τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ Χριστιανικὴ ἀγάπη
ἔχει ἐξαχρειωθῇ καὶ ὁ Φαρισαϊσμός δεσπό-
ζει εἰς πᾶσαν ἀνθρωπίνην ἐκδήλωσιν. Τὸ
σκάφος τῆς ἐκκλησίας — ἡ τελευταία ἐλ-
πίς εἰς τὸ μαινόμενον ὠκεανὸν τῆς ζωῆς
— ἔχει δυστυχῶς ἐξωχῶν εἰς τὰ ἀπαίσια

βράχια τῆς ἡδονῆς, τῆς ἀκολασίας, τοῦ φι-
λοτομαρισμοῦ καὶ τῆς χλιδῆς. Ὁ Βόρβορος
καὶ ἡ λάσπη διάχυτος παντοῦ. Ἡ ψυχικὴ ἐ-
ξαθλίωσις γεγὼνός ἀναμφισβήτητον. Τὸ
πνεῦμα τοῦ κακοῦ θριαμβεῖ, αἰχμαλωτίζει
τὰς ἀνερματίστους ψυχὰς τῶν ἀνθρώπων καὶ
τὰς ὀδηγεῖ πρὸς τὴν φρικαλέαν ἄβυσσον τῆς
συντριβῆς καὶ τοῦ ὀλέθρου. Ὅπου φάσις καὶ
ἀντίφασις, ὅπου θέσις καὶ ἄρσις. Ἀθλίον
τὸ πορτραῖτο τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ. Ὡς
πρὸς τὰς τάσεις τῶν σημερινῶν νέων, οἱ ὁ-
ποῖοι διαβιοῦν εἰς τὴν πολυτάραχον καὶ ἀλ-
λοπρόσταλλον ἐποχὴν μας θὰ πρέπει ὡς εἶ-
ναι φυσικὸν καὶ διὰ νὰ εἴμεθα καὶ ἐπιεικεῖς
νὰ διαστείλωμεν τὰς ἀγαθὰς καὶ τὰς μὴ
ἀγαθὰς. Τὰς ἀγαθὰς ὀφείλει ἡ ἀγωγή ἐ-
καστοῦ ἔθνους νὰ προσπαθῇ νὰ ἐξελίσῃ, τὰς
δὲ πονηράς νὰ καταπολεμῇ ἐὰν θέλῃ νὰ ζή-
σῃ καὶ νὰ παραγάγῃ τὸν πολιτισμόν του. Εἰς
τοὺς σημερινούς νέους εὐρίσκει κανεὶς ἕνα
παθολογικὸν ἥρωϊσμόν. Φρονεῖ ὅτι μόνον αὐ-
τὸς (ὁ νέος) ἔχει προικισθῇ μὲ δύναμιν ἀνύ-
παρκτον εἰς τοὺς ἄλλους. Τὰ ἔργα τῶν ἄλ-
λων ἂν ἔχουν ἀξίαν εἶναι δι' αὐτὸν ἀνάξια
λόγου. Τὴν ἐγωπάθειαν αὐτὴν εὐρίσκωμεν
εἰς μείζονα βαθμὸν εἰς τὴν σπουδάζουσαν νεο-
λαίαν. Αὕτη ἐξ ἐγωιστικῶν ἐλατηρίων κι-
νουμένη περιφρονεῖ τοὺς ἐκτελοῦντας χειρω-
νακτικὰ ἐπαγγέλματα.

Νομίζει ὅτι οἱ ἀσχοῦντες ταῦτα δὲν εἶναι
ἄξιοι ἐνδιαφέροντος καὶ στοργῆς διότι οὕτε
μόρφωσιν διαθέτουν ἀλλὰ καὶ ἡ ἐργασία των
ὕστερὲς πολὺ τῆς ἰδικῆς τῆς, ἡ ὁποία περιο-
ρίζεται εἰς τὸ βιβλίον καὶ τὴν πένναν.

Ἡ τάσις αὕτη παρατηρεῖται καὶ μεταξὺ
τῶν πλουσίων νέων οἱ ὁποῖοι ὄντες καλῶς
ἐνδεδυμένοι καὶ διαθέτοντες τὸ πᾶν κατα-
φρονοῦν τοὺς πτωχοὺς. Ἐρχόμενος ὁ μαθη-
τῆς τοῦ Γυμνασίου εἰς τὸ χωριὸν τοῦ διὰ τὰς
θερινὰς διακοπὰς δυσφορεῖ καὶ δυσανασχε-
τεῖ ὅταν οἱ γονεῖς τὸν προτρέπουν νὰ ἀσχο-
ληθῇ εἰς τὰ ἀγροικήματά των. Φυτρώνει
εἰς τὴν ψυχὴν τὸ θανάσιμον μίσος πρὸς τὴν
χειρωνακτικὴν ἐργασίαν θλιβερός καρπὸς
τοῦ ὁποίου εἶναι πλείστα ὅσαι οἰκογενεια-
καὶ προστριβαὶ μὲ ἀπροβλέπτους προεκτά-
σεις. Τὸ «ἔργον οὐδὲν ὄνειδος, ἀεργίη δὲ τ'
ὄνειδος» τοῦ Ἡσιόδου εἶναι διὰ τοὺς νέους
ἀδιανόητον. Ἡ σφαλερὰ αὕτη νοοτροπία ἐ-
ξωθεῖ τοὺς νέους πρὸς τὰς πόλεις καὶ οὕτω
διογκοῦται τὸ τέρας τῆς ἀστυφιλίας. Οἱ νέοι

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

285

δηλαδή των ἐπαρχιῶν βλέποντες ὅτι οἱ μεγαλύτεροι τὴν ἡλικίαν αὐτῶν σπουδασταὶ ἐπιστρέφοντες ἐκ τῶν μεγάλων πόλεων τυγχάνουν μεγάλης ἐκτιμήσεως μεταξύ τῶν χωρικῶν, ἀρχίζουν νὰ δελεάζωνται ἀπὸ τὴν ζωὴν τῶν πόλεων. Πλείσται ὅσαι ἀφηγήσεις διὰ τὰς ἀπολαύσεις, τὰς ἡδονὰς πάσης φύσεως, τὰ κοσμικὰ κέντρα, τὰς πλήρεις ὑποσχέσεων ὁθόνας, ἔρχονται νὰ ἡλεκτρίσουν τὴν φαντασίαν τοῦ νέου καὶ νὰ τοῦ ὑποδαυσάν τὴν ἐπιθυμίαν πρὸς τὴν ἀπαστράπτουσαν πόλιν. Ἐκαστὴ πολιτεία θὰ πρέπει νὰ καταπολεμῇ ποικιλοτρόπως τὴν τάσιν αὐτὴν τῆς σημερινῆς νεότητος διὰ τῆς παιδείας. Οἱ νέοι δέον ἀπὸ τοῦ σχολείου νὰ συνηθίσουν νὰ συνεργάζωνται ἀρμονικῶς ἐκτιμώντες τὴν ἐργασίαν ὃ εἰς τοῦ ἄλλου. Διάκρισις δὲν πρέπει νὰ ὑπάρχῃ τῶν παιδιῶν καὶ πλουσιῶν οἰκογενειῶν, μορφωμένων καὶ μὴ. Διότι εἰς τὰ πρῶτα μὲν θὰ δημιουργηθοῦν συμπλέγματα μειονεκτικότητος μὲ ὀδυνηρὰς συνεπειὰς διὰ τὴν ζωὴν των, εἰς τὰ δεύτερα δὲ θὰ ἐμφωλεύσῃ ἡ ἀλαζονία καὶ ἡ ἔπαρσις ἡ ὁποία θὰ τὰ καταστήσῃ κοῦφια καὶ παρασιτικὰ στοιχεῖα εἰς τὴν κοινωνίαν. Εὐτυχῶς τὸ νέον σχολεῖον ἔχει τάξει ὥς ἕνα ἐκ τῶν θεμελιωδῶν σκοπῶν τοῦ τὴν ἐκκρίζωσιν αὐτὴν τοῦ κακοῦ. Ἀφ' ἐνὸς προσπαθεῖ νὰ ὑπεγείρῃ τὴν ἀγάπην καὶ σύμπνοιαν μεταξύ τῶν μαθητῶν, ἀφ' ἐτέρου δὲ νὰ γεννήσῃ τὴν στοργὴν τῶν παιδιῶν πρὸς τὴν ζωηφόρον φύσιν καὶ τὰ ποικίλα βιοποριστικὰ ἐπαγγέλματα. Δὲν ὑπάρχει δὲ ἀμφιβολία ὅτι οὕτω διὰ τῆς παιδείας παρασκευάζονται πολῖται οἱ ὁποῖοι τὴν πρόοδον καὶ τὴν εὐημερίαν τοῦ ἔθνους διὰ τῆς ἀγαστῆς συνεργασίας καὶ ἀμοιβαίας ἐκτιμήσεως θὰ φέρουν. Χαρακτηριστικὸν ἐπίσης τῆς σημερινῆς νεότητος εἶναι ὅτι δὲν ἔχει εἰσαχθῇ εἰς τὴν πραγματικότητα. Πρὸς τοῦτο ἔχει σπουδαίαν σημασίαν ἡ φαντασία ἡ ὁποία κατὰ τὴν παιδικὴν καὶ νεανικὴν ἐν γένει ἡλικίαν εἶναι πολὺ ἐξελιγμένη ἔναντι τῶν ἄλλων ψυχικῶν λειτουργιῶν. Ἐνεκα τούτου οἱ νέοι βλέπουν τὸν κόσμον ὑπὸ διαφορετικὸν πρίσμα. Δυσκολίας δὲν βλέπουν εἰς τὴν ζωὴν διότι εἶναι ξένοι πρὸς οἰανδήποτε φροντίδα. Οἱ γονεῖς ἔχουν ἀναλάβει ὅλα τὰ, ἐνδυμασίαν, διατροφήν, κατοικίαν κλπ.

Τοιοιτοτρόπως δὲ δὲν ἐδόθη εἰς αὐτοὺς ἡ εὐκαιρία διὰ νὰ ἰδοῦν πῶς κερδίζονται τὰ

πρὸς τὸ ζῆν ἀναγκαῖα. Τὰ μυθιστορήματα τοὺς εἰσάγουν ὁλοὲν καὶ περισσότερον εἰς τὸν φανταστικὸν κόσμον τῆς χίμαιρας. Τὰ πάσης φύσεως βιβλία φανταστικοῦ περιεχομένου προσφέρουν ἄφθονον τροφήν κατὰ τὴν ἡλικίαν αὐτὴν. Τὰ πρόσωπα τῶν ἡρώων γίνονται δι' αὐτοὺς σύμβολα ἰδανικά, ἡ ἐπιρροὴ τῶν ὁποίων εἶναι ἀνευ προηγουμένου.

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ θὰ πρέπει νὰ ἀναφέρωμεν καὶ τὰς ἀγαθὰς ὑπηρεσίας τοῦ κινηματογράφου. Ἡ ὁθὼν εἶναι τὸ καταλληλότερον ἐργαστήριον τοῦ φανταστικοῦ στοιχείου τὸ ὁποῖον ἀνεγείρει τὰ ὀνειρώδη παλάτια τῶν ἀπατηλῶν ὑποσχέσεων εἰς τὰς φαντασίας τῶν νέων. Τὸ ψεῦδος καὶ ἡ ἀπάτη ἐξωραΐζονται καλλιτεχνικώτατα καὶ τρέφουν τὰς δυστυχεῖς ὑπάρξεις τῶν νέων οἱ ὁποῖοι ἀυστόλως κατακλύζονται τὰς αἰθούσας τῶν κινηματοθεάτρων.

Ἡ ἐμπορικότης τῶν ἔργων εἶναι ἀντιστρόφως ἀνάλογος μὲ τὸ ποσὸν τῶν ἐνδυμάτων τῶν ἡθοποιῶν. Τὸ γυμνὸν εἰς ὅλην του τὴν ἔξαρσιν προκαλεῖ τὸν νέον καὶ τὴν νεάνιδα εἰς τὴν κατ' ὄψιν γεῦσιν τοῦ μὲ τὰς θλιβεράς ἐπιπτώσεις τῆς διαστροφῆς, τῆς πορνείας, τῶν κυρτῶν ἡδονῶν, τῆς πάσης μορφῆς ἀκολασίας. Ἡ δύναμις τῆς ὑποβολῆς εἶναι τεραστία. Εἶναι ἱκανὴ νὰ ἐξωθήσῃ πρὸς τὸ ἔγκλημα, πρὸς τὸ φιλόξενον ἐδώλιον τοῦ δικαστηρίου, πρὸς τοὺς εὐηλίους περιβάλλους τῶν φυλακῶν, πρὸς τοὺς θαλάμους ἀναμονῆς τῶν λατρειῶν διὰ παρανόμους ἐπεμβάσεις, πρὸς τὰ ἄθλια τέλος πεζοδρόμια κάτω ἀπὸ τὴν μαγευτικὴν σκιάν τοῦ σεληνόφωτος. Ἡλεκτρισμένη ἡ νέα ἀπὸ παμπληθεῖς ὑποσχέσεις τῆς ὁθόνης ἀρχίζει νὰ προσανατολίζεται πρὸς τὴν περιοχὴν τῆς καλλιτεχνίας θρηνοῦσα γοερῶς βραδύτερον διὰ τὸ μοιραῖον ὀλίσθημά της πρὸς τὸ κατάπτυστον τέλημα τῆς διαφθορᾶς καὶ τῆς ἐκμηδενίσεως. Ἐξ ἡ κατ' ἀρχὴν λόγῳ τῆς ὑποβολῆς εἰς τὰς τερπνὰς σφαίρας τοῦ ὀνείρου καὶ ἀφοῦ ἐξηθλιώθη ψυχικῶς καὶ σωματικῶς καταρρέει βαρύνδουπος εἰς τὰ αἰχμηρὰ βράχια τῆς στυγνῆς πραγματικότητος. Προσγείωσις ἐκ τῶν ὑστέρων μὲ ἀνεπανορθώτους ἀπωλείας. Παρεμφερὲς εἶναι καὶ ἡ τύχη τοῦ νέου μὲ τὴν ἀτίθασον φαντασίαν τὴν ἐξεγειρομένην ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπὸ τὴν ἀτέρμονα φάλαγγα τῶν ὀλεθρίων κινηματογραφικῶν παραστάσεων.

Πλέον ἢ τραγικὴ εἶναι ἡ κατάστασις αὐτῇ! Ποῖος ὅμως δύναται νὰ ὀρθώσῃ τὸ ἀνίστημά του διὰ νὰ κατηγορήσῃ διὰ τὸ σπαρταξικάρδιον αὐτὸ φαινόμενον αὐτὴν ταύτην τὴν σημερινὴν νεολαίαν; Ποῖος δύναται νὰ ὀπλισθῇ μὲ τὸ ἀνάλογον σθένος διὰ νὰ ἐξακοντίσῃ τὸν λίθον τοῦ ἀναθέματος πρὸς τοὺς σημερινοὺς νέους; Ποῖος ἐχέφρων θὰ δυνηθῇ νὰ ἀποδώσῃ μορφήν εἰς τὸν νέον ἢ πὴν νεάνιδα διὰ τὰ ἀλλοπρόσβαλλα ἰδανικά των, διὰ τὴν ἀντικοινωνικὴν των συμπεριφορὰν, διὰ τὰ κοχλάζοντα ἔνστικτά των, διὰ τὴν θεοποίησιν τοῦ γυμνοῦ καὶ ἡρωοποίησιν τῶν γκάγκαστερ ἐφ' ὅσον κατηγοροῦμενοι εἶναι ὅλοι πλην τῶν νέων; Πῶς εἶναι δυνατόν μὲ τὴν πληθὺν αὐτὴν τῶν ἐξαπτόντων τὴν φαντασίαν τῆς νεότητος πειρασμῶν νὰ διαγῇ προσγειωμένην ζωὴν ἔχουσα ὅλα τὰ ἐχέγγυα τῆς προόδου καὶ τῆς εὐδαιμονίας; Τὸ Σχολεῖον καὶ πάλιν ἔχει καθήκον νὰ εἰσαγάγῃ τοὺς νέους εἰς τὴν θελκτικὴν περιοχὴν τῆς πραγματικότητος εἴτε διὰ τῆς διδασκαλίας καταλλήλων μαθημάτων εἴτε διὰ ὁμιλιῶν σχετικῶν μὲ τὸν ἀντικειμενικὸν σκοπὸν, ὥστε οἱ νέοι ν' ἀντιληφθοῦν διὰ παντὸς ὅτι ἡ ἀρένα τῆς ζωῆς εἶναι κατὰμεστος ἐμποδίων ἢ ὑπερπήδησις τῶν ὁποίων ἀπαιτεῖ προσπάθειαν οὐχὶ εὐκαταφρόνητον. Ὁφείλουν νὰ ἐννοήσουν ὅτι θὰ πρέπει νὰ εἶναι καλῶς ἐξοπλισμένοι μὲ σωματικά, ψυχικά καὶ πνευματικά ἐφόδια διὰ τὴν ἐπιτυχῆ ἀντιμετώπισιν τῶν ἀναγκῶν τῆς πολυμετώπου κοινωνίας. Ἡ ἡθικὴ, ἡ εἰλικρινεία καὶ ἡ ἐντιμότης δέον νὰ ἀποτελοῦν τὰς ἐπάλξεις ἀπὸ τὰς ὁποίας θὰ ρίπτονται τὰ βέλη εἰς τὸν τιμὸν ἀγῶνα τῆς ζωῆς.

Τὴν νεανικὴν ψυχὴν χαρακτηρίζει ὡσάυτως ἡ τάσις νὰ ἐπισκεφθῇ ξένα μέρη. Αἱ διάφοροι περιγραφαὶ τὰς ὁποίας ἀναγιγνώσκουν οἱ νέοι εἰς τὰς ἐφημερίδας ἢ περιοδικὰ, οἱ πληροφορίαι τὰς ὁποίας λαμβάνουν περὶ διαφόρων πόλεων ἢ χωρῶν γεννοῦν εἰς αὐτοὺς σφοδρὰν ἐπιθυμίαν νὰ τὰς ἐπισκεφθοῦν. Τὴν ἀκατανίκητον αὐτὴν τάσιν βλέπει κανεὶς εἰς τοὺς νέους τῶν ἐπαρχιῶν οἱ ὁποῖοι τὸ πᾶν μετέρχονται διὰ νὰ ἐπισκεφθοῦν τὴν Πρωτεύουσάν ἢ ἄλλας πόλεις. Ὑφίσταται ἡ ἰδέα ὅτι πᾶν τὸ προσερχόμενον ἐκ τῆς πρωτεύουσας ἔχει ἀδιαφιλονίκητον ἀξίαν ἔνεκα τούτου παρατηροῦμεν ὁποῖαν βαθείαν ἐπίδρασιν ἀσκοῦν αἱ συνήθειαι τῶν

κατοίκων τῶν πόλεων ἐπὶ τῶν τῆς ὑπαίθρου. Παράδειγμα ἔστω ἡ γλώσσα τῶν πόλεων ἡ ὁποία μετὰ πανηγυρισμοῦ γίνεται δεκτὴ καὶ υἱοθετεῖται παρὰ τῆς ἐπαρχίας.

Τοιοιτοτρόπως μικρὸν κατὰ μικρόν, ἐκτοπίζονται τὰ ποικίλωνα ἰδιώματα τῶν ἐπαρχιῶν τὰ ὁποία οὕτω μίαν ἡμέραν θὰ ἐκλείψουν. Ἰδοὺ λοιπὸν καὶ ἄλλη αἰτία ἡ ὁποία γεννᾷ τὴν ἀστυφιλίαν πρὸς θλάθην τῆς ὑπαίθρου. Ἀλλὰ καὶ οἱ νέοι τῶν πόλεων δὲν ὑστεροῦν ὡς πρὸς τὸ σημεῖον αὐτό. Ἐχουν καὶ αὐτοὶ τὴν ἐπιθυμίαν νὰ ἐπισκεφθοῦν ἢ ἄλλας πόλεις, ἰδίως τὴν πρωτεύουσάν ἐάν ζοῦν εἰς ἐπαρχιακὰς τοιαύτας, ἢ τὸ συνηθέστερον ξένας χώρας. Μυρίους δὲ συνδυασμοὺς κάμνουν διὰ νὰ ἐκπληρώσουν τὴν ἐπιθυμίαν των αὐτὴν. Τὴν τάσιν αὐτὴν τὴν βλέπομεν κατ' ἐξοχὴν ἀνεπτυγμένην εἰς τοὺς Ἑλλήνας ὅχι μόνον τοὺς νέους ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐνήλικας.

Ὁ Ἕλληνας ἔχει φύσει τὴν ψυχολογικὴν αὐτὴν ιδιότητα. Τὸ ἐμπορικὸν τοῦ πνεύματος, ἡ προοπτικὴ καλυτέρων συνθηκῶν διαβιώσεως καὶ ἡ ἀνεύρεσις καλυτέρας τύχης μεγαλυτέρων ὑποσχέσεων τὸν ὠθοῦν εἰς τοῦτο. Ἡ ξένη, ἡ σατανικὴ αὐτὴ βδέλλα ἀπορροφᾷ τὸ ἐκλεκτώτερον αἷμα ἀπὸ τὸν ὀργανισμόν τῆς Ἑλλάδος. Τὸ εὐρυστότερον ἐργατικὸν δυναμικὸν ἐκπατρίζεται καὶ θηρευτὴς τῆς «χρυσῆς τύχης» εἰς τὰ ἀνθυγιεινὰ ἀνθρωποκωρυχεῖα τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὰ θορυβώδη ἐργοστάσια τῆς Γερμανίας, εἰς τὰ ἀποτυκτικὰ χαλυδουργεῖα τῆς Αὐστραλίας. Τὸ Ἑλληνικὸν χωρὶ ἀμμορραγεῖ καὶ ὁσημέραι μετατρέπεται ἀπαξάπαντα ἡ ὑπαίθρος εἰς θλιβερὸν Γηροκομεῖον προβληματιζομένη μὲ κατώφειαν διὰ τὴν δυνατότητα τῆς ἐπιδίωσής της. Παρὰ τοῦ ἐπιστήμου κράτους, εἶχον δοθῇ κατὰ καιροὺς κατηγορηματικαὶ διαβεβαιώσεις διὰ τὴν καταπολέμησιν τοῦ καρκινώματος τῆς μεταναστεύσεως ἀλλὰ δυστυχῶς καὶ πάλιν πενιχρώτατα καὶ ἀποκαρδιωτικὰ ὑπῆρξαν τὰ ἀποτελέσματα. Ὁ ξένος τόπος μὲ τὰ ἀσυνήθη τοῦ ἥθη ἀλλοιώνει, διαφοροποιεῖ, διαστρέφει, ἐάν δὲν καταστρέφῃ πολλάκις τὸν χαρακτῆρα τοῦ νέου τυχοδιώκτου. Οἱ ἀρμόδιοι θελοτυφλοῦν καὶ κωφεύουν ἐνῶ αὐτοὶ εἶναι οἱ ἡθικοὶ αὐτουργοὶ τοῦ ἐν λυγρῷ κακοῦ μὲ τὰς ἀπροβλέπτους διὰ τὸ προσεχές μέλλον, ὀδυνηρὰς συνεπειάς. Ἀλλὰ θὰ εἰποῦν: εἶναι καιρὸς τώρα

νά σκεπτόμεθα τὴν ἀσήκοτη πίκρα τοῦ ξενη-
τεμένου νέου ὅταν εἰς τὸ λιμάνι μὲ θαρρυ-
ρόους θρήνους ἀποχαιρετᾷ δι' ὀλίγον ἢ καὶ
διὰ πάντα τὴν μάνα του; Εἶναι τὸ δυσβάστα-
κτον φορτίον τοῦ πόνου τῆς μάνας ὁ σπαρα-
γμός καὶ ἡ συντριβὴ τῆς ἀκρωτηριασμένης
ψυχῆς τῆς γεγονότα ἄξια ἐνδιαφέροντος; Ἡ
ἐρώτησις προδικάζει τὴν ἀπάντησιν. Πέραν
τῶν προμνημονευθέντων χαρακτηριστικῶν
τῆς ψυχολογίας τῆς σημερινῆς νεότητος καὶ
διὰ τὰ ὅποια κύριος ὑπεύθυνος εἶναι ὁ κό-
σμος τῶν ἐνγλήκων, δὲν δυνάμεθα νὰ παρί-
δωμεν τὰς πολυπληθεῖς ἀρετὰς διὰ τῶν ὁ-
ποίων εἶναι πεποικισμένη ἡ νεανικὴ ψυχὴ.
Ὅλοι γνωρίζομεν τὸ καλοκάγαθον καὶ τὴν
ἀφέλειαν τῆς ψυχῆς τῶν νέων ἀρετὰς σπα-
νίας εἰς τοὺς ἐνγλήκους. Ἀξιοσημείωτον ὡ-
σάυτως εἶναι τὸ σφρίγγος, ἡ ζωὴ τῆς νεανι-
κῆς ψυχῆς τὸ ὅποion ὡς δρόσος ἐπιχέεται εἰς
ὅλας τῆς τὰς ἐκδηλώσεις καὶ προσδίδει εἰς
αὐτὰς ἰδιαιτέραν χροιάν.

Ἐν κατακλείδι δεόν νὰ σημειωθῇ ὅτι ἡ
σημασία τῆς νεότητος ἐπὶ ἐκάστης κοινωνίας
εἶναι ἀπροσδιόριστος μεγάλη. Ἡ νεότης
ἀποτελεῖ τὴν ἐλπίδα τοῦ ἔθνους. Εἰς τὰς
χεῖρας τῆς θὰ ἀποθῇ ἡ σημερινὴ γενεὰ
τὴν ἀδιάφορον κιβωτὸν τῶν ἐθνικῶν ὀνεί-
ρων καὶ προσδοκιῶν τῆς. Εἰς τοὺς νέους
θὰ παραδοθῇ τὸ παχύτομον βιβλίον τῆς ἐνδό-
ξου ἱστορίας μας διὰ νὰ συμπληρώσουν τὰς

σελίδας τῆς μὲ τὰ ἡρώϊκά των μεγαλουργήματα. Αὐτοὶ θὰ ἐπωμισθῶν τὴν δυσβάστακτον ἐθνικὴν κληρονομίαν τῆς Ἑλληνικῆς φυλῆς καὶ αὐτοὶ θὰ κληθῶν νὰ φανοῦν ἄξιοι συνεχιστὰι τῆς. Εἰς αὐτοὺς θὰ παραδοθῇ μετ' ὀλίγον ἡ σκυτάλη τῶν πνευματικῶν ἀγώνων καὶ ἐπ' αὐτῶν θὰ στηριχθῇ ἡ ὑπόστασις τοῦ ἔθνους. Ἐκ τῶν νέων τέλους θὰ προέλθουν οἱ ἡγήτορες τῆς αὔριου οἱ ὁποῖοι θὰ κληθῶν ὑπὸ τὰς ἐπιταγὰς τῶν καίρων νὰ ὁδηγήσουν τὸ σκάφος τοῦ ἔθνους πρὸς τὰς ἐπάλξεις τῶν μεγάλων ἰδανικῶν εἰς τὰ ὅποια πιστεύει καὶ τὰ ὅποια ζῇ. Θρέψατε γονεῖς, γαλουχήσατε διδάσκαλοι μὲ τὰ νάματα τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ τοὺς συνεχιστὰς τῆς δόξης καὶ τοῦ μεγαλείου σας. Ἀπομακρύνάτε τους ἀπὸ τὰς βαλτώδεις διαβάσεις τῆς ζωῆς, ἀπὸ τὰς ἐστίας μολύνσεως, ἀπὸ τὰ ἴχνη τῶν διαβάσεων τοῦ κακοῦ καὶ ὁδηγήσατέ τους εἰς τοὺς χλοερὺς λειμῶνας τῆς Χριστιανικῆς ἀγάπης διὰ νὰ συναντήσουν τὸν Κύριον καὶ νὰ ἀναγεννηθῶν ἀπὸ τὸ ἀνέσπερον φῶς Του. Καὶ τότε θὰ δυνηθῶν νὰ δρέψουν δάφνας εἰς τὰ δύσκολα ἀθλήματα τῆς ζωῆς. Τότε θὰ δυνηθῶν ὡς πανίσχυροι νὰ φωταγωγήσουν τὰς μεγάλας λεωφόρους τῆς ἱστορίας πότε μὲ τὴν λάμψιν τῆς τέχνης, πότε μὲ τὸν πυρσὸν τῆς δόξης, πότε μὲ τὸν θαυλὸν τῆς θυσίας.

ΔΩΣΤΕ ΤΟ ΠΑΡΟΝ ΣΤΟ ΜΕΓΑ ΕΘΝΙΚΟ ΠΡΟΣΚΛΗΤΗΡΙΟ

• Ἀπὸ τὸν περασμένο Σεπτέμβριο ἄρχισε νὰ κυκλοφορῇ σὲ ἐβδομαδιαία τεύχη διὰ τοῦ Πρακτορείου Ἀθηναϊκοῦ Τύπου καὶ τὸ περίφημο ἔργο τοῦ «ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ» (Ν.Ε.Ε.)

• 10.000 Ἕλληνες καὶ ξένοι παιδαγωγοί, ἐπιστήμονες, λογοτέχνες, συγγραφεῖς κι ἀνάμεσά τους διακεκριμένοι Ἀκαδημαϊκοί, Καθηγητὲς Πανεπιστημίων, Πολυτεχνείων καὶ Ἀνωτάτων Σχολῶν, συνεργάζονται στὴ μνημειώδη ἔκδοσις τῆς Ν.Ε.Ε.

• Ὁλόκληρη ἡ πνευματικὴ ἡγεσία τῆς χώρας μας σὲ μιὰ πανεθνικὴ σταυροφορία ἐκλαίκευει καὶ προσφέρει μέσα ἀπὸ τὶς 20.000 σελίδες τῶν 24 τόμων τῆς Ν.Ε.Ε. τὸν ἀπέραντο θησαυρὸ τῶν γνώσεων καὶ τῆς σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμοῦ γιὰ τὴν ἄνοδο τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

• Ἀπὸ τὸ μεγάλο αὐτὸ ἐθνικὸ προσκλητήριον δὲν πρέπει νὰ ἀπουσιάζουν οἱ ἐκπαιδευτικοὶ λειτουργοί. Στείλτε ὅλοι συνεργασία στὴ Ν.Ε.Ε. Κυρίως, συντάξτε, γιὰ τὴν Ν.Ε.Ε., τὴν ἱστορίαν τοῦ χωριοῦ σας (γενέτειρας), χωριοῦ στοῦ ὁποῖο ὑπηρετήτε, διαφόρων, ἱστορικῶν τοπωνυμίων, τοπικῶν ἐργετῶν κ.λ.π. Συνεννοηθῇτε καὶ μὲ τὸν Πρόεδρον τῆς Κοινότητος τοῦ ὁποῖο ἔχομεν στείλει ὁδηγίες.

ΝΕΟ ΣΧΟΛΕΙΟ

ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

(Α' Χρυσὸ Μετάλλιο Παιδείας)

ΜΕΓΑΛΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΝΕΩΝ

Ὁλόκληρο τὸ ἔργο ἀνατυπώθηκε καὶ κυκλοφορεῖ:

Σὲ ὁλόκληρες ἐτοιμοπαράδοτες χρυσόδετες σειρές:

1. ΜΕ ΕΥΚΟΛΙΕΣ ΠΛΗΡΩΜΗΣ: Δραχ. 3.360 (Μικρὴ προκαταβολὴ καὶ τὸ ὑπόλοιπον μὲ πολλὰς ἄτοκες μηνιαῖες δόσεις).

2. ΜΕΤΡΗΤΟΙΣ: Μόνον δραχ. 2.500.

Πληροφορίες καὶ Ἑγγραφές

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΙΚΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ

Πανεπιστημίου 64 — Τηλ. 630-831

Μὲ ἓνα τηλεφώνημά σας σὰς παραδίδομε ἀμέσως στὸ σπίτι σας ὁλόκληρη τὴ σειρά τῆς Μ.Ε.Ν. χωρὶς καμμιὰ ἄλλη ἐπιβάρυνση.

ΚΑΙ ΕΝΑ ΚΑΤΑΠΛΗΚΤΙΚΟΝ ΔΩΡΟΝ:

Ὅσοι ἀγοράζουν τὸ ἔργον δικαιοῦνται νὰ παραλάβουν ΕΝΤΕΛΩΣ ΔΩΡΕΑΝ καὶ τὴν 8τομον:

«ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΕΘΝΟΥΣ» τοῦ Κ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ (8η νεωτάτη ἐκδοσις)

Θὰ καταβάλετε μόνον τὴν ἀξίαν τῆς βιβλιοδεσίας, ἥτοι δραχ. 50 κατὰ τόμον.

Η ΜΕΓΑΛΗ ΠΡΟΣΦΟΡΑ ΤΟΥ ΧΑΡΗ ΠΑΤΣΗ

Στά Έλληνικά Γράμματα και στην Έλληνική Παιδεία

“ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΟΠΑΙΔΕΙΑ,,

Ολόκληρη ή πνευματική ήγεςία της Χώρας μας σε μιὰ πανεθνική σταυροφερία εκλαΐκεύει και προσφέρει, μέσα από τις 20.000 σελίδες των 24 τόμων της Ν.Ε.Ε., τὸν ἀπέραντο θησαυρὸ τῶν γνώσεων καὶ τῆς σοφίας 5.000 χρόνων πολιτισμοῦ, γιὰ τὴν ἄνοδο τοῦ πνευματικοῦ ἐπιπέδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ.

ΑΝΩΤΑΤΟΝ ΕΠΙΤΕΛΕΙΟΝ

Ἐκδόσεως - Ἐποπτείας καὶ Κατευθύνσεως τῆς Ν.Ε.Ε.

Γενικὴ Διεύθυνση — Σύνταξη — Ὁργάνωση

ΧΑΡΗΣ Σ. ΠΑΤΣΗΣ

Ἰδρυτὴς — Δινητὴς τοῦ «Ὁργανισμοῦ Ἑγκυκλοπαιδικῶν Ἐκδόσεων»
Α΄ Χρυσοῦν Μετάλλιον Παιδείας

Πρόεδρος

ΙΩΑΝΝΗΣ ΦΕΟΔΩΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ἀκαδημαϊκὸς - Καθηγητὴς τῆς Ἀρχαίας Ἑλλ. Φιλοσοφίας
Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν — Ὑπουργὸς Παιδείας

Ἐπὶ τῶν Δημοσίων Σχέσεων

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ ΚΩΝΣΤΑΣ

Ἀντιναύαρχος - ἐπίτ. Ἀρχηγὸς τοῦ Στόλου,
τ. Ἀρχηγὸς τοῦ Γ.Ε.Ν.

Γραμματεὺς Συντάξεως

ΜΙΧΑΗΛ ΠΕΡΑΝΘΗΣ

Συγγραφεὺς - Δημοσιογράφος

Γιὰ πρώτη φορά στη δημοτικὴ γλώσσα

- 24 μεγάλοι καὶ ὀγκώδεις τόμοι ποὺ τοὺς ἀποτελοῦν
- 20.000 σελίδες, μὲ
- 15.000 εἰκόνες, χάρτες, σχέδια καὶ ἔγγραμμα hors texte
- 10.000 Ἑλληνες καὶ ξένοι ἐπιστήμονες συνεργάζονται στὴ σύνταξη καὶ ἔκδοση τῆς Ν.Ε.Ε.

ΤΟ ΕΡΓΟΝ ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

- Σὲ ἐβδομαδιαία τεύχη τῶν 6 βιβλ. (μονὰ - διπλὰ - πολλαπλὰ) γιὰ νὰ τὸ ἀποκτήσῃ ὁλόκληρος ὁ Ἑλληνικὸς λαός.
- Ὁλόκληρο τὸ ἔργον θὰ παραβῇ στὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ ἀνυπερθέτως μέχρι τὸ Δεκέμβριον τοῦ 1969 (σὲ 3 χρόνια).
- Φίλοι ἐκπαιδευτικοί: Σᾶς δίδετε ἡ μοναδικὴ εὐκαιρία νὰ ἀποκτήσετε σεῖς καὶ οἱ μαθητὲς σας τὴ Ν.Ε.Ε.
- Συστήσατε τὴν παντοῦ, στοὺς φίλους, στοὺς γνωστοὺς καὶ φίλους σας.